

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE "VICTOR SLĂVESCU"

Studii
FINANCIARE

FINANCIAL
Studies

Anul XV - Serie Noua - Vol. 4(54) 2011

**CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE ȘI MONETARE
„VICTOR SLĂVESCU”**

STUDII FINANCIARE

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI
ECONOMICE „COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”

STUDII FINANCIARE

Anul XV – Serie nouă – Vol. 4 (54)/2011

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE „COSTIN C. KIRIȚESCU”
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”
Revistă trimestrială de studii financiare și monetare

Colegiul editorial

- Valeriu IOAN-FRANC (*Director*)
- Adina CRISTE (*Redactor-șef*)
- Dorina Amalia BARAC (*Secretar de redacție*)
- Alina Georgeta AILINCĂ, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Tudor CIUMARA, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Mihail DIMITRIU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Barry HARRISON, Nottingham Business School, Marea Britanie
- Emmanuel HAVEN, University of Essex, Marea Britanie
- Mugur Constantin ISĂRESCU, academician, Academia Română
- Iulia LUPU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Gheorghe MANOLESCU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- George Daniel MATEESCU, Institutul de Prognoză Economică, Academia Română
- Nicoleta MIHĂILĂ, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Camelia MILEA, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Elena PĂDUREAN, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Gabriela Cornelia PICIU, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu”, Academia Română
- Napoleon POP, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, Academia Română
- Corina SÂMAN, Institutul de Prognoză Economică, Academia Română
- Iulian VĂCĂREL, academician, Academia Română
- Katharina WICK, University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Viena, Austria

Versiunea în limba engleză: Mihai Ioan ROMAN

Vol. 4/2011 (54, Anul XV)

ISSN 1582-8654

ROMANIAN ACADEMY
NATIONAL INSTITUTE OF ECONOMIC RESEARCH "COSTIN C. KIRIȚESCU"
CENTRE OF FINANCIAL AND MONETARY RESEARCH "VICTOR SLĂVESCU"
Quarterly journal of financial and monetary studies

Editorial Board

- Valeriu IOAN-FRANC (*Director*)
- Adina CRISTE (*Editor-in-Chief*)
- Dorina Amalia BARAC (*Editorial Secretary*)
- Alina Georgeta AILINCĂ, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Tudor CIUMARA, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Mihail DIMITRIU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Barry HARRISON, Nottingham Business School, United Kingdom
- Emmanuel HAVEN, University of Essex, United Kingdom
- Mugur Constantin ISĂRESCU, Academician, Romanian Academy
- Iulia LUPU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Gheorghe MANOLESCU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- George Daniel MATEESCU, Institute for Economic Forecasting, Romanian Academy
- Nicoleta MIHĂILĂ, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Camelia MILEA, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Elena PĂDUREAN, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Gabriela Cornelia PICIU, Centre of Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy
- Napoleon POP, National Institute of Economic Research "Costin C. Kirîțescu", Romanian Academy
- Corina SÂMAN, Institute for Economic Forecasting, Romanian Academy
- Iulian VĂCĂREL, Academician, Romanian Academy
- Katharina WICK, University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Vienna, Austria

English version: Mihai Ioan ROMAN

Vol. 4/2011 (54, Anul XV)

ISSN 1582-8654

CUPRINS

STUDII FINANCIARE

ASUPRA MODELĂRII ECONOMICE.....7

dr. Emil DINGA
Camelia BĂLTĂREȚU

**RELEVANȚA MODELULUI DE ZONĂ MONETARĂ OPTIMĂ
PENTRU PROCESUL INTEGRĂRII MONETARE ÎN EUROPA
ÎN NOUL CONTEXT AL CRIZEI**.....20

dr. Adina CRISTE

**DIRECȚII ȘI PROBLEME ÎN IMPLEMENTAREA UNOR POLITICI
SECTORIALE ALE NOILOR STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE**.....34

dr. Camelia MILEA
drd. Alina ALINCĂ

**ANALIZĂ COMPARATIVĂ A SISTEMULUI DE IMPOZITARE
DIN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ**53

drd. Nicoleta MIHĂILĂ

STUDII MONETARE

RELAȚIA DINTRE MASA MONETARĂ ȘI INFLAȚIE63

dr. Silviu-Marius ȘEITAN

MICROECONOMIE

**STANDARDIZARE VERSUS INOVARE ÎN ACTIVITATEA
DE CONSULTANȚĂ ÎN MANAGEMENT**.....72

dr. Tudor CIUMARA

CONTENTS

FINANCIAL STUDIES

ON THE ECONOMIC MODELLING	83
Emil DINGA, PhD. Camelia BĂLTĂREȚU	
RELEVANCE OF THE OPTIMUM CURRENCY AREAS MODEL FOR THE PROCESS OF EUROPEAN MONETARY INTEGRATION WITHIN THE NEW CONTEXT OF CRISIS	94
Adina CRISTE, PhD	
DIRECTIONS AND PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF SOME SECTORAL POLICIES OF THE NEW EUROPEAN UNION MEMBER STATES	108
Camelia MILEA, PhD Alina AILINĂ, PhD. Student	
COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TAXATION SYSTEM IN ROMANIA AND THE EUROPEAN UNION	126
Nicoleta MIHĂILĂ, Ph.D. Candidate	
MONETARY STUDIES	
RELATION BETWEEN THE MONETARY MASS AND INFLATION	137
Silviu - Marius ȘEITAN, PhD.	
MICROECONOMICS	
STANDARDIZATION VERSUS INNOVATION IN MANAGEMENT CONSULTANCY	145
Tudor CIUMARA, PhD	

ASUPRA MODELĂRII ECONOMICE

dr .Emil DINGA*
Camelia BĂLTĂREȚU.*

Acest studiu este o dezvoltare a unor idei stabilite în cadrul elaborării proiectului de cercetare finanțat de CNCSIS – UEFISCSU, cu nr. 821/2008 PNII – IDEI 600 / 2008 – „Mix-ul politicilor de ajustare sustenabilă în perspectiva atingerii convergenței economice a României cu Uniunea Europeană”.

Rezumat

Scopul lucrării este de a oferi o imagine asupra conceptului de model în general, și asupra conceptului de model economic. În acest scop autorii identifică lista minimă de predicate suficiente care califică un artefact intelectual ca fiind model al realității (atât obiective, cât și subiective). Studiul identifică de asemenea și evaluează condiția logică pentru a obține un model (mai ales un model economic). Pe baza definițiilor și a condiției logice a unui model, autorii prezintă predicatele suficiente ale procesului de modelare și le analizează din punct de vedere calitativ. Modelarea modelului este un concept alternativ folosit în lucrare pentru a regăsi criteriul poperian de respingere.

* Prof. univ. dr., director general adjunct al Institutului Bancar Român, cercetător științific gradul I la Centrul de Cercetări Financiare și Monetare – „Victor Slăvescu”, ACADEMIA ROMÂNĂ.

* Cercetător științific, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare “Victor Slăvescu”, ACADEMIA ROMÂNĂ.

Abstract

The paper is aimed to deliver an abstract view on the concept of model, generally, as well as on the economic model concept. In this end, the authors identify the minimal list of sufficiency predicates that qualify an intellectual artefact as a model of the reality (bot objective and subjective). Also, the study identifies and assesses the logical condition to get a model (especially an economic model). Based on the definition and the logical condition of a model, the authors introduce the sufficient predicates of the modelling process, and perform a qualitative analysis of them. The modelling of the model is an alternative concept that the paper uses in order to re-find the rejection Popper criterion.

Cuvinte-cheie: model, modelare, piețe, conturi naționale predicate suficiente

Clasificare JEL: B41, C02, E01, E44

1. Punerea problemei

Problema modelării, ca metodă de cunoaștere, este una deosebit de complexă și încă neelucidată complet (adică nu există un punct de vedere împărtășit de marea majoritate a cercetătorilor în materie). Studiul nostru nu poate începe fără a încerca să lămurim, cel puțin pentru necesităților limitate ale obiectivului cercetării, chestiunea modelării în general și a modelării economice în special. Așadar, această cercetare este dedicată formulării unui punct de vedere al autorilor cu privire la model, respectiv modelare.

2. Ce este modelul?

Pentru a vedea ce este modelarea, va trebui, mai întâi, să punem o altă întrebare și anume ce este modelul.

2.1. Elemente de definiție

În primul rând, modelul este un obiect asignat altui obiect. Așadar, modelul nu există în sine, el este pandantul unui obiect din realitate (existent sau posibil). Dacă asignarea obiectului examinat la un obiect real¹ nu se poate face, atunci avem de-a face doar cu un obiect (un alt obiect apărut în lume).

În al doilea rând, modelul este o construcție intelectuală. Nu există modele în natură, în natură există numai obiecte. Rezultă că modelul nu trebuie să aibă neapărat o obiectivare fizică (de exemplu, poate fi un sistem de ecuații).

În al treilea rând, modelul este un artefact. Fiind un artefact, el este rezultatul obiectivării unui scop². Obiectele care nu sunt artefacte nu pot fi asociate unui scop. În același timp, nu toate artefactele sunt modele. Majoritatea artefactelor sunt obiecte, nu modele³.

¹ Realitatea se poate referi atât la realitatea interioară subiectului cunoscător cât și la realitatea exterioară acestuia.

² Este posibil, de exemplu, să găsim în natură două obiecte perfect asemănătoare între ele, chiar dacă la o diferență de scară considerabilă (întrebarea care se ridică imediat: din ce punct de vedere sunt asemănătoare, va fi ignorată pentru moment), dar asta nu înseamnă că unul dintre ele este modelul celuilalt (desigur, nu este deloc obligatoriu ca obiectul de dimensiuni mai mici să fie modelul celui de dimensiuni mai mari, se poate întâmpla și invers, de exemplu, modelul atomului). Să ne gândim la puii animalelor, de exemplu, la puiul de balenă: deși diferența de scară este enormă, puiul de balenă este perfect asemănător balenei mamă și, cu toate acestea el nu este modelul balenei (și nici invers, desigur). Motivul pentru care nu avem modele în natură este acela că natura nu are scopuri, deci obiectele naturale nu sunt cauzate (generate) de intenții. Dar ce se întâmplă în cazul „puiului de om”? Deși aducerea pe lume a unui copil poate fi generată de un scop (există, desigur, și accidente, adică situații în care nu există scop în nașterea unui copil), cu toate acestea, copilul nu este modelul părintelui, deoarece nașterea copilului este rezultatul unui act fiziologic care nu se află sub controlul conștiinței, deci nu avem un scop veritabil aici. Vom relua discuția ulterior.

³ De exemplu, un robot construit pentru a efectua anumite activități este un obiect-artefact. Dacă, însă, scopul pentru care a fost construit este să servească la simularea mersului omului, atunci devine un model al fiziologiei mersului uman.

În al patrulea rând, scopul modelului este un scop nemijlocit. Prin scop nemijlocit înțelegem un scop care se constituie în veriga proximă în raport cu acțiunea de obiectivare a unui model. Aceasta este rațiunea pentru care, așa cum se arată în nota de subsol anterioară, copilul nu este un model al părintelui, deși nașterea lui poate fi planificată în mod conștient.

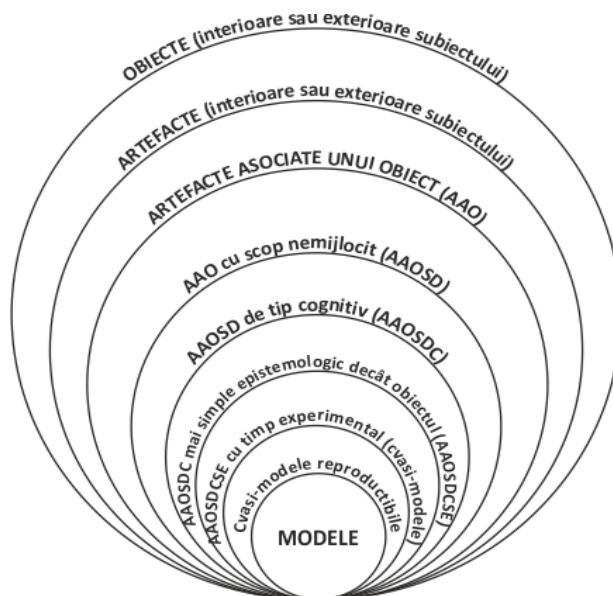
În al cincilea rând, modelul este (sau trebuie să fie) reproductibil, în mod independent, de alți subiecți. Aceasta înseamnă că modelul are o relevanță publică. Dacă această cerință – a reproductibilității independente – nu este verificată, atunci nu avem de-a face cu un model, ci cu un obiect.

Un obiect care are aceste caracteristici definitorii va fi numit, așadar, un model. Caracteristicile definitorii menționate se constituie în ceea ce am putea numi predicate suficiente ale modelului. Verificarea simultană a predicatelor suficiente califică un obiect drept model al altui obiect.

Schema generală a „locului” modelului în cadrul obiectelor poate fi reprezentată ca în figura 1:

Figura nr. 1.

Relația generală obiect - model

Pe baza schemei din figura 1 se poate extrage o definiție generală a modelului: *artefactul asociat unui obiect real (existent sau posibil), având drept scop nemijlocit simplificarea epistemologică a procedurilor de cunoaștere, în timp experimental și în mod reproductibil, a obiectului real*. Definiția ne va ajuta să punem în evidență condițiile logice ale conceptului de model.

2.2. Condiții logice

Să examinăm condițiile logice ale unui model și să extragem unele concluzii importante cu privire la acest tip special de metodă⁴. Condițiile logice de existență (sau de construcție, mai exact spus) a

⁴ Nu vom dezvolta aici mai mult ideea conform căreia modelul este o specie de metodă de cunoaștere.

unui model se referă îndeosebi la legăturile care trebuie să existe între model și obiectul căruia îi este asignat.

În primul rând, trebuie spus că între model (M) și obiectul căruia îi este asignat (OA) trebuie să existe un izomorfism structural. Aceasta înseamnă că subiectul are informații despre structura obiectului, ceea ce înseamnă că există cel puțin o precunoaștere a acestuia. Vom numi această precunoaștere cunoaștere pre-teoretică sau pre-științifică. Ea poate proveni fie din interacțiunea empirică directă anterioară a subiectului cu obiectul, fie din examinarea, de subiect, a unui set de informații preexistente despre structura obiectului în cauză. În orice caz, această condiție logică zdruncină serios pretenția prezumtivă a modelului de a constitui o metodă de cunoaștere⁵.

În al doilea rând, între model (M) și obiectul căruia îi este asignat (OA) trebuie să existe o analogie causală. Dacă acceptăm conjectura conform căreia structura unui sistem generează funcțiile⁶ acelui sistem, atunci cunoașterea structurii obiectului ar trebui să ne dea informații precise cu privire la lanțurile cauzale din interiorul obiectului sau despre cele aferente integrării obiectului în mediul său general. Așa cum spune și termenul folosit, analogia causală nu implică în nici un fel vreo omogenitate de natură între cauzalitatea inerentă obiectului și cauzalitatea indusă în model. Această a doua condiție logică a modelului respinge în mod irevocabil orice pretenție a modelului de a reprezenta o metodă de cunoaștere. Acum putem afirma că, în opinia noastră, modelul nu reprezintă mai mult (dar nici mai puțin) decât o metodă de testare a ipotezelor sau a conjecturilor despre obiect. Cu alte cuvinte, obiectul este deja cunoscut sau, în orice caz, există o teorie despre el, modelul având rolul (crucial, dacă

⁵ Orice precunoaștere este o cunoaștere, ceea ce înseamnă că, în momentul apariției modelului, obiectul căruia acesta îi este asignat este cunoscut, cel puțin la nivelul unor supoziii (ipoteze) sau conjecturi. Din câte ne dăm seama, modelul apare, în majoritatea cazurilor, în marja unor conjecturi.

⁶ Într-o exprimare riguroasă, structura sistemului generează (sau, cel puțin condiționează) funcționalitatea sistemului (interacțiunile intra-sistem) pe de o parte, și comportamentul acestuia (interacțiunile între sistem și mediul sistemului), pe de altă parte.

ar fi să-l urmărim îndeaproape pe Karl Popper) de a testa teoria preexistentă (mai ales, de a refuta consecințe observabile ale teoremelor acelei teorii). Faptul că între cele două cauzalități (cea reală, ontologică, și cea modelată, epistemologică) există o analogie semnifică faptul că nu contează sub ce formă este reprodusă în model cauzalitatea ontologică, important este ca relația cauzală să funcționeze în mod analog: de exemplu, deși în realitatea obiectivă cauzalitatea poate fi de natură energetică, în model ea poate fi reprodusă de o ecuație construită în mod adecvat.

În al treilea rând, modelul (M) trebuie să aibă stabilitate funcțională. Aceasta înseamnă că modelul poate fi utilizat, în conformitate cu scopul său, de un număr mare (potențial, nelimitat) de ori, fără ca, prin utilizare, să-și reducă din performanța specifică: relevanța rezultatelor obținute⁷. Dacă această condiție logică nu ar fi îndeplinită, atunci modelul ar fi utilizat o singură dată, sau de un număr de ori care ar putea fi considerat insuficient pentru a consolida ipoteza/conjectura testată.

În al patrulea rând, modelul (M) trebuie să se caracterizeze prin simplitate epistemologică în raport cu obiectul căruia îi este asignat⁸.

⁷ Atragem atenția asupra unei posibile confuzii cu așa-numita lege a numerelor mari. Aici nu este vorba despre faptul că modelul furnizează o testare asimptotic adevărată, pe măsură ce numărul de testări cu același model crește. De fapt, modelul furnizează, chiar la prima testare realizată, un „verdict” asupra ipotezei/conjecturii testate: fie o verificare (validează), fie o infirmă (falsifică). Problema care se pune este ca rezultatele următoarelor testări realizate cu modelul să nu fie influențate de testările anterioare realizate. Deși s-ar putea ridica aici importanta problemă a învățării de tip bottom-up (modelul se auto-dezvoltă, prin auto-învățarea generată chiar de utilizarea sa), nu la acest aspect am dorit să ne referim ci, mai degrabă, la conservarea calității modelului pe parcursul utilizării sale în operațiunile de testare.

⁸ Acesta este motivul logic pentru care, de exemplu, clona nu poate fi acceptată ca fiind un model al obiectului pe care îl reproduce. Clona și obiectul căruia îi este asignată sunt de aceeași complexitate epistemologică. S-ar putea aduce un contraargument la propunerea de a reține această condiție logică a modelului: din motive etice, anumite proceduri de cunoaștere nu pot folosi drept obiect ființa

Aceasta înseamnă că șansele subiectului de a obține răspunsuri adevărate la interogarea modelului, în raport cu interogarea similară a obiectului corespondent, sunt mai mari (în multe cazuri, aceste șanse sunt cu mult mai mari).

În al cincilea rând, interogarea modelului, respectiv răspunsul acestuia la interogații se realizează în timp experimental, și nu în timp real. Nu trebuie să se confunde această condiție logică cu introducerea unui timp specific (timp interior) al modelului în raport cu obiectul căruia îi este asignat. De fapt, fiecare clasă de obiecte din realitate are timpul său specific (propriu, interior). De regulă, timpul fizic, de ceas, este asociat obiectelor (și proceselor din jurul acestora) fizice, nevii, deși teoria generală a relativității a adus și aici... relativitatea. Clase de obiecte mai complexe, cum sunt obiectele vii sau obiectele sociale au timpi specifici puși de multă vreme în evidență. Așadar, nu acest aspect al timpului ne interesează aici⁹, ci faptul că timpul în care modelul este interogat, respectiv, dacă răspunsul la interogare este un timp experimental, și nu unul real (fie că acesta este unul independent de proces sau dependent de el)¹⁰.

umană (sau ființe naturale, în genere). În acest caz, utilizarea clonei ar funcționa în mod analog cu folosirea unui model pentru a cunoaște obiectul căruia îi este asignat (de fapt, așa cum am arătat, nu pentru a cunoaște acel obiect, ci pentru a testa cunoașterea sa preexistentă). Renunțăm la discutarea condiției juridice a clonei (sunt cazuri în care aceasta este considerată drept persoană). Respingem, însă, contraargumentul menționat, deoarece criteriul etic nu face parte dintre condițiile logice ale modelului, deci nu are semnificație pentru discuția noastră. Indiferent de criteriile nelogice care ar conduce la utilizarea, în vreun fel, a clonelor, în procesul de cunoaștere, acestea nu constituie modele ale obiectelor cărora le sunt asignate, ci reprezintă tot obiecte.

⁹ Problema timpului specific al claselor de obiecte va fi reluată atunci când se va discuta chestiunea modelării, când vom avea nevoie să construim timpul din cadrul modelului ca timp specific, adică dependent de procesul pe care-l măsoară/cuantifică.

¹⁰ De exemplu, socialismul de tip leninist nu a putut fi studiat pe un model (în care timpul de răspuns ar fi fost înfinit mai mic decât cei circa 70 de ani necesari pentru apariția condițiilor de invalidare a proiectului social în cauză) și, ca urmare, a fost nevoie să se parcurgă tot timpul istoric (un timp specific, dar unul real, non-

În al șaselea rând, modelul trebuie să permită retroversiunea rezultatului de model (RM) în rezultat de obiect (RO). Aceasta înseamnă că răspunsul dat de model la o interogație anumită trebuie să fie de aceeași natură cu răspunsul care ar putea fi implementat în obiectul căruia îi este asignat modelul. De exemplu, dacă un model care este asignat unui obiect de tip fiscal, dă un răspuns de natura, să zicem, a unei temperaturi, atunci acest răspuns (RM) este incompatibil cu obiectul respectiv: nu putem modifica o temperatură sperând într-o funcție rezonabilă de răspuns din partea obiectului fiscal. Condiția de retroversiune a rezultatului dintr-un model pare mult mai slabă decât celelalte condiții logice evocate, dar considerăm că neîndeplinirea ei creează dificultăți la fel de mari în operaționalizarea modelului ca neîndeplinirea oricăreia dintre celelalte cinci condiții. Cu alte cuvinte, modelul nu-și pierde calitatea de model, dar utilitatea sa este discutabilă, întrucât rațiunea de a fi a modelului este aceea de a sta în locul obiectului pentru a obține rezultate care să fie utilizate în obiectul însuși.

În finalul acestui paragraf, am dori să ne referim la următoarea întrebare posibilă: oare nu orice teorie despre realitate este un model al acelei realități?

Răspunsul nostru la această întrebare prezumtivă este următorul:

- în sensul cel mai larg, și anume în sensul în care o teorie despre realitate este considerată a fi o reprezentare intelectuală a acelei realități, s-ar putea spune, într-adevăr, că orice model este o teorie, deoarece modelul, la rândul său, este o reprezentare a realității. Totuși, este de observat faptul că teoria reprezintă nu atât realitatea așa cum este ea, ci, mai degrabă, realitatea așa cum poate fi ea descrisă într-un mod inteligibil, în timp ce modelul este o construcție, tot de tip intelectual, care urmărește să verifice (testeze) consecințele prescrise de teorie despre realitate. Aceasta înseamnă că

experimental) pentru a obține răspuns la întrebarea dacă socialismul de tip leninist este viabil.

modelul ar putea fi considerat o rutină teoretică asociată cu acele componente ale realității care pot fi utilizate, cu deplină încredere, pentru a testa prescripțiile teoretice (ceea ce înseamnă, implicit, că nu orice componentă a realității descrise de teorie este susceptibilă de modelare). Este, deci, evident faptul că nu orice descriere teoretică despre realitate poate fi modelată și testată, ci doar acele componente descriptive care pot asigura verificarea unuia dintre criteriile adevărului: adevărul-corespondență. În acest sens, așadar, modelul ar putea fi o submulțime a teoriei;

- în sens restrâns, modelul nu este decât o prelungire a teoriei sau, mai precis spus, o construcție intelectuală bazată pe teorie, așa cum s-a arătat pe larg mai sus.

2.3. Ce este modelarea?

Modelarea reprezintă procesul intelectual de construcție a modelului, adică procesul prin care în lumea reală (fie cea exterioară, fie cea interioară subiectului) apare un nou obiect care verifică predicatul suficient și îndeplinește condițiile logice ale unui model, așa cum au fost ele propuse mai sus.

Considerăm că predicatul suficient al modelării sunt următoarele:

a. *este un proces conștient*: acest predicat de suficiență rezultă imediat din predicatul de suficiență al modelului însuși și anume acela care cere ca modelul să fie un artefact, adică un produs intelectual „dotat” cu un scop nemijlocit de tip cognitiv; acest predicat restrânge aria posibilității modelării la om (un computer sau orice dispozitiv de inteligență artificială nu poate avea scopuri, ci doar finalități predeterminate de programator);

b. *este un proces de natură praxiologică*: acest predicat suficient distinge între cunoaștere și modelare – modelarea nu este un proces de cunoaștere, ci unul de tip acțional,

praxiologic, în care se obiectivează o intenție (obținerea unui model) printr-o intervenție practică în natură;

c. *este un proces creativ*: acest predicat suficient restrânge, o dată în plus, aria posibilității modelării la om. Un computer (sau orice artefact de inteligență artificială, oricât de evoluat¹¹) nu poate crea, propriu-zis, nimic, ci poate doar exploata (la limită, descoperi) posibilitățile permise prin program. Ca urmare, un dispozitiv de inteligență artificială (DIA) nu poate realiza acțiuni de modelare, deci nu poate produce modele¹²;

d. *este un proces de abstractizare cognitivă*: cele trei predicate suficiente anterioare nu pot distinge între realizarea unui model iconic al omului și realizarea unei opere de artă care are drept „model”¹³ un om viu, iar drept scop unul pur

¹¹ Probabil cea mai adecvată modalitate de cuantificare a caracteristicii „evoluat” cu privire la inteligența artificială este cea care privește capacitatea de auto-învățare a dispozitivului de inteligență artificială prin însăși rularea programului cu care acesta este înzestrat. Auto-învățarea (care poate însemna, desigur, chiar auto-programare) este, cu toate acestea, circumscrisă de programul fundamental al dispozitivului în cauză: auto-învățarea se întinde până unde permite programul de auto-învățare, iar auto-programarea se întinde până unde permite programul de auto-programare). Prin urmare, inteligența artificială nu poate fi creativă în principiu, și nu doar în funcție de nivelul tehnologic sau de cunoaștere la un moment dat. Deși se poate discuta și despre limitele naturale ale creativității umane, pentru moment am dorit doar să arătăm că, principial, creativitatea nu poate fi asociată decât omului. Prin creativitate înțelegem, desigur, emergența noutății (inteligența artificială nu poate depăși stadiul de combinare morfologică, or combinarea morfologică nu poate genera noul, ci poate doar descoperi ceea ce este potențial posibil. Cu alte cuvinte, invenția este asociată exclusiv emergenței noutății, adică creativității).

¹² Evident, faptul că computerele sau DIA sunt utilizate ca instrumente (proteze) pentru realizarea practică a modelelor (deci în procesul de modelare) nu schimbă cu nimic cele afirmate.

¹³ Aici semnificația termenului „model” este cu totul alta, și anume denotă o inversare de poziție între obiect și model: obiectul (omul viu) joacă rol de model, iar modelul (statuia) este, de fapt un obiect. Ignorând dificultățile generate de

artistic. Ca urmare, este necesar să introducem un predicat de suficiență suplimentar. Considerăm că acesta ar putea fi un predicat care să „ceară” modalitatea abstractă în care se face modelarea. Să observăm, însă, că nici abstractizarea nu este suficientă, deoarece, de exemplu, arta modernă utilizează în mod frecvent abstractizarea ca modalitate de reprezentare artistică¹⁴. Prin urmare, este nevoie să cerem o abstractizare de tip cognitiv, care să ne asigure asupra scopului cognitiv al modelării;

3. Modelarea modelului

Se pune, aici, problema modelării de ordinul al doilea. Aceasta înseamnă că, o dată un model realizat, el devine un nou obiect în lume. Oare cineva care nu știe că acesta este, de fapt, un model, și-l confundă cu un obiect oarecare din realitate, ar putea să realizeze un model al acestuia? Răspunsul este, în principiu, afirmativ. Modelarea modelării, așa cum rezultă din necesitatea simplității epistemologice a modelului în raport cu obiectul modelat, va realiza o simplificare epistemologică suplimentară: modelul de ordinul al doilea va fi, așadar, mai simplu epistemologic decât modelul de ordinul întâi. Dar ce se poate spune despre cazul în care subiectul cognitiv știe că are în față un model (adică, în terminologia adoptată aici, un model de ordinul întâi)? În principiu, modelarea unui model, în cunoștință de cauză, este posibilă și, în unele cazuri, se poate dovedi, chiar, de utilitate în procesul cunoașterii. Din punct de vedere logic, modelarea modelelor de diverse ordine nu poate fi limitată (o anumită limitare poate veni doar din considerente practice). Modelarea de ordinul al

imprecizia limbajului natural, trebuie să acceptăm că, în principiu, o statuie care imită un om ar trebui considerată, conform celor spuse până acum, un model al omului (dacă, de exemplu, scopul realizării statuii este să se cerceteze, în mod științific, ceva despre omul viu).

¹⁴ *De exemplu, sculpturile lui Brâncuși, care nu urmăresc reprezentarea iconică, ci o reprezentare esențializată, bazată pe abstractizare (reprezentarea zborului, în locul reprezentării păsării). Ca să nu mai vorbim despre pictură, unde fenomenele de abstractizare sunt cu mult mai accentuate.*

doilea, în cunoștință de cauză, este destinată testării modelului de ordinul întâi și nu cunoașterii realității (modelului de ordin zero). Aici, de o deosebită importanță epistemologică este propunerea filosofului Karl Popper cu privire la testul de falsificabilitate: de fapt, atunci când încercăm să respingem factual o ipoteză științifică¹⁵ nu facem altceva decât să construim un meta-model al modelului testat, iar pe acest meta-model experimentăm factualele pe care le avem în vedere.

¹⁵ Conform teoriei lui Popper, o ipoteză nu poate fi verificată (atestată) niciodată, ea poate fi doar respinsă (iar, dacă condițiile factuale respectă exact condițiile din ipoteza științific, respingerea este unică și definitivă).

RELEVANȚA MODELULUI DE ZONĂ MONETARĂ OPTIMĂ PENTRU PROCESUL INTEGRĂRII MONETARE ÎN EUROPA ÎN NOUL CONTEXT AL CRIZEI

*dr. Adina CRISTE **

Rezumat

Pe parcursul timpului, zona euro s-a dovedit a fi o regiune experimentală, un model de analiză a procesului de integrare monetară și deci un suport pentru dezvoltarea conceptului de zonă monetară optimă. Criza financiară și economică globală, care s-a declanșat încă din anul 2007 și care a schimbat peisajul integrării economice și monetare în Europa, poate aduce noi observații cu privire la acest concept, poate întări sau reformula anumite criterii, această ipoteză fiind motivația realizării prezentului studiu.

Abstract

Over the time, the Euro area proved to be an experimental region, an analytical model for the process of monetary integration, therefore a support for the development of the concept of optimum currency area. The global financial and economic crisis which started in 2007 and which changed the landscape of the European economic and momentary union may bring new observations regarding this concept and may strengthen or reformulate specific criteria, reason why we conducted this study.

Cuvinte-cheie: criteriile teoriei zonelor monetare optime, integrare monetară, criza zonei euro, mediul economic și politic

Clasificare JEL: F15, F42, F43

* Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

Conceptul de „zonă monetară optimă” a fost inițial formulat de Robert Mundell în lucrarea intitulată „*A Theory of Optimum Currency Areas*” și publicată în *American Economic Review* (1961). Pornind de la această noțiune, în timp, s-a dezvoltat un întreg arsenal de idei, concepte și probleme, reunite într-o vastă literatură a integrării monetare.

Sintetic, teoria zonelor monetare optime este enunțată pe baza a șase criterii fundamentale pe care trebuie să le îndeplinească statele integrate într-o zonă monetară: trei criterii economice, care de fapt formează teoria tradițională a zonelor monetare optime, și trei de natură politică, care s-au adăugat în timp, pe baza limitelor identificate pe parcurs. Criteriile economice (mobilitatea forței de muncă, gradul de deschidere reciprocă, gradul de diversificare a activității productive și comerciale) evidențiază faptul că renunțarea la cursul de schimb sporește costurile în prezența șocurilor asimetrice. Criteriile politice, cele referitoare la transferurile fiscale, la preferințele omogene în materie de politică economică și la nivelul solidarității – adăugate în timp sunt rezultatul încercărilor de a identifica diferite mecanisme de gestionare a șocurilor asimetrice, în condițiile existenței unor rigidități în economie: transferurile fiscale reprezintă un mecanism de reglare a dezechilibrelor regionale într-o uniune monetară, iar omogenitatea preferințelor are un rol mai degrabă de prevenire a efectelor contradictorii generate de șocuri specifice sau comune.

Criteriile formulate de-a lungul timpului nu sunt normative, ci doar orientative, fiind greu de cuantificat¹. Mai mult, dezvoltarea conceptului a pornit de la anumite ipoteze care în timp s-au dovedit a fi interpretabile (de exemplu: rolul de reglator al politicilor macroeconomice independente în ceea ce privește dezechilibrele din economie, legătura stabilă pe termen lung dintre inflație și șomaj sau efectul stabilizator al unui curs de schimb flexibil).

Zona euro reprezintă un experiment al integrării monetare. Istoricul său de peste zece ani, dar și reacțiile manifestate de țările

¹ Pentru prezentarea criteriilor teoretice formulate de-a lungul timpului, a se vedea Criste A., *Theory of the Optimum Currency Areas – Implications for the Evolution of the Euro Area*, *Revista Studii financiare (Financial Studies)*, vol. 1 (39), București: CCFM, „Victor Slăvescu”, 2008.

membre ale zonei euro, în contextul șocurilor propagate în ultima perioadă, pot servi cunoașterii și înțelegerii principiilor care stau la baza funcționării unei zone monetare optime.

Conform cercetărilor realizate (OCDE, 1999 și CE, 1999), țările europene sunt caracterizate de un **nivel ridicat de rigiditate a prețurilor și salariilor și de o mobilitate scăzută a forței de muncă**. Flexibilitatea în țările europene este scăzută în privința salariilor nominale și a celor reale (Calmfors, 2001), iar ajustarea salariilor reale la șocurile economice propagate în Europa este foarte lentă (OCDE, 1994). Mobilitatea forței de muncă în Europa este scăzută nu numai între țări, dar și în interiorul acestora. Pe lângă motivațiile de natură socială și culturală (diferențe de limbă, tradiții, obiceiuri), există și motivații economice și de natură instituțional-administrativă: transferabilitatea limitată peste graniță a protecției sociale și a drepturilor suplimentare de pensionare, dificultăți administrative și costuri mari cu locuința, lipsa comparabilității și a recunoașterii reciproce a calificărilor profesionale, restricții la angajare în sectorul de stat. Un studiu empiric relativ recent (Alesina, Ardagna, Galasso, 2010), care analizează **impactul adoptării euro asupra reformelor structurale** (flexibilizarea pieței produselor și a muncii), subliniază că pe piața produselor din unele sectoare ale economiilor țărilor din această regiune monetară s-au realizat anumite acțiuni de reformă, dar că piața forței de muncă se caracterizează în continuare printr-un nivel ridicat de rigiditate. **Corelația ciclurilor economice** între țările membre ale unei zone monetare reprezintă un criteriu subsidiar în teoria zonelor monetare optime, presupus a se îndeplini pe măsură ce economiile devin tot mai integrate. Existența pe termen lung a unei sincronizări a ciclurilor economice între țările membre ale unei zone monetare sporește gradul de optim al acesteia, în condițiile în care decizia de politică monetară comună nu este stânjenită de eventuale efecte asimetrice, din această perspectivă. Evaluarea corelației ciclurilor de afaceri între țările membre ale zonei euro, realizată de Giannone, Lenza, Reichlin (2010), arată că nu există modificări semnificative ale traiectoriilor ciclurilor economice de la adoptarea euro față de situația de dinainte și împarte țările analizate în două grupuri. Primul grup cuprinde țări cu niveluri similare ale PIB pe locuitor (Germania, Austria, Belgia, Olanda, Franța, Italia), de la începutul anilor 1970, iar al doilea grup, care cuprinde țări cu niveluri

ale activității economice mai variate și care, în general, sunt mai volatile (Grecia, Spania, Portugalia, Irlanda, Luxemburg, Finlanda). Cercetarea efectuată relevă faptul că între țările din primul grup există o sincronizare constantă în privința ciclurilor economice pe toată perioada analizată (1970-2006), în timp ce pentru țările din al doilea grup corelația în privința ciclurilor economice cu celelalte țări din zona euro este mai slabă, trăsătură existentă și înainte de adoptarea monedei unice. Aceste observații confirmă existența modelului „centru-periferie” al zonei euro și arată de asemenea că pierderea flexibilității cursului de schimb și a independenței politicii monetare nu a avut efect asupra fluctuațiilor activității economice între țări, deși țările sunt eterogene în privința gradului de competitivitate și a ratelor reale de dobândă.

În cadrul UEM, de-a lungul celor peste zece ani de funcționare, s-au manifestat și s-au accentuat anumite diferențe între țări în ceea ce privește modelul de creștere economică aplicat (creștere bazată pe consumul intern sau pe cererea externă), reflectate și de evoluția indicatorilor macroeconomici.

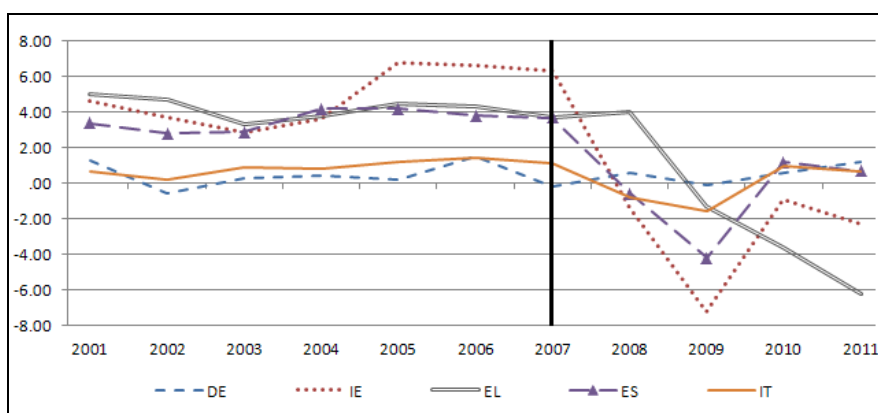
Înainte de declanșarea crizei globale, economia mondială era marcată de optimism general, cu un nivel ridicat de lichiditate globală și cu intensificări ale circulației internaționale a capitalului, inclusiv în țările europene. Aceste fenomene au stimulat activitatea de investiție și de creditare, în detrimentul economisirii, însă în mod asimetric în zona euro, țările de la periferie dezvoltându-se mai ales pe baza unui **model de îndatorare**. O asemenea dezvoltare, dublată de creșterea interdependenței comerciale și financiare între țările Uniunii Europene, a crescut și riscul unei eventuale blocări în privința finanțării datoriei, așa cum s-a dovedit după declanșarea crizei financiare și economice globale.

Incertitudinea din partea investitorilor manifestată prin prăbușirea companiei Lehman Brothers (șocul incertitudinii) a determinat tratarea diferențiată a datoriilor țărilor din zona euro, aceștia orientându-se spre țările mai stabile din punct de vedere macroeconomic și care aveau o maturitate instituțională mai bună (Germania). Un asemenea fenomen a afectat țările care înregistrau creșteri economice spectaculoase în ultimii ani (Spania, Irlanda, Grecia, Portugalia), ceea ce s-a reflectat și în încetinirea creșterii economice și în antrenarea

unor efecte negative precum: creșterea șomajului, adâncirea deficitelor bugetare și a datoriei publice, corecții dramatice ale soldului de cont curent al balanței de plăți, așa cum arată și graficele de mai jos.

Grafic nr.1

Evoluția consumului privat în unele țări din zona euro (ritm anual de creștere) înainte și după declanșarea crizei globale

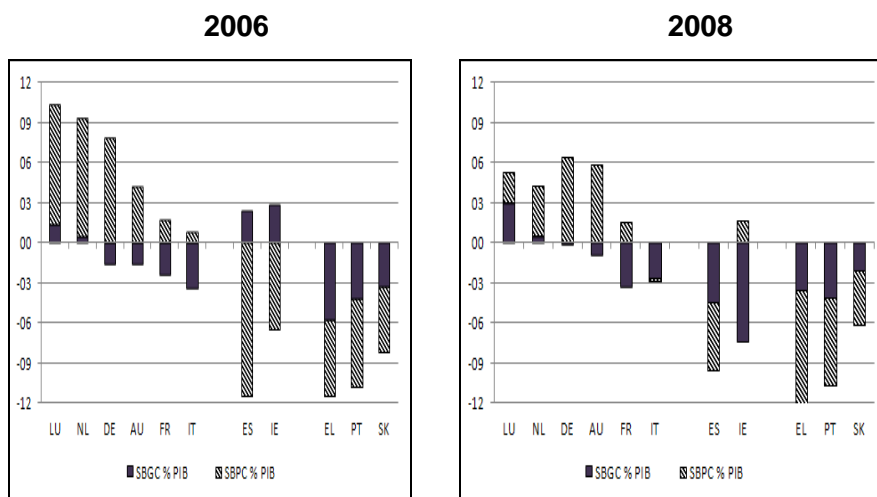
DE - Germania; IE - Irlanda; EL - Grecia; ES - Spania; IT - Italia.

Sursa: Date Eurostat

Graficul 1 marchează diferențele existente între țările din zona euro în privința modelelor de creștere economică și a reacției acestor țări la criza globală. Astfel, în perioada 2001-2007, consumul privat, reprezentat ca ritm anual de creștere, a fost mai puternic în Spania, Irlanda și Grecia, dar mult mai slab în Germania și Italia, diferența fiind mai evidentă. În schimb, în perioada 2007-2009, dacă Germania și Italia și-au menținut ritmurile de creștere a consumului privat, în celelalte trei țări, consumul gospodăriilor și al firmelor „s-a prăbușit”, ca urmare a faptului că se dezvoltaseră pe baza baloanelor speculative (de pe piața imobiliară sau de pe piața tehnologică) și pe baza acumulării de datorii (dezvoltarea activității de creditare). După 2009, consumul privat în Spania și Irlanda a început să-și revină, pe când în Grecia acesta continuă să scadă. Reducerea consumului privat este explicată și de creșterea șomajului, în special în Spania.

Un neajuns al coordonării la nivelul zonei euro îl reprezintă nu numai faptul că de multe ori „Pactul de stabilitate și creștere” nu a fost respectat, ci și faptul că gradul de îndatorare a sectorului privat nu a fost luat în considerare. Criza actuală a evidențiat importanța acestei variabile prin legătura pe care o stabilește între soldul contului curent și cel al bugetului general consolidat (a se vedea graficul 2).

Grafic nr.2
Poziția soldului bugetului general consolidat și a soldului bugetului sectorului privat, în unele țări din zona euro

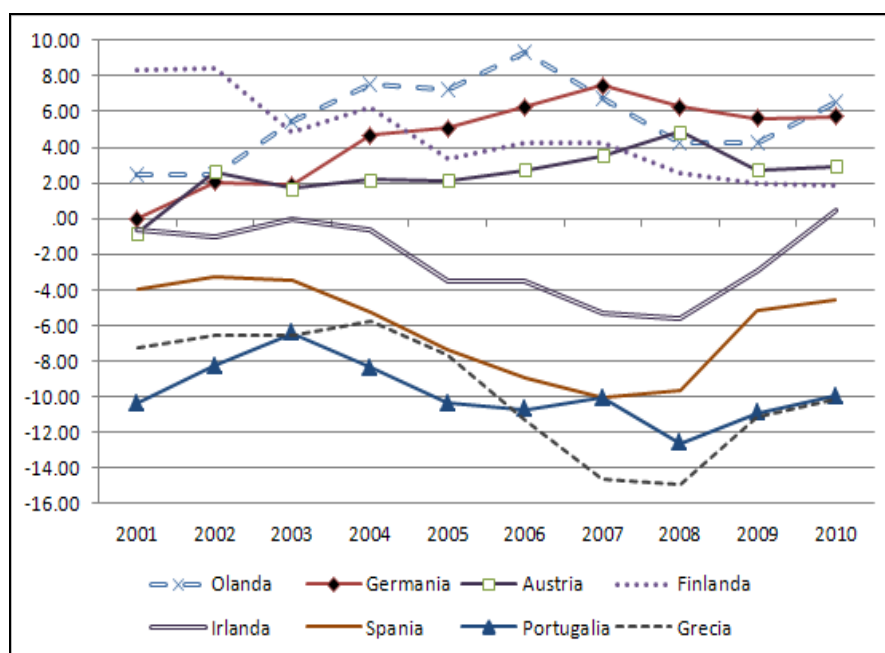
SBGC - soldul bugetului general consolidat; SBPC - soldul „bugetar” al sectorului privat

Sursa: date Eurostat

O analiză a evoluției acestor variabile evidențiază diferențe semnificative între țările din zona euro, dezechilibre semnificative înregistrând pe de o parte Spania, Grecia, Portugalia, cu deficite de cont curent, iar pe de altă parte Germania, Olanda și Finlanda, cu surplusuri destul de importante (a se vedea graficul 3), menționând că ambele situații înseamnă dezechilibru extern. Aceste dezechilibre externe reprezintă rezultatul evoluțiilor diferite în privința componentelor cererii. Pe de o parte, în Spania, Grecia sau Portugalia creșterea economică s-a bazat pe consumul final și pe dezvoltarea investițiilor în domeniul construcțiilor, cu stimularea

importurilor. Pe de altă parte, Germania a urmat un model de creștere bazată pe export cu frânarea consumului privat.

Grafic nr.3
Evoluția soldului de cont curent al balanței de plăți externe în țări din zona euro

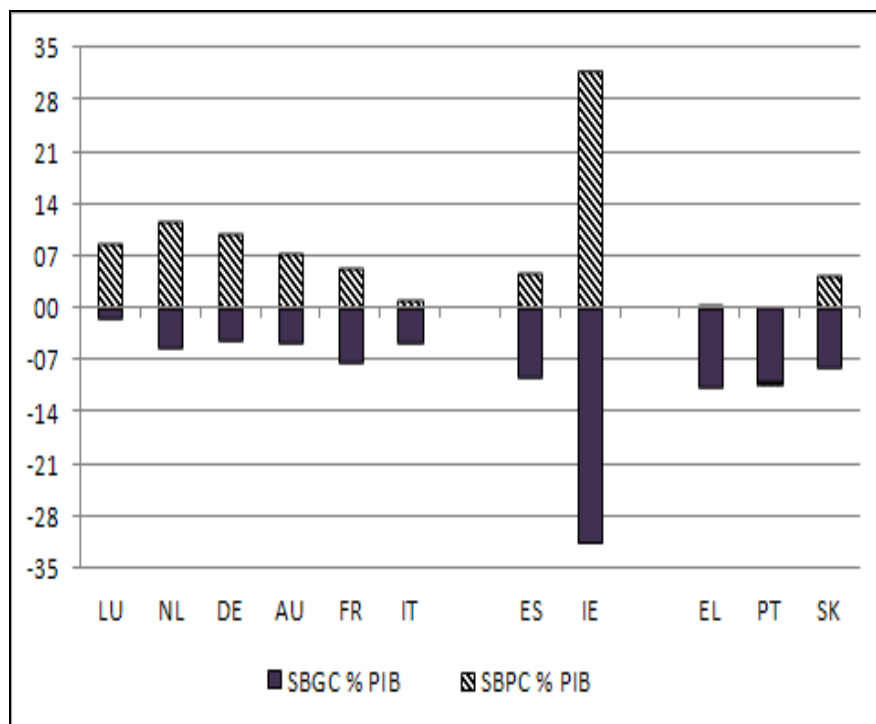

Sursa: Date Eurostat

După declanșarea crizei se constată că în Irlanda corecția foarte puternică a soldului de cont curent al balanței de plăți externe s-a realizat prin acumularea unui surplus semnificativ al sectorului privat (31,8%, la nivelul anului 2010), în condițiile în care deficitul bugetului general consolidat era cel mai ridicat dintre țările europene (31,3%), conform graficului 4.

Grafic nr.4

Poziția soldului bugetului general consolidat și a soldului bugetului sectorului privat, în unele țări din zona euro, la nivelul anului 2010

SBGC - soldul bugetului general consolidat; SBPC - soldul bugetar al sectorului privat

LU - Luxemburg; NL - Olanda; DE - Germania; AU - Austria; FR - Franța; IT - Italia;

ES - Spania; IE - Irlanda; EL - Grecia; PT - Portugalia; SK - Slovacia.

Sursa: Date Eurostat, calcule ale autorului

Criza financiară globală generată de șocul neîncrederii a arătat faptul că regulile referitoare la deficitul bugetar și la datoria publică nu sunt suficiente pentru a preveni insolvența statelor membre din zona euro și astfel pentru a face sustenabilă funcționarea acestora pe termen lung. Această criză a amplificat nu numai anumite

dezechilibre din mediul economic, cât mai ales disensiuni de natură politică. Dezacordurile dintre cele două puteri europene, Germania și Franța, s-au manifestat mai ales în privința metodei de soluționare a situației din Grecia. Germania înclina spre intervenția FMI și insista inițial pe respectarea principiului *no bail-out*, pe când Franța era împotriva intervenției FMI și propunea stabilirea unui fond de sprijin pentru acordarea de împrumuturi și garanții pentru Grecia, în scopul evitării fenomenului de contagiune. Divergențele de opinie continuă să se manifeste între economiile mari ale zonei euro, ceea ce nu va face decât să agraveze situația politică a acestei uniuni și implicit să-i afecteze funcționarea pe termen lung.

Un element important care influențează funcționarea unei zone monetare îl reprezintă **credibilitatea și stabilitatea macroeconomică** a sa.

Potrivit lui Mongelli (2002), integrarea fiscală presupune trei condiții. Prima se referă la realizarea unei convergențe fiscale între țările membre ale unei zone monetare. La nivelul zonei euro această condiție se transpune în îndeplinirea criteriilor nominale din domeniul fiscal-bugetar, înscrise în cele două tratate europene (Tratatul de la Maastricht și „Pactul de stabilitate și creștere”). Deși unele studii (De Bandt și Mongelli, 2000) remarcă faptul că în perioada 1970-1998 dispersia fiscală între țările europene a scăzut, aceasta nu se verifică în ultimii ani, după adoptarea euro. După cum relevă datele statistice, diferențele dintre țări în privința pozițiilor fiscal-bugetare și a gradului de îndatorare a sectorului public, nu doar că sunt semnificative, dar persistă, în ciuda procesului de integrare economică, de realizare a unor procese de armonizare în domeniul fiscal-bugetar și al legislației fiscal-bugetare. A doua condiție a integrării fiscale este aceea de stabilizare fiscală, cu bugete naționale echilibrate sau chiar în surplus, cu scopul de a putea fi utilizate ca instrumente de absorbție a șocurilor adverse. Majoritatea țărilor din zona euro nu doar că nu înregistrează excedente bugetare, dar nici bugete echilibrate. Pactul de stabilitate și creștere, prin care se impune respectarea unor condiții tocmai pentru ca țările membre din zona euro să poată avea bugete echilibrate, chiar „pozitive”, a fost adesea încălcat, compromițând capacitatea de realizare a stabilizării fiscale la nivel național și deci o slabă capacitate de utilizare a instrumentului fiscal

pentru absorbția șocurilor adverse. Funcționarea „deficitară” a stabilizatorilor fiscali naționali ar reclama, astfel, adoptarea unor mecanisme supranaționale de absorbție a șocurilor adverse (transferuri fiscale între țări, distribuirea internațională a riscului prin intermediul piețelor financiare, modificarea prețurilor și a salariilor sau modificarea cursurilor de schimb reale). A treia condiție vizează capacitatea zonei monetare de distribuire publică a riscului, prin intermediul existenței unui buget supranațional. Această din urmă condiție presupune realizarea de transferuri fiscale între țările membre, în funcție de nevoile de finanțare ale acestora. La nivelul zonei euro, nu există un buget al zonei euro, iar bugetul UE reprezintă mai puțin de 2% din PIB total al țărilor UE, fiind destinat în mare parte susținerii activităților agricole și de mediu, precum și a activităților de creare de noi locuri de muncă, a activităților de coeziune și a celor de cercetare. Sumele prevăzute în bugetul UE nu sunt utilizate pentru a absorbi eventuale șocuri regionale. Din această perspectivă, zona euro nu răspunde criteriului transferurilor fiscale interregionale menționate în teoria zonelor monetare optime, lipsa unui asemenea instrument de stabilizare regională făcând-o vulnerabilă față de șocurile asimetrice potențiale.

Roth, Nowak-Lehmann D. și Otter (2011) au analizat, pentru cazul țărilor din UE-15 și UE-27, și deci pentru țările din zona euro, relația dintre anumiți indicatori macroeconomici (inflație, creștere, șomaj, datorie guvernamentală) și nivelul încrederii cetățenilor în instituțiile politice naționale și europene, atât înaintea declanșării crizei financiare, cât și în perioada crizei. Autorii au observat că șomajul determină o scădere semnificativă a încrederii cetățenilor în structurile europene și naționale, în special pentru cazul UE-15 (care poate fi asociată cu zona euro), cu accent mai puternic față de structurile naționale. O creștere a nivelului datoriei ca pondere în PIB reduce încrederea în ambele perioade și pentru ambele niveluri ale conducerii politice. De asemenea, analiza efectelor directe ale crizei financiare confirmă faptul că declinul semnificativ al economiei reale (reducerea PIB pe locuitor) a fost asociat cu o creștere temporară a încrederii cetățenilor în instituțiile naționale, însă o analiză pe toată perioada crizei se nivelează: acest sentiment de apartenență națională poate fi identificată doar la nivelul instituțiilor naționale, nu și la nivelul instituțiilor europene. Gradul de încredere în instituțiile

naționale și supranaționale europene a scăzut la niveluri istorice în multe țări europene, în special în țările de la periferia zonei euro care au fost cel mai puternic expuse la criza financiară și la criza zonei euro. Mai mult, Irlanda, Spania, Grecia și Portugalia au înregistrat creșteri semnificative ale ratei șomajului (în special Irlanda și Spania) și creșteri bruște ale nivelului datoriei publice în PIB (mai ales Grecia și Irlanda).

Autorii conchid că nivelul de încredere a cetățenilor în autoritățile europene naționale în perioada de criză este puternic afectat de evoluția ratei șomajului și a nivelului datoriei publice în PIB, în special în țările periferice. Ei consideră că pentru recăștigarea încrederii cetățenilor în instituțiile naționale autoritățile politice europene ar trebui să rezolve mai întâi criza zonei euro și să ajute țările de la periferia Europei să-și reducă nivelul datoriei publice și să sporească gradul de ocupare. Scăderea încrederii cetățenilor în instituțiile naționale este îngrijorătoare prin efectul pe care-l poate genera, cel de creștere a costurilor politice pe termen lung, la nivelul zonei euro. Prin concentrarea doar pe modul în care poate fi evitat riscul de neplată a datoriei suverane pentru a proteja sectorul bancar european, autoritățile din zona euro (cu precădere cele care conduc această regiune – Germania și Franța) au prejudiciat sever stabilitatea democratică și politică în țările de la periferie (Irlanda, Grecia, Spania) (Roth, 2011).

Criza datoriei suverane din unele țări din zona euro este o consecință a ruperii legăturii dintre cele două elemente care stau la baza autorității politice a unui stat – autoritatea fiscală și cea monetară –, iar această separare reprezintă un element vulnerabil pentru o asemenea uniune monetară.

Studiile lui Willett (2004) și Krugman și Obstfeld (2003) subliniază faptul că zona euro este în primul rând o uniune economică, și **nu o uniune politică**, ceea ce demonstrează existența unei capacități insuficiente de rezolvare a dezechilibrelor interne acesteia.

Concluzii

Deși scurt, istoricul procesului de integrare monetară din Europa dezvăluie fundamentele fragile ale acestei uniuni, nu doar prin prisma neîndeplinirii unor criterii evidențiate de teoria optimului unei zone

monetare, ci și prin prisma elementelor vulnerabile, economice și politice, pe care s-a construit sau care s-au acumulat în timp.

Ideea de optim al zonei monetare ar trebui să reprezinte un element de referință pentru funcționarea zonei euro, dar conceptul necesită a fi revizuit pe baza condițiilor specifice ale realității integrării monetare europene.

Una dintre condițiile importante pentru o funcționare optimă a unei zone monetare o reprezintă existența unui **mediu economic și politic intern stabil**, cel puțin din perspectiva deciziilor autorităților care guvernează acel spațiu. Regulile existente prevăzute în Pactul de stabilitate și creștere și-au pierdut din credibilitate, pentru că acestea au fost deseori încălcate, dar și pentru că sunt incomplete, ignorând problema datoriei private și a dezechilibrelor existente în contul curent al balanței de plăți externe.

Un nivel ridicat de **flexibilitate a forței de muncă**, criteriu al teoriei zonelor monetare optime, reprezintă teoretic un important instrument de corecție a dezechilibrelor macroeconomice regionale din cadrul unei zone monetare, dar în realitate este greu de evaluat, iar rigiditatea acestui element este de multe ori și consecința aplicării politicilor guvernamentale ale țărilor membre.

Experiența acumulată de zona euro demonstrează **importanța factorului politic** al funcționării sale pe termen lung. Urmărirea exclusivă a unor reguli economice, cum sunt cele de la Maastricht, pentru aderarea la zona euro sau cele prevăzute în PSC, nu poate susține pe termen lung funcționarea zonei euro. Mai mult, viziunile divergente pe termen lung la nivelul autorităților politice din cadrul zonei euro vor genera un eșec al proiectului zonei euro și a optimizării funcționării sale pe termen lung.

Lipsa unor mecanisme de absorbție a șocurilor de genul unui **sistem al transferurilor fiscale** între țările membre cu scopul de a susține sau reechilibra economiile unor țări sau regiuni aflate în dificultate reprezintă în continuare un neajuns al acestei uniuni monetare.

Criteriul solidarității semnalat de teoria zonelor monetare optime se dovedește a fi important în această perioadă de criză. Însă interpretarea și aplicarea sa sunt dificile. Empiric se constată faptul că nivelul solidarității este relativ, dependent de conjunctura economică

și politică: nivelul său este ridicat în perioade de optimism și este scăzut în perioade de criză și incertitudine.

Cercetarea acestui subiect învederează faptul că procesul de unificare monetară nu are sens dacă nu se realizează cu urmărirea permanentă a optimizării zonei monetare. Scopul funcționării zonei euro este acela de a ocupa o poziție competitivă pe piața internațională, dar și de a oferi un suport de dezvoltare pentru țările membre. Dacă unul dintre aceste obiective nu este îndeplinit sau dacă este afectat, atunci zona euro nu poate rezista pe termen lung. Criza actuală este un test de supraviețuire a zonei euro și de regândire a optimizării funcționării sale pe termen lung.

Bibliografie

1. Alesina A.; Ardagna S.; Galasso V. (2010) – *The Euro and Structural Reforms*, în: Alesina A. și Giavazzi F. (ed.) **Europe and the Euro**. Londra: University of Chicago Press.
2. Calmfors L. (2001) – *Unemployment, Labour Market Reform, and Monetary Union*. Journal of Labour Economics, vol. 19, nr.2, aprilie, pag. 265-289. Chicago: University of Chicago Press.
3. Criste A. (2008), Theory of the Optimum Currency Areas – Implications for the Evolution of the Euro Area, Financial Studies, vol. 1 (39), București: CCFM, „Victor Slăvescu”
4. De Bandt O.; Mongelli F.P. (2000) – *Convergence of Fiscal Policies in the Euro Area*, ECB Working Paper No. 20, mai. Frankfurt Am Maine: Banca Centrală Europeană.
5. Giannone D.; Lenza M.; Reichlin L. (2010) – *Business Cycles in the euro Area*, în: Alesina A. și Giavazzi F. (ed.) **Europe and the Euro**. Londra: University of Chicago Press.
6. Krugman P.; Obstfeld M. (2003) – *International Economics: Theory and Policy*, 6th ed. Boston, San Francisco, New York etc.: Addison Wesley.
7. Mongelli, F.P. (2002) – “New” Views on the Optimum Currency Area Theory: What is EMU Telling Us, ECB, WP nr. 138/2002.
8. Mundell R.(1961) – *A Theory of Optimum Currency Areas*, American Economic Review, vol. 51, pag. 657- 65.

9. Roth F. (2011) – *The Eurozone Crisis and its Effects on Citizens' Trust in the National Parliament*. FMA Bulletin nr. 34, martie pag. 29-30.
10. Roth F.; Nowak-Lehmann D. F.; Otter T. (2011) –*Has the financial crisis shattered citizens' trust in national and European governmental institutions? Evidence from the EU member states, 1999-2010*, CEPS Working Document, nr. 343, iunie 2011 (update), Centre for European Policy Studies, Bruxelles.
11. Willet T. D. (2004) – *Optimum Currency Area and Political Economy Approachs to Exchange Rate Regimes: Towards and Analytical Synthesis*, Claremont Graduate Universty (sursă electronică: www.cgu.edu/include/spe_Willett6.pdf).
12. *** (1994) – *Employment Outlook*, Paris: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.
13. *** (1999) – *EMU: Facts, Challenges and Policies*, Paris: Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.
14. *** (1999) – *The Competition of European Industry*, Raport 1999, Bruxelles: Comisia Europeană.

DIRECȚII ȘI PROBLEME ÎN IMPLEMENTAREA UNOR POLITICI SECTORIALE ALE NOILOR STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE

dr. Camelia MILEA *
drd. Alina AILINCĂ **

Rezumat

Articolul își propune să evidențieze unele direcții și probleme în implementarea unor politici sectoriale în noile state membre ale Uniunii Europene care nu fac parte din zona euro, menite să conducă la atingerea țintelor stabilite prin strategia Europa 2020. Astfel, în toate țările Uniunii Europene în care există probleme în domeniile sectoriale s-au elaborat sau sunt în curs de elaborare politici și strategii de rezolvare a acestor situații problematice, pentru ca până în 2020 să se atingă obiectivele Strategiei Europa 2020, un rol crucial avându-l fondurile structurale și de coeziune provenite de la Uniunea Europeană, dar și îmbunătățirea capacității de absorbție a acestora de către țările beneficiare.

De asemenea, autorii au arătat faptul că țintele politicilor economice și obiectivele de mediu nu trebuie să fie în contradicție, ci este bine să existe sinergii între aceste domenii; prosperitatea economiilor Uniunii Europene pe termen lung depinde de introducerea unor modele

* Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", ACADEMIA ROMÂNĂ.

** Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", ACADEMIA ROMÂNĂ.

sustenabile de producție și consum, adaptate capacităților ecosistemelor de regenerare, dar și faptul că realizarea obiectivelor energetice și de mediu presupune investiții în cercetare și inovare.

Abstract

The purpose of the paper is to point some directions and problems in the implementation of some sectoral policies in the new EU member states which are not members of the euro zone, aiming to allow the accomplishment of the targets set by the Europe 2020 strategy. Thus, all EU member states having problems in the sectoral fields developed or are developing policies and strategies to solve these problematic situations, so that by 2020 they may achieve the goals of the Europe 2020 strategy. The Structural and cohesion funds of the European Union have a crucial role to this purpose, as well as the improvement of the absorption capacity by the beneficiary countries.

The authors show that the targets of the economic policies and environmental objectives must not be in contradiction, rather synergic. The long-term prosperity of the European Union depends on the introduction of sustainable patterns of production and consumption adapted to the renewing capacity of the ecosystems and on the investments in research and innovation.

Cuvinte-cheie: convergență, strategia Europa 2020, politici sectoriale, noile state membre ale Uniunii Europene

Clasificare JEL: L9, O13, Q20

1. Introducere

În actualul context macroeconomic, economia țărilor Uniunii Europene trebuie să facă față unei serii de provocări importante, printre care se regăsesc schimbările tehnologice rapide, îmbătrânirea populației și accelerarea globalizării. Aceste provocări necesită eforturi majore de

îmbunătățire a capacității de ajustare a economiilor Uniunii Europene, în general, și a forței de muncă, în particular. Pentru realizarea ajustării necesare în vederea unei funcționări eficiente a zonei euro și a Uniunii Europene, un rol fundamental îl au reformele structurale. Scopul acestora constă în crearea unui mediu favorabil implementării politicilor economice, în condițiile unei politici guvernamentale transparente, a conlucrării eficiente a sectorului public cu cel privat în direcția promovării prosperității și a dezvoltării sustenabile, și în reducerea fricțiunilor de ajustare din economie.

Strategia Lisabona a marcat unele progrese în implementarea unor politici sectoriale, însă abia cu lansarea Strategiei Europa 2020 (martie 2010) orizontul dezvoltării și al ieșirii din criză al Uniunii Europene pare a se contura clar în direcția stabilității macroeconomice, prin implementarea unor reforme structurale ambițioase pe termen mediu și lung cu scopul promovării sustenabilității finanțelor publice și a îmbunătățirii creșterii economice.

În elaborarea Strategiei Europa 2020 s-a ținut cont de faptul că economiile Uniunii Europene sunt intrinsec legate, având în vedere că niciun stat membru nu poate aborda eficient provocările globale printr-o acțiune izolată, astfel încât reușita ieșirii din criză depinde și de coordonarea strânsă a politicilor macroeconomice ale acestora.

Criza economică și financiară globală a zguduit din temelii economiile lumii, iar Europa a resimțit din plin efectele undelor de șoc ale crizei. În acest context, Strategia Europa 2020 își propune să elimine problemele fundamentale evidențiate de criză, prin construirea unui nou model economic bazat pe cunoaștere, pe o economie cu un nivel redus de emisii de carbon, cu niveluri ridicate de productivitate și coeziune socială și cu un grad ridicat de ocupare a forței de muncă.

Succesul strategiei Europa 2020 depinde în mod crucial de abilitatea statelor membre ale Uniunii Europene de a implementa reformele necesare la nivel național în vederea stimulării creșterii economice și de a coopera cu Comisia Europeană și cu celelalte state membre ale Uniunii Europene.

Strategia Europa 2020 oferă un cadru pentru politicile economice și structurale din Uniunea Europeană. Aceasta oferă valoare adăugată și consistență reformelor naționale prin stabilirea unor obiective comune și a supravegherii macro-structurale mărite.

Progresele realizate în direcția acestor obiective vor fi măsurate față de cinci indicatori de referință reprezentativi la nivel Uniunii Europene, pe care statele membre vor fi invitate să le traducă în indicatori de referință naționali care reflectă punctele de plecare:

- 75% din populația în vârstă de 20-64 de ani trebuie să fie angajată;
- 3% din PIB al UE trebuie să fie investit în cercetare și dezvoltare;
- obiectivele climatice și energetice „20/20/20”¹ trebuie să fie îndeplinite;
- ponderea abandonului școlar timpuriu trebuie să fie sub 10%, iar cel puțin 40% din generația tânără trebuie să aibă studii universitare;
- numărul de persoane expuse riscului sărăciei trebuie redus cu 20 de milioane.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, Comisia propune o agendă Europa 2020 constând dintr-o serie de 7 inițiative-pilot. Punerea în aplicare a acestor inițiative este o prioritate comună, care necesită măsuri la toate nivelurile: organizațiile de la nivelul Uniunii Europene, statele membre, autoritățile locale și regionale. La nivelul statelor membre, aceste inițiative sunt cuprinse în strategii naționale.

Creșterea durabilă presupune 2 inițiative-pilot:

1. O Europă care își utilizează eficient resursele - sprijinirea tranziției către o economie care utilizează eficient resursele, cu emisii reduse de carbon, cu modele de producție și consum sustenabile (bazate pe calitate, inovare, longevitate, protecția mediului, economisirea resurselor). Europa trebuie să-și atingă obiectivele 2020 în ceea ce privește producția și consumul de energie și eficiența energetică.

¹ Uniunea Europeană și-a propus următoarele ținte de mediu și energie:

- o reducere cu 20% (față de nivelul din 1990) a emisiilor de gaze de seră;
- energia produsă din resurse regenerabile să reprezinte 20% din consumul final brut de energie,
- să se reducă consumul de energie cu 20% în 2020.

2. O politică industrială pentru o creștere economică verde - sprijinirea competitivității bazei industriale a Uniunii Europene post criză, prin promovarea spiritului întreprinzător și dezvoltarea de noi competențe. Acest lucru ar crea milioane de noi locuri de muncă;

Succesul strategiei Europa 2020 depinde în mod crucial de abilitatea statelor membre ale Uniunii Europene de a implementa reformele necesare la nivel național în vederea stimulării creșterii economice și de a coopera cu Comisia Europeană în privința celor 7 inițiative-pilot.

Progresele către obiectivele naționale ale strategiei Europa 2020 sunt explicate de către autoritățile naționale în cadrul a două rapoarte anuale: Programul de stabilitate/convergență și Programul național de reformă (PNR).

2. Unele politici sectoriale ale noilor state membre ale Uniunii Europene (transport, energie, mediu, politica agricolă și cea de coeziune) și dificultăți în implementarea acestora

Pornind de la obiectivele strategiei Europa 2020, toate statele membre ale Uniunii Europene și-au stabilit, prin *Programele Naționale de Reformă*, prioritățile și obiectivele naționale definite pentru a reflecta condițiile interne și prioritățile fiecărei țări, și care fixează cadrul și direcțiile de dezvoltare economică sustenabilă. Mobilizarea eforturilor instituționale și financiare, dublate de obținerea unui larg consens la nivelul întregii societăți, au constituit factori determinanți pentru transpunerea în realitate a acestor obiective și priorități naționale.

În **Bulgaria**, fondurile structurale și de coeziune au un rol crucial în finanțarea proiectelor de infrastructură de mediu² și de transport³, urmărindu-se, în continuare, o mai bună absorbție a acestora.

Principalele priorități ale politicii energetice a Bulgariei pentru următorii 10 ani se referă la creșterea ponderii resurselor regenerabile în

² Investițiile în infrastructura de mediu se concentrează în domeniile furnizării și epurării apelor menajere, și a reciclării deșeurilor.

³ Investițiile în infrastructura de transport se referă la infrastructura feroviară, rutieră și maritimă.

consumul final brut de energie și la majorarea eficienței energetice. Astfel, obiectivele concrete constau în:

- energia produsă din resurse regenerabile să reprezinte 16% din consumul final brut de energie,
- energia obținută din resurse regenerabile să reprezinte 10% din energia folosită în sectorul transporturilor;
- creșterea eficienței energetice cu 25%.

Bulgaria nu și-a stabilit o țintă de reducere a emisiilor de gaze de seră până în 2020, în afară de cea stabilită prin Strategia Europa 2020. În sectoarele din afara Sistemului de Tranzacționare a emisiilor de gaze al Uniunii Europene (transport, agricultură, reciclarea deșeurilor), Bulgaria și-a propus să-și crească emisiile de gaze de seră cu mai puțin de 20% până în 2020, față de nivelul din 2005.

Proiectele de investiții în infrastructură sunt descurajate de nivelul ridicat al neregulilor referitoare la achizițiile publice. În acest domeniu este necesar să se introducă și să se implementeze eficient măsuri de verificare a achizițiilor publice pe baza evaluării riscurilor. De asemenea, trebuie să se întărească capacitatea autorităților de a preveni și a sancționa neregulile pentru a îmbunătăți calitatea folosirii fondurilor publice.

În urma analizei variantei din 2011 a Programului de Convergență pentru perioada 2011-2014 și a Programului Național de Reforme ale Bulgariei, Consiliul Uniunii Europene a recomandat adoptarea de măsuri în perioada 2011-2012, printre altele, în direcția asigurării independenței Instituției de Reglementare în domeniul Energiei din Bulgaria în scopul deschiderii către competiție a piețelor energiei și combustibililor și a înlăturării opacității mecanismelor de stabilire a prețurilor, și în direcția introducerii de stimulente pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor, care explică în cea mai mare măsură consumul ridicat de energie al economiei bulgare. Deși există posibilitatea folosirii de fonduri structurale europene pentru realizarea de investiții în eficiența energetică, s-au făcut puține investiții în acest domeniu, în timp ce veniturile din taxe pe energie și transport s-au redus ca pondere în PIB. În concluzie, sunt necesare măsuri în vederea creșterii eficienței

energetice și a resurselor, a îmbunătățirii oportunităților pentru investiții și a creșterii economice.

Printre obstacolele în calea creșterii economice sustenabile și „verzi” în **Republica Cehă** se numără și rețeaua de infrastructură de transport⁴ insuficient și inadecvat dezvoltată. Drept urmare, în cadrul PNR, Republica Cehă și-a propus atât îmbunătățirea infrastructurii de transport, cât și promovarea unei economii „verzi”.

Având în vedere poziția geografică strategică care oferă premisele prestării de servicii de transport de tranzit și orientarea către exporturi a economiei cehe, dezvoltarea rețelei de transporturi este crucială pentru activitatea economică.

Guvernul ceh consideră politica de coeziune un instrument pentru creșterea sustenabilă, inteligentă și inclusivă. Politica de coeziune este puternică în Republica Cehă, susținând investițiile publice în domeniile naționale de dezvoltare prioritară. Guvernul ceh consideră politica de coeziune nu numai ca un instrument important de reducere a diferențelor dintre regiuni cu grade de dezvoltare diferite, dar și pentru a crește competitivitatea regiunilor individuale și a economiei naționale, ca întreg. Drept urmare, în perioada 2014-2020, politica de coeziune va susține dezvoltarea infrastructurii de transport, inclusiv sisteme inteligente de transport, acestea fiind esențiale pentru o economie competitivă care se bazează pe industrie și exporturi.

Republica Cehă beneficiază și de susținere în cadrul politicii agricole comune, în special pentru creșterea competitivității agriculturii, a industriei alimentare, a turismului și a afacerilor în domeniul rural, dar și a investițiilor în forme alternative de producere a energiei.

Alte probleme importante ale Republicii Cehe, care afectează creșterea economică competitivă la nivel european și global constau în consumul ridicat de energie și materii prime ca pondere în PIB, gradul înalt de emisii de gaze de seră și ineficiența managementului deșeurilor.

Guvernul ceh își propune să reducă emisiile poluante, să realizeze economisiri de energie și un management eficient al energiei în

⁴ transporturi ferate, navale, aeriene și cicliste

producție, distribuție și consum. Republica Cehă nu a stabilit încă o țintă de îmbunătățire a eficienței energetice.

În prima fază a transformării sectorului energetic, se va acorda atenție sectorului încălzirii și folosirii electricității în sectorul transporturilor (folosirea hidrogenului).

Republica Cehă și-a luat următoarele angajamente pentru 2020 în domeniul mediului și al energiei:

- energia produsă din resurse regenerabile să reprezinte 13% din consumul final brut de energie,
- energia obținută din resurse regenerabile să reprezinte 10% din energia folosită în sectorul transporturilor;
- o creștere de maxim 9% (față de nivelul din 2005) a emisiilor de gaze de seră în sectoarele din afara Sistemului de Tranzacționare a emisiilor de gaze al Uniunii Europene.

Un obstacol semnificativ în calea dezvoltării economice și a competitivității în **Lituania** este determinat de lipsa conexiunilor cu Uniunea Europeană în domeniul combustibililor și electricității. Astfel, sectorul energetic nu este integrat în Uniunea Europeană. Datorită mărimii sale, problema infrastructurii energetice insuficiente nu poate fi rezolvată în mod eficient doar prin măsuri la nivel național, fiind crucială susținerea politică și financiară a Uniunii Europene în această direcție.

Și infrastructura de mediu necesită îmbunătățiri. Astfel, aprovizionarea cu apă și epurarea apelor uzate, dezvoltarea infrastructurii de management al deșeurilor nu țin pasul cu dezvoltarea economică și cu cererea în creștere de aprovizionare cu apă și de tratate a apelor reziduale.

În domeniul mediului și energiei, Lituania și-a propus următoarele obiective până în 2020:

- energia produsă din resurse regenerabile să reprezinte 23% din consumul final brut de energie (în 2010 fiind de 16%),
- să se producă 21% electricitate din resurse regenerabile, atingând 36% în producția de încălzire;
- energia obținută din resurse regenerabile să reprezinte 10% din energia folosită în sectorul transporturilor.

Costul mai ridicat al energiei obținute din resurse regenerabile comparativ cu cea obținută din combustibili fosili face ca dezvoltarea acestei forme de energie să fie susținută doar de stat până în prezent.

Intensitatea energetică a economiei lituaniene este una dintre cele mai ridicate din Uniunea Europeană, deși consumul de energie și de electricitate pe locuitor este mai redus decât media Uniunii Europene. Aceasta are legătură în mare măsură cu încălzirea gospodăriilor, blocurile de apartamente neizolate termic reprezentând explicația situației. În ciuda introducerii unei strategii destinate să rezolve această problemă încă din 2004, s-au făcut puține investiții. Lituania și-a propus să consume cu 1,5% mai puțină energie în fiecare an până în 2020. În plus, a crescut rapid numărul de automobile deținute, iar veniturile din taxe pe energie și transport s-au redus ca pondere în PIB. Soluționarea problemei impozitelor reduse pe energie, inclusiv a celor pentru înregistrarea și cumpărarea de autovehicule de transport, ar susține consolidarea fiscală pe termen scurt și ar stimula consumul mai eficient de energie.

Reforma politicii competiției în sectorul energiei se desfășoară lent.

Finalizarea strategiei naționale revizuite de independență a energiei va contribui la rezolvarea problemelor privind securitatea ofertei și va susține competiția în producerea electricității. Implementarea celui de al *Treilea Pachet al legislației piețelor electricității și combustibililor* ale Uniunii Europene va îmbunătăți competiția pe piața de retail a energiei.

Potențialul lituanian de a reduce emisiile de gaze de seră depinde de evoluția sectorului energiei și de măsurile implementate pentru a reduce modificările asupra mediului în alte sectoare.

Pentru a crea condiții favorabile dezvoltării economice este nevoie să se dezvolte infrastructura de transport, care este în prezent subdezvoltată și insuficient modernizată. Altfel, parametrii tehnici inadecvați și calitatea serviciilor poate fi un impediment în calea utilizării complete a potențialului Lituaniei de a oferi servicii de tranzit în viitor. Domeniile care necesită îmbunătățiri includ nu numai sectorul feroviar izolat, care este tehnic și tehnologic în urma altor țări europene din cauza ecartamentului diferit, dar și rețeaua rutieră și transportul public.

Comisia Europeană și Consiliul Uniunii Europene, în urma analizei Programului de Convergență actualizat în 2011 și a Programului Național de Reforme din 2011 ale Lituaniei au concluzionat că sunt necesare măsuri în direcția îmbunătățirii eficienței energetice a clădirilor, a întăririi competiției în sectorul energetic și a creșterii taxelor asupra energiei.

În **Letonia**, una dintre problemele cărora li se adresează măsuri din PNR se referă la folosirea eficientă și accelerarea absorbției fondurilor structurale europene, care reprezintă unul dintre instrumentele cheie de susținere a mediului de afaceri.

Între 2011 și 2013 se va realiza reconstrucția și îmbunătățirea infrastructurii de transport feroviar, rutier, naval și aerian.

În ceea ce privește mediul și energia, se urmărește ca:

- energia produsă din resurse regenerabile să reprezinte 40% din consumul final brut de energie, aceasta situându-se încă din 2008 la un nivel foarte ridicat (30%, unul dintre cele mai ridicate din Uniunea Europeană), iar energia din resurse regenerabile folosită în sectorul transporturilor să reprezinte 10% din consumul total de energie al acestui sector. Provocările creșterii ponderii energiei produse din resurse regenerabile în consumul final de energie se referă la existența unui cadru legal care nu este în întregime în conformitate cu cerințele Uniunii Europene și la competitivitatea scăzută a resurselor regenerabile comparativ cu combustibilii fosili.

- să se reducă consumul de energie cu 0,48% până în 2020 prin creșterea eficienței energetice. Provocările în calea obținerii eficienței energetice constau în eficiența energetică scăzută a consumatorilor finali, pierderile mari din rețelele de furnizare a energiei termice produse din energie electrică și creșterea consumului de energie în sectorul transporturilor.

- emisiile de gaze de seră în sectoarele din afara Sistemului de Tranzacționare a emisiilor de gaze al Uniunii Europene să nu crească cu mai mult de 17% (față de 2005). Provocările cărora trebuie să le facă față Letonia pentru a reduce emisiile de gaze de seră sunt reprezentate de costurile foarte ridicate (printre cele mai ridicate din Uniunea Europeană), în condițiile reducerii surselor de finanțare disponibile

comparativ cu perioada de dinainte de criză; lipsei de informare a populație privind schimbările climatice; dezvoltării insuficiente a tehnologiilor noi cu emisii reduse de carbon.

Se dorește înlocuirea energiei electrice importate cu energie obținută pe plan local din surse regenerabile și combustibil fosil importat. Drept urmare, consumul și producția eficiente de energie pe plan local vor constitui o provocare nu numai din punct de vedere al eficienței energetice, dar și din cel al respectării obiectivelor de mediu.

În **Polonia**, infrastructura de transport subdezvoltată constituie o piedică în calea afacerilor și a investițiilor străine, amplificând disparitățile regionale. Deși sistemul feroviar al Poloniei este al treilea din Europa ca mărime, acesta nu poate susține în mod eficient expansiunea activității economice din cauza infrastructurii învechite.

Infrastructura energetică a Poloniei se învechește rapid și și-a atins limitele în ceea ce privește capacitatea. În plus, ea necesită ajustări semnificative pentru a îndeplini cerințele asociate politicilor menite să tempereze modificările climatice. De aceea, modernizarea și reconstrucția infrastructurii energetice reprezintă un aspect cheie pentru dezvoltarea economică și socială a țării.

Polonia și-a propus în PNR și în cadrul *Pactului Euro Plus* să recupereze decalajele în ceea ce privește infrastructura de transport și cea energetică.

În domeniul protecției mediului, Polonia intenționează să promoveze utilizarea eficientă a resurselor naturale, menținerea biodiversității și ajustarea la schimbările climatice, prin dezvoltarea infrastructurii de protecție a mediului.

În domeniul mediului și al energiei, Polonia și-a propus obținerea unei eficiențe energetice de 20% în 2020. În plus, Polonia urmărește creșterea ponderii energiei produse din resurse regenerabile în consumul final brut de energie și reducerea emisiilor de gaze de seră, fără a stabili ținte precise pentru aceste obiective.

În urma analizei Programului de Convergență actualizat în 2011 pentru perioada 2011-2014 și a Programului Național de Reforme, Comisia Europeană și Consiliul Uniunii Europene au recomandat

Poloniei adoptarea de măsuri de promovare a investițiilor în infrastructură, în capacitatea de generare a energiei, încurajând tehnologiile cu emisii reduse de carbon, în dezvoltarea legăturilor transfrontaliere între rețelele de energie, în implementarea unui plan multianual de investiții în infrastructura feroviară și a planului general al transporturilor feroviare.

Încă din 2009, prin Programul de Convergență și prin Programul Național de Reformă, **România** și-a propus utilizarea eficientă și absorbția ridicată a fondurilor Uniunii Europene, în condițiile în care printre principalele obstacole macrostructurale identificate în cazul României se numără și gradul extrem de scăzut de absorbție a fondurilor structurale și de coeziune. În această direcție s-au luat măsuri de remediere, în sensul abordării problemelor și deficiențelor care afectează în cea mai mare măsură procesul de implementare a fondurilor structurale și de coeziune, în vederea eliminării sau reducerii semnificative a barierelor din calea absorbției.

Alocarea substanțială de fonduri din partea Uniunii Europene trebuie valorificată optim deoarece reprezintă o resursă-cheie pentru dezvoltarea pe termen scurt, mediu și lung a economiei și societății românești, precum și un element central al sustenabilității bugetare prin prisma strategiei investiționale și a caracterului nerambursabil al acestor fonduri.

În condițiile în care programul de ajustare UE-FMI a fost implementat în mod satisfăcător, pentru a consolida aceste rezultate pozitive a fost negociat un program preventiv UE-FMI pentru 2011-2013 cu autoritățile române. Noul program acordă o atenție specială și reformelor structurale ale pieței produselor (în sectoarele energiei și transporturilor), reforme necesare pentru a valorifica potențialul de creștere al României, pentru a stimula crearea de locuri de muncă și a crește absorbția fondurilor structurale și de coeziune din partea Uniunii Europene.

Guvernul României este hotărât să realizeze reforme profunde ale întreprinderilor cu capital majoritar de stat, în special a celor din sectoarele-cheie care generează creștere economică, precum sectorul energetic și cel al transporturilor.

În domeniul transporturilor, România și-a propus îmbunătățirea performanței și eficienței transporturilor, creșterea profitabilității companiilor la care statul este acționar unic, reechilibrarea transportului feroviar în raport cu cel rutier, asigurarea de oportunități de participare a sectorului privat în transporturi.

Una dintre prioritățile majore ale Guvernului României o reprezintă protecția mediului. În acest context, politica de dezvoltare economică trebuie să fie judicios corelată cu obiectivul major privind combaterea schimbărilor climatice, pentru a sprijini trecerea la o economie cu emisii scăzute de carbon, dar și aplicarea principiilor dezvoltării durabile în toate politicile sectoriale.

Până în prezent, România a adoptat o serie de politici și măsuri legislative în domeniul schimbărilor climatice, orientate către cele două direcții de acțiune majore în domeniu, respectiv reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și adaptarea la efectele schimbărilor climatice. În ceea ce privește componenta de reducere a emisiilor, România și-a asumat sub Protocolul de la Kyoto un angajament la nivel de țară, de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră de 8% până în anul 2012, față de anul de bază 1989. Pentru sectoarele *non-ETS* (care nu fac parte din Sistemul de Tranzacționare a emisiilor de gaze al Uniunii Europene), România poate emite cu 19% mai mult față de anul de bază 2005, până în anul 2020.

Blocajele și constrângerile identificate pe ansamblu la nivel național cu privire la combaterea schimbărilor climatice în România se încadrează în următoarele categorii:

- **instituționale:** lipsa personalului specializat în domeniul schimbărilor climatice la nivelul instituției cu responsabilități în elaborarea politicilor privind schimbările climatice și a celei responsabile cu implementarea. Lipsa aplicării ferme, din motive instituționale și educaționale, a strategiilor din domeniul protecției mediului;

- **procedurale, legislative:** lipsa Strategiei Naționale privind Schimbările Climatice cu țintă 2020 și a studiilor în domeniu asumate la nivelul tuturor factorilor implicați, care să ofere liniile directoare pentru celelalte ministere, în vederea integrării politicii privind schimbările

climatică în elaborarea celorlalte politici sectoriale. Implementarea cu întârziere a prevederilor Planului de acțiune pentru pregătirea României în vederea intrării în vigoare și implementării pachetului legislativ „Energie - schimbări climatice”, prin care sunt puse în aplicare angajamentele de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră până în 2012;

- **bugetare:** lipsa resurselor financiare pentru elaborarea studiilor de cercetare pentru identificarea tendințelor și măsurilor ce trebuie întreprinse pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, precum și pentru adaptarea la efectele schimbărilor climatice. Slaba finanțare a sectorului cercetării aplicative în domeniul tehnologiilor curate.

Pentru a contribui la atingerea țintei de diminuare a emisiilor de gaze de seră stabilită prin Strategia Europa 2020, România propune două linii principale de reformă, una care se referă la susținerea tranziției către o economie mai eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor și al reducerii emisiilor de gaze de seră și o a doua care se referă la dezvoltarea de tehnologii și măsuri pentru a atenua efectele emisiilor de gaze de seră.

Pentru reducerea emisiilor de gaze de seră și a poluării în sectorul energetic sunt elaborate măsuri care susțin creșterea ponderii energiei din surse alternative, nepoluante și fără emisii de gaze de seră. În acest scop, se urmărește valorificarea resurselor regenerabile de energie, utilizarea rațională și eficientă a resurselor energetice primare, precum și conservarea și protejarea ecosistemelor.

Eficiența utilizării resurselor presupune decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor. Pentru implementarea în România a acestui obiectiv se vor depune eforturi deosebite de stimulare a unei economii ecologice, cu emisii scăzute de carbon, care utilizează cu prioritate surse regenerabile de energie și tehnologii curate și eficiente energetic și în care conservarea resurselor naturale și a biodiversității primează în eforturile de dezvoltare a infrastructurii de mediu și de transport nepoluante, cu consum redus de energie și de resurse, precum și prin dezvoltarea de infrastructuri energetice și de transport inteligente, modernizate și interconectate.

Pentru România, Anexa I a Directivei 2009/28/EC prevede ca în anul 2020, ponderea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie să fie de 24%. Măsurile pentru atingerea acestui obiectiv includ investițiile în modernizarea și realizarea de noi capacități de producere a energiei electrice și termice.

Blocajele identificate în direcția realizării obiectivului constau în: puterea de cumpărare scăzută a populației; insuficiența educație ecologică a proprietarilor de clădiri; insuficiența resurselor bugetare necesare cofinanțării investițiilor; reticența sistemului bancar de a acorda credite (în cazul creșterii utilizării surselor regenerabile de energie în clădiri); lipsa de capacitate a rețelelor electrice, ceea ce face ca energia electrică produsă din sursele regenerabile de energie nu poate fi preluată integral în sistem.

La atingerea țintei privind utilizarea surselor regenerabile de energie o contribuție majoră o are utilizarea fondurilor structurale.

România și-a propus o reducere a consumului de energie primară de 19 % până în 2020.

Pentru îmbunătățirea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sistemului energetic, vor fi sprijinite investițiile în instalațiile și echipamentele care conduc la economii de energie.

Și la atingerea țintei privind eficiența energetică, o contribuție majoră o are utilizarea fondurilor structurale.

În **Ungaria** transportul public înregistrează deficite, cu impact advers asupra competitivității economice. Serviciile de transport public coexistă în paralel, fiind oferite de mai multe companii cu pierderi. O parte a problemei o constituie sistemul incontrolabil și opac de diverse subvenții acordate în domeniul transportului public.

Ungaria și-a propus să atingă până în 2020 următoarele obiective în ceea ce privește mediul și energia:

- energia produsă din surse regenerabile să reprezinte 14,6% din consumul final brut de energie,
- o creștere de maxim 10% (față de nivelul din 2005) a emisiilor de gaze de seră în sectoarele din afara Sistemului de Tranzacționare a emisiilor de gaze al Uniunii Europene;

- să se realizeze economisiri de energie de 10%.

Ungaria intenționează să răspundă provocărilor generate de schimbările climatice asupra dezvoltării economice și sociale, de creșterea cererii de energie la nivel global și de modificările imprevizibile ale prețurilor combustibililor fosili prin crearea unui model economic bazat pe economisirea energiei, eficiența energetică, utilizarea intensivă a resurselor regenerabile și exploatarea resurselor naționale de energie.

3. Concluzii

În prezent, o provocare majoră pentru politicile economice pe termen lung ale oricărui stat o constituie valorificarea beneficiilor globalizării, creând condițiile pentru o ajustare eficientă la schimbare.

Strategia Europa 2020 reprezintă un proiect amplu care-și propune să elimine problemele fundamentale evidențiate de criză, facilitând adaptarea economiilor Uniunii Europene la noile condiții, prin construirea unui nou model economic bazat pe cunoaștere, pe o economie cu un nivel redus de emisii de carbon, cu niveluri ridicate de productivitate și coeziune socială și cu un grad ridicat de ocupare a forței de muncă.

În toate țările Uniunii Europene în care există probleme în domeniile sectoriale s-au elaborat sau sunt în curs de elaborare politici și strategii de rezolvare a acestora, pentru ca până în 2020 să se atingă obiectivele Strategiei Europa 2020. Implementarea acestor politici, în majoritatea cazurilor, a început să se realizeze în 2010, și necesită o perioadă mai lungă de timp (atât pentru depășirea eventualelor rigidități, cât și pentru manifestarea rezultatelor) și resurse financiare de care bugetele majorității statelor din Uniunea Europeană nu dispun în totalitate. De aceea, în procesul de realizare a obiectivelor Strategiei Europa 2020 un rol crucial îl au fondurile structurale și de coeziune provenite de la Uniunea Europeană, dar și îmbunătățirea capacității de absorbție a acestora de către țările beneficiare.

Datorită importanței fondurilor structurale și de coeziune în implementarea măsurilor menite să susțină atingerea obiectivelor Strategiei Europa 2020, politica de coeziune a fiecărui stat membru al

Uniunii Europene ar trebui să fie integrată în politicile din domeniile strategice pentru realizarea Strategiei Europa 2020.

Politica de coeziune susține politicile sectoriale regionale. De aceea, prioritățile politicii de coeziune se vor formula în cooperare cu regiunile și municipalitățile. Prioritățile identificate la nivel regional și local vor fi considerate un element complementar priorităților stabilite la nivel național.

Schimbările climatice reprezintă în prezent cea mai mare provocare și necesită soluții globale, în satisfacerea obiectivelor de mediu fiind esențială cooperarea internațională.

Țintele politicilor economice și obiectivele de mediu nu trebuie să fie în contradicție: manifestarea unei sinergii între aceste domenii este un lucru benefic. Promovarea țăintelor de mediu fără a ține cont de interesele creșterii economice este nesustenabilă, la fel ca și creșterea economică care nu ia în considerare raritatea resurselor materiale pe care se bazează și poluează mediul societății pe care o „servește”.

Prosperitatea economiilor Uniunii Europene pe termen lung depinde de introducerea unor modele sustenabile de producție și consum, adaptate capacităților ecosistemelor de regenerare. Aceasta presupune o creștere economică „verde” prin dezvoltarea unor economii mai curate, cu emisii mai reduse de gaze de seră, eficiente energetic, iar în sens larg, economii care utilizează resursele eficient, care nu contaminează sau distrug mediul înconjurător și care nu determină epuizarea ireversibilă a resurselor naturale. În acest fel, se vor reduce consumul de energie și de resurse naturale, îmbunătățindu-se în același timp calitatea vieții și bunăstarea oamenilor. Atingerea acestei ținte va contribui și la realizarea inițiativei-pilot europene „O Europă care își utilizează eficient resursele”.

Realizarea obiectivelor energetice și de mediu presupune investiții în cercetare și inovare pentru obținerea de tehnologii cu emisii scăzute de carbon, care oferă soluții de obținere a eficienței energetice⁵ și a

⁵ Eficiența energetică este recunoscută, pe plan internațional, ca fiind cea mai eficientă metodă din punct de vedere al costurilor de reducere a emisiilor de gaze de seră.

resurselor și posibilitatea obținerii de energie din resurse regenerabile. În țările dezvoltate ale Uniunii Europene, aceste investiții sunt finanțate din fonduri bugetare. Probleme apar în cazul noilor state membre și a economiilor periferice ale zonei euro în care bugetul trebuie să facă față unor cerințe multiple, toate stringente. În acest caz, fondurile structurale și de coeziune pot fi de un real ajutor.

Bibliografie

1. Trichet, Jean-Claude, President of the ECB (2006), *Structural reforms in Europe*, Speech at OECD Forum, Paris,
2. *** (Aprilie 2011), *National Reform Programmes* of Poland, Bulgaria (2011 – 2015), the Slovak Republic (2011-2014), Latvia, Lithuania, the Czech Republic (2011), Hungary (Government of the Republic of Hungary),
3. *** (2011) *RECOMANDAREA CONSILIULUI privind Programul național de reformă din 2011 al României și de emitere a unui aviz al Consiliului privind Programul de convergență actualizat al României pentru perioada 2011-2014*, Bruxelles, 12 iulie, (2011/C 216/03)
4. *** (Aprilie 2011), *Programul Național de Reformă (2011 – 2013)*, Guvernul României, București,
5. *** (2011), *COUNCIL RECOMMENDATION, on the National Reform Programme 2011 of Bulgaria, the Czech Republic, Latvia, Lithuania, Poland and Hungary and delivering a Council opinion on the updated Convergence Programme of Bulgaria, the Czech Republic, Latvia, Lithuania, Poland and Hungary, 2011-2014*, European Commission, Brussels,
6. *** (2011), *Decizia Consiliului de acordare a unei asistențe financiare preventive pe termen mediu din partea UE României*, Comisia Europeană, Bruxelles, 2011/288/Uniunea Europeană;
7. *** (2010), *DECIZIA CONSILIULUI de modificare a Deciziei 2009/459/CE de acordare de asistență financiară comunitară pe termen mediu României*, Comisia Europeană, Bruxelles, (2010/183/UE);

Studii Financiare

8. *** (2010), *Directorate-General for Economic and Financial Affairs Publications*, European Commission
9. *** (2009), *DECIZIA CONSILIULUI de acordare de asistență financiară comunitară pe termen mediu României*, Comisia Europeană, Bruxelles, (2009/459/CE)
10. http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

ANALIZĂ COMPARATIVĂ A SISTEMULUI DE IMPOZITARE ÎN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

drd. Nicoleta MIHĂILĂ *

Rezumat Fiscalitatea este un rezultat istoric al mediului social, politic și economic dintr-un stat. În același timp, starea de dezvoltare a unui stat este dependentă într-o proporție însemnată de istoria propriului sistem fiscal, de modul în care acesta este conceput și funcționează.

Constituirea veniturilor bugetare trebuie să se realizeze în concordanță cu cerințele referitoare la randament, eficacitate, echitate. Pluralitatea acestor obiective și constrângerile politice, economice, administrative s-au concretizat în aplicarea unei reforme graduale în România după trecerea la economia de piață. Aplicarea acesteia nu a avut întotdeauna efectele scontate, modificările legislative repetate ducând la descurajarea investitorilor și aplicarea dificilă a legislației fiscale atât la nivelul agenților economici, cât și la cel al aparatului fiscal.

Abstract

Fiscality is a historic result of the social, politic and economic environment in a particular state. At the same time, the state of development of a country depends largely on the history of the fiscal system in that country, of the way in which it is conceived and it works.

The formation of the revenues to the budget must be done in agreement with the requirements of yield, efficacy and equity. The plurality of these objective and the political, economic and administrative constraints materialized in a gradual reform in

* Cercetător științific, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare "Victor Slăvescu", Academia Română.

Romania after the shift to market economy. Its enforcement didn't always have the expected results, the repeated legislative changes discouraging the investors and causing the difficult implementation of the fiscal legislation by the economic agents and by the fiscal authorities.

Cuvinte-cheie : venituri fiscale, nivelul impozitării în Romania, nivelul impozitării în alte țări UE, impozitul pe profit

Clasificare JEL: E62, H22, H32

Fiscalitatea este o noțiune inseparabilă de stat, fiind o componentă esențială a politicii generale a statului ce influențează în mod hotărâtor viața economico-socială.

Subiectul este generator de polemici frecvente, în special între autorități și contribuabili. Astfel, necesitățile de resurse financiare tot mai mari determină tendința statului de a obține venituri cât mai mari din impozite și taxe. Pe de altă parte, cei care suportă obligațiile fiscale doresc în permanență o diminuare a presiunii fiscale, în caz contrar practicând evaziunea fiscală sau trecerea la economia subterană. Este nevoie deci, de stabilirea unui grad de fiscalitate suportabil care să stimuleze dezvoltarea economiei și acceptarea de către contribuabili a sarcinilor fiscale. Din păcate, nu se poate cuantifica exact acest nivel, iar tendința contribuabililor de a respinge obligațiile fiscale, de a se sustrage de la impunere, de a specula imperfecțiunile legislației, precum și cea a autorităților publice, de a obține o masă de venituri bugetare cât mai mare fără să ia în considerare întotdeauna realitățile economice ori de a obține efecte de natură politică prin manevrarea pârghiilor oferite de sistemul fiscal generează multe dificultăți în asigurarea funcționalității unui sistem fiscal.

Fiecare stat promovează propria politică în domeniul fiscal stabilind numărul, tipul și mărimea impozitelor și taxelor suportate de contribuabili. Acestea sunt structurate în raport cu diferite criterii, în scopul evaluării și analizei efectelor impozitării asupra dinamicii economiei.

Cel mai uzitat criteriu este cel referitor la caracteristicile juridice și administrative, în raport cu care impozitele sunt divizate în impozite directe și impozite indirecte.

Impozitele directe se stabilesc asupra materiei impozabile, în sarcina unui contribuabil și se consideră că generează atât avantaje, cât și dezavantaje. Ca avantaje, menționăm: randamentul fiscal stabil, elasticitatea impozitelor directe (sunt dependente în principal de obiectivele urmărite de legiuitor), asigurarea unei impuneri în raport cu mărirea veniturilor obținute sau a averii deținute. Inconveniente principale se referă la înregistrarea unui decalaj între momentul generator al obligației fiscale și cel al încasării; manifestarea tendinței de sustragere de la impunere, în special în situațiile majorării presiunii fiscale; existența unor ramuri sau profesii în care evaluarea veniturilor obținute se realizează cu dificultate. Cu toate acestea, impozitele directe reprezintă principalele instrumente ale politicii fiscale, fiind necesară însă asigurarea unei compatibilități cu sfera impozitelor indirecte, astfel încât să poată fi obținute resursele financiare necesare statului pentru satisfacerea nevoilor publice.

Analiza comparativă a nivelului impozitării în România și în cadrul Uniunii Europene

Conform ultimului raport publicat de către Eurostat (a se vedea anexa), ponderea veniturilor fiscale în PIB s-a diminuat la nivelul Uniunii Europene în ultimii ani de criză economică severă, cu toate că aproximativ jumătate dintre statele membre au recurs la creșterea TVA între 2008 și 2011. Totuși, povara fiscală europeană rămâne ridicată comparativ cu SUA și Japonia.

România și Ungaria au fost nevoite să recurgă la cele mai mari creșteri de TVA din Uniunea Europeană (creșteri de 5 puncte procentuale). Cu toate acestea, România are a șasea cea mai redusă rată de impozitare a companiilor și a patra cea mai mică rată de impozitare a veniturilor persoanelor fizice din Uniunea Europeană în anul 2011.

În anul 2009, ponderea veniturilor fiscale în PIB s-a diminuat în Uniunea Europeană până la nivelul de 38,4%, față de 39,3%, în anul 2008. În mare parte, evoluția a fost cauzată de recesiunea economică.

Comparațiile internaționale relevă menținerea unei poveri fiscale ridicate în UE-27, cu peste o treime mai mare decât în SUA sau Japonia.

La nivelul statelor membre ale UE, povara fiscală variază de la mai puțin de 30%, până la valori de peste 45%. Cele mai reduse valori ale poverii fiscale se înregistrează în Letonia (26,6%) și România (27%), iar cele mai ridicate valori, în Danemarca (48,1%) și Suedia (46,9%).

- De la începutul crizei economice, valoarea medie a cotei standard de TVA a cunoscut o creștere cu 1,3 puncte procentuale în UE-27 (de la 19,4%, în anul 2008, la 20,7%, în anul 2011). În anul 2011, cotele standard de TVA variază între 15%, în Cipru și Luxemburg, și 25%, în Danemarca, Suedia și Ungaria. Aproximativ jumătate din statele membre ale UE au crescut cotele de TVA între 2008 și 2011. Cele mai mari creșteri de TVA au fost aplicate în Ungaria (5 puncte procentuale), România (5 puncte procentuale), Grecia (4 puncte procentuale) și Letonia (4 puncte procentuale).

- Impozitarea veniturilor persoanelor fizice a scăzut la nivel european de la 37,6%, în anul 2010, la 37,1%, în anul 2011. În 2011, cele mai mari rate de impozitare se înregistrează în Suedia (56,4%), Belgia (53,7%), Olanda (52%) și Danemarca (51,5%), iar cele mai reduse, în Bulgaria (10%), Cehia (15%), Lituania (15%) și România (16%). România are a patra cea mai mică rată de impozitare a veniturilor persoanelor fizice din UE-27, în anul 2011.

- Impozitarea companiilor și-a continuat trendul descrescător în anul 2011. În anul 2011, cele mai mari rate ale impozitării se înregistrează în Malta (35%), Franța (34,4%) și Belgia (34%), iar cele mai reduse, în Bulgaria (10%), Cipru (10%) și Irlanda (12,5%). România are a șasea cea mai mică rată de impozitare a companiilor din cadrul UE-27 în anul 2011.

Rata implicită de impozitare a muncii continuă să scadă la nivel european. În anul 2009, aceasta s-a diminuat până la 32,9% de la 33,8%, în anul 2008. Cele mai mici rate implicite de impozitare a muncii au variat în anul 2009 între 20,2% și 41%. Malta (20,2%), Portugalia (23,1%), România (24,3%) și Marea Britanie (25,1%) au avut cele mai mici rate implicite de impozitare a muncii. Italia (42,6%), Belgia (41,5%), Franța (41,1%) și Ungaria (41%) au avut cele mai ridicate rate implicite de impozitare a muncii.

Analiza impozitului pe profit in Romania

Se afirmă că România are un nivel mic de fiscalitate. Considerăm totuși că acesta este unul dintre miturile care se încapățânează să reziste, în ciuda nenumăratelor probe contrare. Principalul argument este nivelul redus al colectărilor bugetare în PIB. Abordarea conține două erori:

► În România, PIB include economia rurală nefiscalizată, în condițiile în care avem cel mai mare nivel din populația rurală din țările UE. Dacă ar fi luată în calcul doar partea PIB comparabilă cu structura socială a UE, atunci procentul de colectare ar fi mai mare.

► Gradul de colectare nu arată un nivel al fiscalității, ci este doar o medie ponderată formată din cei care plătesc și cei care nu plătesc; acest nivel, care, conform datelor, este de 32%, poate fi atins și dacă trei contribuabili „plătesc” 32% din ce produc, dar și dacă unul plătește 96%, iar doi nu plătesc nimic. Astfel, media poate arăta cel mult (in)eficiența statului în a-și colecta propriile taxe, iar cei care insistă să susțină că fiscalitatea românească este mică admit practic rolul pozitiv al evaziunii fiscale la această situație.

Impozitul pe profit de 16%, pare totuși să fie unul dintre cele mai mici. Această poziție este însă iluzorie. În ultimii ani, multe țări au introdus cote nominale mai mici decât România, cel mai apropiat exemplu fiind Bulgaria, cu 10%. În plus, nivelul nominal al impozitului pe profit este o capcană, întrucât acesta nu reprezintă, ca în realitate, diferența dintre venituri și cheltuieli, ci diferența dintre ceea ce statul consideră venituri și ceea ce statul acceptă drept cheltuieli. De exemplu, dacă statul decide brusc că nu mai sunt deductibile cheltuielile cu carburanții (ceea ce actualul Guvern a și făcut în 2009, simultan cu introducerea “impozitului forfetar”), impozitarea efectivă crește, deși nominal rămâne pe loc.

PricewaterhouseCoopers, la cererea Băncii Mondiale, face anual o ajustare astfel încât ratele de impozitare a profitului să poată fi comparate (a se vedea tabelul 1). Prin urmare, rata efectivă de impozitare, dacă sunt aplicate toate deductibilitățile posibile, iese în aproape toate țările mai mică decât rata nominală. În România, de exemplu, ea este de doar 10,4%. Totuși, de specificat că nu mai puțin de zece țări din UE au taxe chiar mai mici. (spre exemplu, Franța, unde companiile sunt impozitate efectiv cu doar 8,2% sau Lituania, unde, deși rata nominală este de 15%, o companie poate să nu plătească în realitate nimic.

Tabel nr.1

Rata de impozitare efectiva a profiturilor

Marea Britanie	23,2%	Slovenia	14,8%	Letonia	6,5%
Germania	22,9%	Grecia	13,9%	Belgia	4,8%
Italia	22,8%	Romania	10,4%	Luxemburg	4,1%
Polonia	17,7%	Elveția	8,9%	Bulgaria	4,6%
Ungaria	16,7%	Franța	8,2%	Lituania	0,0%
Austria	15,7%	Cehia	7,4%	Moldova	0,0%

Sursa: PwC, Banca Mondială

Rate mai mici ale impozitării efective se mai găsesc în șapte țări din apropierea României care nu sunt membre UE. Cea mai mică impozitare este chiar în Republica Moldova, unde nivelul de 0% este atât real cât și nominal.

Impactul impozitării asupra firmelor din România

Conform studiului *Doing Business 2012*, realizat de Banca Mondială, firmele trebuie să plătească anual 113 taxe. Suntem pe locul al doilea la nivel mondial, după Ucraina, care are 135 de taxe. Pe locurile următoare în clasament se situează Jamaica, Sri Lanka și Venezuela, cu 72, 71, respectiv 70 de taxe care trebuie plătite anual.

Spre comparație, Bulgaria are numai 17 taxe, însa plata acestora durează mai mult decât în România: 500 de ore, față de 222 de ore în țara noastră.

Pentru 2011, studiul citat situează România pe locul 72 în clasamentul global al competitivității în afaceri, coborând, astfel, șapte poziții în clasament, față de anul trecut.

Dincolo de numărul mare de taxe, Romania are probleme și cu plata acestora. La acest indicator, România se află pe locul 154 din 183 de țări.

Experții Băncii Mondiale remarcă, însă, că a existat o îmbunătățire la capitolul taxe, prin introducerea unui sistem de plăți *online*, fiind, de asemenea, înregistrate și progrese în domeniul insolvențelor.

Pe de altă parte, studiul arată că România a pierdut din interes și la capitolele „deschiderea unei afaceri” și „comerțul transfrontalier”.

Potrivit datelor *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World* (în traducere: Afacerile în 2012: afaceri într-o lume mai transparentă), cea mai mare îmbunătățire în afaceri a fost în Georgia (locul 16 în clasamentul general), urmată de Moldova, care a urcat în clasamentul general 18 locuri, de la 99 la 81, respectiv Macedonia, care a avansat 12 locuri, de la 34 la 22.

Stabilirea poverii fiscale totale pentru un investitor este complexă și implică mult mai multe decât cota de impozit pe profiturile unei companii.

În ceea ce privește costul administrării taxelor, România are o cotă scăzută de impozit pe profit (16%), dar are și multe alte taxe. Aceasta înseamnă pentru contribuabili că sunt nevoiți să aloce prea mult timp pentru administrarea taxelor, utilizând resurse ce ar putea fi folosite în activitatea productivă. În plus, contribuțiile sociale sunt mari, iar beneficiile sunt limitate, ridicând costul forței de muncă.

Taxele reprezintă doar o parte dintre multele costuri ale unei afaceri atunci când se decide în ce țară să fie implementată o investiție. România are dezavantajul unei infrastructuri slab dezvoltate, ceea ce generează costuri crescute pentru afaceri. De exemplu, rețeaua slabă de șosele și căi ferate înseamnă că transportul de bunuri dintr-o parte într-alta a țării este un proces lent și anevoios. Având în vedere fondurile europene disponibile pentru a sprijini proiectele de infrastructură, Guvernul ar trebui să acorde o

prioritate maximă pentru modernizarea infrastructurii țării, pe lângă asigurarea unui climat fiscal avantajos pentru afaceri.

Bibliografie

1. *** (2010), *KPMG's Corporate and Indirect Tax Survey 2010*, KPMG.
2. Marinaș M.-C. (2010), *Eficiența politicii fiscale în combaterea efectelor crizei economice. O analiză bazată pe literatura economică*, Economie teoretică și aplicată, Vol XVII (2010), nr. 11, Asociația Generală a Economiștilor din România.
3. *** (2011), *Raport privind taxarea și ocuparea locurilor de muncă*, OCDE.
4. *** (2011), *Paying Taxes 2011*, PricewaterhouseCoopers.
5. Văcărel I. (2008), *Sistemul impozitelor și taxelor în Uniunea Europeană și România*, Centru de Informare și Documentare Economică, Academia Română, Grupul de Reflecție „Evaluarea Stării Economiei Naționale”.
6. *** (2011), *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World*, Banca Mondială.

A Impozitarea veniturilor (%)

Țări	Impozitul pe venitul personal				Impozitul pe venitul companiilor			
	2000	2010	2011	Diferența 2000-2011	2000	2010	2011	Diferența 2000-2011
UE-27*	44,7	37,6	37,1	-7,6	31,9	23,3	23,2	-8,7
Zona euro17*	47,1	41,4	41,8	-5,3	34,4	25,6	25,5	-8,9
Belgia	60,6	53,7	53,7	-6,9	40,2	34,0	34,0	-6,2
Bulgaria	40,0	10,0	10,0	-30,0	32,5	10,0	10,0	-22,5
Cehia	32,0	15,0	15,0	-17,0	31,0	19,0	19,0	-12,0
Danemarca	59,7	51,5	51,5	-8,2	32,0	25,0	25,0	-7,0
Germania	53,8	47,5	47,5	-6,3	51,6	29,8	29,8	-21,8
Estonia	26,0	21,0	21,0	-5,0	26,0	21,0	21,0	-5,0
Irlanda	44,0	41,0	41,0	-3,0	24,0	12,5	12,5	-11,5
Grecia	45,0	45,0	45,0	0,0	40,0	24,0	23,0	-17,0
Spania	48,0	43,0	45,0	-3,0	35,0	30,0	30,0	-5,0
Franța	59,0	45,8	46,7	-12,3	37,8	34,4	34,4	-3,4
Italia	45,9	45,2	45,6	-0,3	41,3	31,4	31,4	-9,9
Cipru	40,0	30,0	30,0	-10,0	29,0	10,0	10,0	-19,0
Letonia	25,0	26,0	25,0	0,0	25,0	15,0	15,0	-10,0
Lituania	33,0	15,0	15,0	-18,0	24,0	15,0	15,0	-9,0
Luxemburg	47,2	39,0	42,1	-5,0	37,5	28,6	28,8	-8,7
Ungaria	44,0	40,6	20,3	-23,7	19,6	20,6	20,6	1,0
Malta	35,0	35,0	35,0	0,0	35,0	35,0	35,0	0,0
Olanda	60,0	52,0	52,0	-8,0	35,0	25,5	25,0	-10,0
Austria	50,0	50,0	50,0	0,0	34,0	25,0	25,0	-9,0
Polonia	40,0	32,0	32,0	-8,0	30,0	19,0	19,0	-11,0
Portugalia	40,0	45,9	46,5	6,5	35,2	29,0	29,0	-6,2
România	40,0	16,0	16,0	-24,0	25,0	16,0	16,0	-9,0
Slovenia	50,0	41,0	41,0	-9,0	25,0	20,0	20,0	-5,0
Slovacia	42,0	19,0	19,0	-23,0	29,0	19,0	19,0	-10,0
Finlanda	54,0	49,0	49,2	-4,8	29,0	26,0	26,0	-3,0
Suedia	51,5	56,4	56,4	4,9	28,0	26,3	26,3	-1,7
Marea Britanie	40,0	50,0	50,0	10,0	30,0	28,0	27,0	-3,0
Norvegia	47,5	40,0	40,0	-7,5	28,0	28,0	28,0	0,0
Islanda	:	46,1	46,1	:	30,0	18,0	20,0	-10,0

Notă: * - media aritmetică; - - date lipsă /Sursa: Eurostat

Studii Financiare

Tabel 2A
Impozitul pe venit și povara fiscală funcție de domeniul economic

Țări	Impozitul pe venit % PIB			Impozitul implicit* asupra:								
	2000	2008	2009	muncii			consumului			capitalului		
				2000	2008	2009	2000	2008	2009	2000	2008	2009
UE-27*	40,5	39,3	38,4	35,7	33,8	32,9	20,8	21,4	20,9	25,0	25,3	24,6
Zona euro-17*	41,1	39,7	39,1	34,5	34,0	33,5	20,4	20,7	20,4	25,1	25,2	24,7
Belgia	45,2	44,4	43,5	43,6	42,5	41,5	21,8	21,2	20,9	29,6	32,6	30,9
Bulgaria	31,5	32,3	28,9	38,1	27,4	25,5	18,5	24,9	21,4	:	:	:
Cehia	33,8	35,5	34,5	40,7	39,2	36,4	19,4	21,1	21,6	20,9	19,8	19,3
Danemarca	49,4	48,1	48,1	41,0	36,2	35,0	33,4	32,6	31,5	36,0	43,4	43,8
Germania	41,9	39,4	39,7	40,7	39,2	38,8	18,9	19,7	19,8	28,4	23,0	22,1
Estonia	31,0	32,1	35,9	37,8	33,7	35,0	19,5	21,1	27,6	6,0	10,5	14,0
Irlanda	31,5	29,7	28,2	28,5	25,3	25,5	25,5	23,3	21,6	:	16,3	14,9
Grecia	34,6	31,7	30,3	34,5	32,2	29,7	16,5	14,8	14,0	19,9	:	:
Spania	33,9	33,2	30,4	30,5	33,1	31,8	15,7	14,1	12,3	29,9	31,7	27,2
Franța	44,1	42,9	41,6	42,0	41,5	41,1	20,9	19,1	18,5	38,4	38,1	35,6
Italia	41,8	42,9	43,1	42,2	43,0	42,6	17,9	16,5	16,3	29,5	35,6	39,1
Cipru	30,0	39,1	35,1	21,5	24,7	26,1	12,7	20,8	17,9	:	:	:
Letonia	29,5	29,1	26,6	36,6	28,5	28,7	18,7	17,4	16,9	11,2	17,0	10,3
Lituania	30,1	30,2	29,3	41,2	32,7	33,1	17,9	17,6	16,5	7,2	12,7	10,9
Luxemburg	39,1	35,3	37,1	29,9	31,7	31,7	23,0	27,3	27,3	:	:	:
Ungaria	39,0	40,0	39,5	41,4	42,1	41,0	27,5	26,6	28,2	17,1	18,6	18,8
Malta	28,2	33,9	34,2	20,6	19,6	20,2	15,9	19,3	19,5	:	:	:
Olanda	39,9	39,1	38,2	34,5	36,2	35,5	23,8	26,9	26,2	20,7	16,6	15,4
Austria	43,2	42,6	42,7	40,1	41,3	40,3	22,1	21,6	21,7	27,7	26,5	27,0
Polonia	32,6	34,3	31,8	33,5	32,6	30,7	17,8	21,1	19,0	20,5	22,8	20,5
Portugalia	31,1	32,8	31,0	22,3	23,3	23,1	18,2	18,0	16,2	31,3	37,5	33,8
România	30,2	28,0	27,0	33,5	27,3	24,3	17,0	17,7	16,9	:	:	:
Slovenia	37,5	37,2	37,6	37,7	35,9	34,9	23,5	23,9	24,2	15,7	21,7	21,0
Slovacia	34,1	29,2	28,8	36,3	33,1	31,2	21,7	18,7	17,3	22,9	16,9	17,1
Finlanda	47,2	43,1	43,1	44,0	41,4	40,4	28,5	26,0	25,7	36,4	28,0	29,9
Suedia	51,5	46,5	46,9	46,8	41,2	39,4	26,3	27,8	27,6	42,8	26,2	33,5
Marea Britanie	36,7	37,5	34,9	25,6	26,4	25,1	18,9	17,5	16,8	44,0	44,7	38,9
Norvegia	42,6	43,0	41,4	38,3	37,1	37,6	31,2	29,4	28,9	41,1	43,6	37,8
Islanda	37,1	36,7	33,7	:	:	:	27,1	26,2	24,3	:	:	:

Notă: * - media aritmetică; : - date lipsă/Sursa: Eurostat

RELAȚIA DINTRE MASA MONETARĂ ȘI INFLAȚIE

*dr. Silviu-Marius ȘEITAN **

Rezumat

Pornind de la conceptul de bază al administrării macroeconomice, conform căruia rolul activităților din economia reală este producerea de resurse necesare dezvoltării societății, problema actuală, la nivel general, a administrațiilor macroeconomice naționale este aceea de menținere a unei situații de echilibru, dar și de facilitare a constituirii resurselor, situație care se transpune în conceptul de „echilibru macroeconomic sustenabil” și care asigură atât urmărirea atingerii obiectivelor de dezvoltare, cât și pe a celor specifice administrării riscurilor.

Acest cumul de situații și direcții de acțiune este perfect asociat atât conceptului, cât și stării reale de „conjunctură”, calea administrativă utilizată fiind formată dintr-o mulțime de căi personalizate spațio-temporal.

Eficiența și eficacitatea maxime ale dezvoltării societății sunt atinse prin colaborarea strânsă între factorii decidenți determinanți ai acestei evoluții, respectiva abordare îndeplinind, în acest sens, cele mai multe dintre cerințele asociate obiectivelor de dezvoltare și de administrare a riscurilor.

Abstract

Taking into consideration the main concept of the macroeconomic administrating according which the role of the

* *Cercetător științific III, Centrul de Cercetări Financiare și Monetare “Victor Slăvescu”, Academia Română.*

economic real activities is to produce the necessary resources for the society development, the actual main problem of the macroeconomic national administrations is also to maintain an equilibrium situation and to facilitate the resources consolidation – situation which is named „sustainable macroeconomic equilibrium” main either for the reaching of the development objectives or for the risks administration.

This situations and directions system is very well associated to the concept and also to the real situation of „specific situation”, the administrative way being a system of many specific personalized ways.

The maximum efficiency and also the efficacy of the society development are reached by the very closely cooperation between the main decision factors of the named evolution, such thinking way being able to respect also the development objectives and the risks administration ones.

Cuvinte-cheie: echilibru, sustenabilitate, riscuri, dezvoltare, decizie.

Clasificare JEL:E 61

1. ABORDARE TEORETICĂ

Știut fiind faptul ca toate modelele macroeconomice sunt perfectibile, respectiv nici unul dintre acestea nu are capacitatea de a reflecta, în mod exact, realitatea economică, prezentul studiu va recurge, pentru rațiuni de cercetare a fenomenului generat de titlul lucrării, la Ecuația echilibrului macroeconomic a lui Fischer.

Înainte de a purcede la analiza teoretică, se cuvine a fi menționat și în același timp argumentat punctul de vedere de mai sus și anume: incapacitatea modelelor economice de a reflecta, în mod fidel, realitatea decurge atât din caracterul dinamic al mediului economiei reale, cât și din complexitatea, mereu crescândă și nu totdeauna corelată cu obiective strategice ale sistemului macroeconomic respectiv, aspect care este de natură a induce și elementul „risc”; toate aceste probleme ale realității economice reprezintă o barieră în calea identificării tuturor variabilelor determinante ale trendului economic și mai mult decât atât – în calea cuantificării și a relaționării acestor variabile cu cele deja cunoscute și introduse în mulțimea variabilelor administrate.

Revenind la ecuația lui Fischer,

$$M \times V = P \times T \quad (1)$$

în care:

M = masa monetară în circulație;

V = viteza de rotație a banilor în economie;

P = nivelul preturilor în economie;

T = nivelul producției în economie

și utilizând condiția pentru un sistem macroeconomic dezvoltat (sau în dezvoltare):

$$V = \text{constant} \quad (2)$$

se ajunge la următoarea relație:

$$\frac{P \times T}{M} = \text{ct.} \quad (4)$$

Revenind la titlul actualului studiu, în legătură cu relația (4) se pune următoarea întrebare: ce se întâmplă la nivelul politicii monetare?

Pentru a da un răspuns la această întrebare, este necesar de reanalizat relațiile (2) și (4), corespunzător următorului aspect: egalitățile de acest tip prezentate la nivelul teoretic de abordare se înțeleg, la nivelul practic de abordare, ca egalități aproximative și aceasta din motivul deja explicat mai sus, și anume acela de insuficiență a capacității modelelor teoretice de reprezentare fidelă a realității economice.

În această situație, condiția pentru un sistem macroeconomic dezvoltat (sau în dezvoltare) devine:

respectiv: $V \approx \text{ct.}$ (5)

$$\frac{P \times T}{M} \approx \text{ct.} \quad (6)$$

În aceste condiții, din punctul teoretic de vedere, politica monetară își asumă obiectivul de menținere a unei relații de corespondență între nivelul prețurilor, nivelul producției și masa monetară – relație care, în condiții optime și în dinamică, trebuie să aibă o marjă de eroare cât mai redusă, ca o condiție strict necesară asigurării stării de echilibru macroeconomic.

Această afirmație, de această dată din punctul practic de vedere, aduce în prim-planul discuției abordarea conceptului de „stare de echilibru macroeconomic”, respectiv se pune problema adoptării, la nivel de obiective, a gradului de echilibru macroeconomic, știut fiind faptul că, la nivel teoretic, există următoarele grade ale echilibrului: echilibru stabil, echilibru relativ stabil, echilibru instabil – bineînțeles acestea având subordonate stări corespunzătoare diverselor grade de echilibrare.

Revenind la punctul practic de vedere asupra conceptului de „stare de echilibru macroeconomic”, activitatea economică reală, prin natura sa, este obligată să lucreze cu următoarea abordare a conceptului: „echilibru macroeconomic sustenabil”, rămânând, bineînțeles, de definit dimensiunea specifică a acestei abordări, respectiv de definit sustenabilitatea aplicată conceptului, în condițiile specifice ale sistemului real abordat.

Pornind de la această concluzie, în sens larg vorbind, starea de echilibru macroeconomic sustenabil poate fi privită ca utilizabilă pentru cazurile mai multor sisteme cu evoluție asemănătoare și coordonate diferite de timp, această utilizare fiind însă posibilă doar la nivel de principiu, și anume referindu-se la aspectele de natură calitativă ale abordării; în sens strict vorbind, starea de echilibru macroeconomic sustenabil este o stare unică, asociată unui anume sistem macroeconomic într-un moment unic al evoluției sale, acest tip de utilizare referindu-se la aspectele de natură cantitativă ale abordării, în aceeași măsură cu utilizarea aspectelor de natură calitativă.

2. CAZUL ROMÂNIEI

În aceste condiții, analiza ar trebui să pornească de la definirea aspectelor specifice ale stării de echilibru macroeconomic sustenabil. În direcția elaborării unei astfel de definiții este necesar să se pornească de la obiectivele strategice ale sistemului macroeconomic, și anume:

- pregătirea pentru aderare la Zona Euro;
- depășirea situației de criză.

Pentru exactitatea abordării, mai ales având în vedere rezultatele analizei teoretice anterioare referitoare la unicitatea abordării „conceptului de stare de echilibru macroeconomic sustenabil”, prezentul studiu propune alegerea unui singur obiectiv strategic, fără a-l ignora pe cel de al doilea, motivația fiind prezentată în cele ce urmează.

Dintre cele două obiective strategice prezentate, actualul studiu propune selectarea, ca obiectiv strategic prioritar, a „depășirii situației de criză” din următoarele motive:

- din punctul de vedere al coordonatelor temporale, obiectivul selectat comportă o stare de urgență comparativ cu obiectivul pregătirii pentru aderare la Zona Euro;
- din punctul de vedere al necesarului de creare a fundamentului pentru realizarea obiectivului de pregătire pentru aderare la Zona Euro, obiectivul selectat devine o condiție pentru abordarea etapelor ulterioare de evoluție a sistemului macroeconomic;
- din punctul de vedere al riscurilor asociate neîndeplinirii oricărui dintre obiective, obiectivul selectat devine prioritar, comparativ cu celălalt obiectiv, în primul rând din perspectiva necesarului de administrare a acestor riscuri.

Având în vedere expunerea de motive de mai sus, în accepțiunea prezentului studiu nu se consideră necesară abordarea a două scenarii de analiză, pe baza prioritizării, pe rând, a celor două obiective strategice, ci se consideră suficientă abordarea bazată pe considerarea, ca obiectiv strategic prioritar, a depășirii situației de

criză. Pe baza acestui obiectiv strategic prioritar urmează a defini starea specifică de echilibru macroeconomic sustenabil.

În actuala etapă de dezvoltare economică a României, se observă că, în anul 2011 veniturile și corespunzător consumul, la nivelul populației, sunt în continuă scădere¹, ceea ce susține procesul dezinflaționist dar este, în același timp, un factor opus tendințelor de creștere economică.

De unde apare această tendință descrescătoare ?

Respectiva tendință nu are nimic de a face cu politica monetară, ci este rezultatul combinat al unor măsuri de politică: bugetară, fiscală și microeconomică, care, chiar dacă nu sunt coordonate și corelate, la nivelul unui sistem al politicilor macroeconomice cu politica monetară, vin prin astfel de măsuri în sprijinul orientării dezinflaționiste a politicii monetare, toate acestea, la un loc, constituindu-se în elemente de politică macroeconomică de austeritate și din această perspectivă generând, în afara obiectivelor prezentului studiu, întrebarea: o astfel de tendință impusă este în acord cu obiectivul strategic prioritar stabilit prin prezentul studiu și anume acela al depășirii actualei situații de criză ?

Revenind la subiectul prezentului studiu, din perspectiva punctelor de vedere asociate acestuia, politicile macroeconomice, în afară de faptul să ar trebui coordonate, la nivel de obiective și corelate, la nivel de măsuri, în cadrul unui sistem de politici macroeconomice, ar trebui să se îndrepte în direcția a două obiective principale, subordonate obiectivului strategic prioritar selectat:

- administrarea riscurilor;
- facilitarea creării de factori motori pentru relansarea economică,

obiective care nu au nimic de-a face cu austeritatea macroeconomică ci se situează la polul diametral opus necesitând abordări în direcția creării de facilități și oportunități pentru dezvoltare, în condițiile abordării dezvoltării economico-sociale, la nivel macroeconomic, ca rezultat al colaborării perfecte dintre sistemul

¹ A se vedea Raportul trimestrial BNR asupra inflației – Noiembrie 2011.

administrativ macroeconomic – factorul coordonator și sistemul economiei reale – factorul motor, cele două sisteme având următoarele roluri:

- sistemul administrativ macroeconomic stabilește strategia și planurile de acțiune, plecând de la nevoile generale de dezvoltare viitoare a societății și având în vedere resursele specifice economiei reale, precum și aspectele de ordin previzional;
- sistemul economiei reale asigură suportul necesar dezvoltării societății având la dispoziție cadrul general de dezvoltare, reprezentat de strategia stabilită de sistemul administrativ macroeconomic și de cadrul legislativ, pornind de la resursele puse la dispoziție de piață.

Pornind de la subiectul prezentului studiu, se propune a se răspunde la următoarea întrebare: masa monetară poate fi un factor inflaționist ?

Abordând problema la nivelul general teoretic răspunsul ar fi “categoric NU” întrucât masa monetară, ca aparținând sistemului de variabile macroeconomice principale și în același timp fiind legată, în mod direct, prin instrumentul „reglajul volumului de masă monetară în circulație”, de politica monetară, nu are cum să devină un factor inflaționist, fiind, în permanență, monitorizată, prin măsurile de politică monetară, mai ales într-un caz de lucru specific cum este situația actuală a României – situație în care politica monetară abordează o strategie bazată pe țintirea directă a inflației.

Abordând, însă, problema la nivel practic, așa cum a fost deja menționat mai sus cu privire la validitatea modelelor macroeconomice, nu trebuie să ne așteptăm ca urmare unor măsuri de politică monetară luate în direcția ajustării masei monetare în circulație, lucrurile să se întâmple exact în conformitate cu Ecuația echilibrului macroeconomic a lui Fischer, luând în considerare, bineînțeles și derivatele sale și aceasta întrucât respectivul model, ca orice alt model, are o valoare numai pur teoretică, ajutând, în mod concret, la orientarea în direcția dezvoltării unor soluții practice, cu specificația ca utilizarea unei astfel de metode o presupune, cu

necesitate, și pe aceea a discernământului continuu, respectiv fiind vorba despre a ști exact cum, când și mai ales cât să fie folosită teoria în practică. Respectiv, acționând, prin măsuri de politică monetară, asupra factorului M nu întotdeauna, sau mai corect spus: cel mai adesea, se obțin efecte corespunzătoare teoriei în direcția factorilor P și T și aceasta tocmai din cauza factorilor externi, cu caracter de risc, ce intervin, cu siguranță, în evoluția macroeconomică și care factori generează, în mod hotărâtor, comportamentul actorilor pieței.

Revenind la întrebarea de mai sus, pentru sensul prezentei analize se pune problema: ar exista posibilitatea ca prin acțiuni întreprinse de politica monetară asupra masei monetare în circulație (creșterea masei monetare în circulație) aceasta să se transforme într-un factor inflaționist?

Așa cum s-a menționat anterior, în practică nu ne așteptăm ca lucrurile să se deruleze conform modelului teoretic. Pornind, însă, cu analiza de la stadiul în care lucrurile decurg exact conform modelului teoretic, corespunzător, chiar, unui eventual stadiu, anterior istoric, de dezvoltare economică și comparând cu situația actuală a dezvoltării economice, este sigur ca la o creștere a masei monetare în circulație, ca urmare a unei decizii de politică monetară bazată, în mod corect, pe previziuni macroeconomice, nu tot surplusul de masă monetară în circulație se va regăsi în creșterea de producție ca urmare a unei creșteri a cererii, tocmai date fiind variatele comportamente sau schimbări bruște de comportament ale actorilor pieței (actori care nu sunt altceva decât factorii decidenți ai funcționării canalelor de transmitere a masei monetare în economie) posibile ca urmare a facilităților și oportunităților oferite de gradul actual de dezvoltare al relațiilor economice și posibil a fi utilizat, de actorii pieței, atât în direcția dezvoltării activității de bază cât și în direcția administrării riscurilor – decizii a căror orientare este luată în calcul, implicit și cu o destul de mare marjă de eroare, de factorul decident al politicii monetare.

Respectiv, în condiții de țintire a obiectivului strategic prioritar selectat, politica monetară este forțată să lucreze cu un grad foarte mare de incertitudine la adresa previzionării orientării deciziilor actorilor pieței - grad ce poate fi redus, dar nu pe deplin eliminat,

condițiile funcționării sistemului de politici macroeconomice pe baza unui parteneriat între factorul administrativ macroeconomic și factorul decident la nivelul economiei reale. Reducerea, în continuare, a acestui grad de incertitudine este un rezultat al funcționării, la nivelul administrativ macroeconomic, al unui sistem consolidat al politicilor macroeconomice, dimensionat corespunzător situației economiei reale.

STANDARDIZARE VERSUS INOVARE ÎN ACTIVITATEA DE CONSULTANȚĂ ÎN MANAGEMENT

dr. Tudor CIUMARA

Rezumat

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului "Cercetarea științifică economică, suport al bunăstării și dezvoltării umane în context european", cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/62988". Titlurile și drepturile de proprietate intelectuală și industrială asupra rezultatelor obținute în cadrul stagiului de cercetare postdoctorală aparțin Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române.

În cadrul acestui articol propunem unele puncte de vedere cu privire la relația dintre standardizare și inovare în cadrul activității de consultanță în management. Majoritatea serviciilor de consultanță se situează undeva între standardizarea absolută și inovarea absolută. Aproximarea de oricare din acești poli aduce unele avantaje și dezavantaje atât furnizorilor de servicii de consultanță cât și clienților acestora. Este important să se găsească un echilibru între inovare și standardizare, care să permită maximizarea rezultatelor tuturor agenților implicați.

Abstract

This paper is supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number SOP HRD/89/1.5/S/62988.

In this paper we propose some perspectives on the relationship between standardization and innovation in the management consulting business. Most of the consulting services are situated

somewhere between absolute standardization and absolute innovation. Approaching any of these poles brings some advantages and disadvantages, both to the service providers and to their customers. It is important to find a balance between innovation and standardization to maximize the results of all agents involved.

Cuvinte-cheie: consultanță în management, inovare, standardizare

Clasificare JEL: L15, L84, M10, O31

În cadrul acestui articol propunem unele puncte de vedere cu privire la relația dintre standardizare și inovare în cadrul activității de consultanță în management. Consultanții sunt chemați să ofere sfaturi, să descopere și să propună soluții, precum și să participe la implementarea acestora, într-o gamă largă de probleme ce țin de managementul firmelor. Dacă este să privim doar polii câmpului de acțiune al consultanților putem spune că aceștia pot oferi fie soluții clasice, metode încercate, instrumente bine definite, într-un format standardizat, fie metode, instrumente, soluții noi, dezvoltate special pentru o situație specifică a unui anumit client. Cu siguranță, în viața reală, majoritatea cazurilor se situează undeva între acești poli, în cadrul aceleiași misiuni de consultanță putând fi identificate atât elemente inovative cât și elemente standardizate.

În prezent abordările inovative sunt considerate indispensabile în toate domeniile de activitate, deoarece pot deschide drumul către creștere și dezvoltare. În același timp însă este accentuată și importanța standardizării, din dorința de a se spori eficiența și a se asigura calitatea constantă a produselor și serviciilor. Între cele două concepte – inovare și standardizare – pare să existe un grad de incompatibilitate, percepția fiind că pe măsură ce crește gradul de standardizare scade inovarea și invers. Există însă o piață, cu cerere și ofertă, atât pentru soluțiile noi, inovative, cât și pentru cele deja consacrate.

Din unele perspective, standardizarea poate fi considerată ca fiind un **inhibitor al inovării**, limitând linii alternative de dezvoltare (Blind, 2003). După cum afirmă și Hamel (2006), o problemă importantă legată de standardizare este că aceasta poate conduce la

un atașament exagerat pentru conformitate, conducând la respingerea noului, văzut ca o deviație periculoasă de la normele acceptate. Și în cazul inovării, se poate spune că un teren mai fertil îl reprezintă activitățile și abordările variate, mai mult decât cele uniformizate, standardizate. De aceea, unele medii organizaționale tind să stimuleze standardizarea, în vreme ce altele favorizează inovarea. Există totuși pericolul ca prin abordare inovativă să se poată înțelege abordarea dezordonată, lipsită de structură, a problemelor, ceea ce considerăm că în general nu poate duce la o rezolvare corespunzătoare a acestora.

Putem discuta despre beneficii și lipsuri atât în cazul inovării cât și al standardizării, acestea putând fi identificate pentru clienții serviciilor de consultanță dar și pentru furnizorii lor.

Beneficii ale standardizării

Beneficiile aplicării repetate a unor metode, instrumente sau soluții manageriale similare pot fi identificate atât în cadrul consultanților, cât și al clienților lor. Un avantaj pentru clienți este acela că utilizarea repetată a unor metode și instrumente standardizate le permite consultanților în management să obțină rezultate mai bune decât ar obține managerii firmelor atunci când se confruntă pentru prima dată cu o problemă. Consultanții, pe de cealaltă parte sunt **expuși** (Drucker, 1979) la un număr mai mare de probleme manageriale similare, ceea ce le conferă expertiză. Un alt beneficiu, în cazul utilizării unor servicii relativ standardizate este acela că rezultatele sunt mai predictibile; poate nu au potențialul de a fi la fel de spectaculoase ca în cazul unor soluții inovative, dar sunt mai ușor de anticipat, fiind astfel și mai ușor de promovat în birocrația internă a firmei client. Ne putem referi aici la așa-numitele „mode” manageriale (Birkinshaw et al. 2008), când anumite soluții sunt copiate de la firmă la firmă, știindu-se, în mare, ce urmează să se obțină. Pentru consultanți, un beneficiu important al aplicării rețetelor bine definite este acela că reușesc să-și crească profitabilitatea obținând economii de scară. Ei vând în mod repetat același serviciu, doar cu modificări marginale, putându-se concentra pe vânzările către clienți mai degrabă decât pe dezvoltarea de noi concepte și soluții. Un beneficiu complementar este acela că aceștia își pot delimita destul de clar un domeniu de competență, pe care să îl promoveze intens în rândul clienților.

Probleme ale standardizării

Deseori relația consultant-client este comparată cu relația medic-pacient. La fel cum pacientul se așteaptă ca medicul să îl ajute în tratarea unei probleme medicale care îl depășește pe pacient, dar pentru care mediul are expertiză, și clientul se așteaptă de la consultant ca acesta să îi ofere sprijin în probleme ce țin de competența sa. Extinzând această analogie putem observa și unele probleme, în contrapartidă la beneficiile enunțate anterior. Există clar o problemă atunci când un medic prescrie un număr limitat de medicamente sau tratamente pentru o varietate extinsă de boli. La fel, consultantii care încearcă să rezolve o multitudine de probleme manageriale cu un număr limitat de soluții standardizate au o problemă profesională, și poate chiar de natură etică.

Nu trebuie neglijat nici faptul că și clienții pot avea așteptări nerealiste, naive poate, atunci când solicită o rețetă la modă, dar poate nepotrivită pentru problema lor. În fond, deseori problemele par asemănătoare, de la firmă la firmă, dar este posibil să existe totuși diferențe semnificative. Firmele pot avea medii interne complexe, care să absoarbă în mod diferit soluțiile standard.

Beneficii ale inovării

Pentru consultanți, beneficiile dezvoltării de servicii inovative și propunerea de soluții noi clienților lor pot fi substanțiale. În primul rând inovarea poate fi o cale sigură către diferențiere. În fond, în condițiile fluxului asimetric de informații în domeniul serviciilor, după cum remarcă Cristureanu (2004), concurența nu se manifestă pe terenul prețurilor, ci pe acela al credibilității și calificării profesionale ale ofertanților. Ce poate conferi mai multă credibilitate decât o serie de inovații încununată de succes? Apoi, descoperirea unor soluții valoroase poate permite obținerea unor venituri substanțial sporite (în special dacă există o relație directă între veniturile consultantului și gradul de îmbunătățire a performanțelor clientului). În condițiile unei competiții acerbe în piața consultanței, astfel de avantaje pot fi decisive.

Pentru clienți, beneficiile ce pot decurge din utilizarea unor soluții inovative pot fi de asemenea importante. Pe de o parte se pare că inovarea în domeniul managementului, atunci când se realizează cu succes, poate asigura un avantaj competitiv durabil (Mol, Birkinshaw, 2006; Hamel, 2006). În plus, utilizarea unor soluții personalizate

poate duce la ameliorarea într-un grad mult mai ridicat a performanțelor firmei decât dacă ar fi folosite soluții „de-a gata”. Desigur, consultanții nu sunt singura sursă de inovare managerială aflată la dispoziția firmei. De altfel nici nu este una dintre misiunile lor explicite aceea de a genera inovare managerială, ci mai curând de a rezolva probleme în sistemul managerial curent al firmei (chiar dacă asta presupune uneori schimbarea unor părți ale sistemului sau a acestuia în întregime). La nivelul cel mai de bază al relației client-consultant, simplul fapt că utilizează consultanți și alocă resurse pentru asta îi face pe clienți mai receptivi la nou, determinându-i să caute informații și din alte surse (Studry et al., 2008).

Un alt potențial beneficiu al inovării îl reprezintă faptul că aceasta poate oferi soluții reale într-un moment în care abordările standardizate nu (mai) funcționează. Sau, altfel spus, într-o lume discontinuă doar inovarea radicală poate genera avuție (Crainer, 2003).

Probleme ale inovării

Preferința pentru soluții inovative poate fi însoțită însă și de dezavantaje. În primul rând trebuie menționat costul inovării. Inovarea în consultanță presupune alocarea de resurse în acest scop. Principala resursă a consultanților o reprezintă chiar cunoștințele și experiența lor, aplicate problemelor clienților. Principala unitate de măsură a acestora o reprezintă timpul (orele sau zilele de consultanță facturabile clienților). A alternativă o reprezintă beneficiile aduse organizației client, dar măsurarea acestora este un proces destul de dificil în mare parte din cazuri. Consultanții, ca urmare, sunt presați să vândă clienților un volum cât mai mare de timp facturabil. Acest fapt reduce volumul de timp disponibil pentru inovare și cercetare „pură”. Conform lui O’Mahoney (2011), inovarea este un proces relativ ieftin în firmele de consultanță, deoarece, spre deosebire de inovarea tehnologică, nu există materii prime, procese îndelungate de dezvoltare sau proceduri complexe de testare. Cu toate acestea, credem că nu trebuie neglijată utilizarea unei materii prime care poate fi extrem de valoroase, și limitate în volum, și anume timpul, cunoștințele și experiența consultanților implicați.

Dincolo de cost, nu trebuie neglijate nici dificultățile de acceptare și implementare a soluțiilor noi. În special în organizațiile mari, rigide, poate apărea o rezistență ridicată la soluțiile noi, netestate anterior.

Pe lângă această rezistență, organizațiile client trebuie să ia în calcul și riscurile asociate inovației. În fond, după cum am spus deja, în consultanță nu există proceduri complexe de testare. Testarea se face în mare parte direct „pe pacient”. Consultanții pot eventual să reîncerce testarea unui concept eșuat în primă fază, dar este greu de crezut că firma client va mai avea aceeași dispoziție. Implementarea de soluții inovative, deci, presupune, pe lângă promisiunea unor avantaje competitive durabile, și acceptarea unor riscuri semnificative.

Surse ale standardizării

Standardizarea poate fi văzută atât ca impuls *de natură externă cât și internă*, din perspectiva firmei de consultanță. Din punct de vedere extern, standardizarea ar putea fi impusă prin standarde sau reglementări specifice. Spre exemplu, serviciile de consultanță în management fac obiectul Standardului european EN 16114:2011. Acesta însă reprezintă un ghid, ce poate fi aplicat voluntar și nu necesită niciun fel de certificare, sprijinind și protejând în mod explicit „inovarea și diferențierea” în rândul furnizorilor de servicii de consultanță în management (CEN, 2011). Prin acest standard nu s-a intenționat împiedicarea furnizorilor de servicii de consultanță în management să-și utilizeze propriile metode și abordări sau să împiedice inovarea și diversificarea.

O altă sursă externă de standardizare o constituie specificul problemelor cărora consultanții sunt chemați să le găsească rezolvare, împreună cu și pentru clienții lor. În unele cazuri, aceste probleme impun utilizarea unor abordări și soluții standardizate. În cazul obținerii fondurilor europene, spre exemplu, activitatea consultanților trebuie să se încadreze în anumite coordonate, destul de strict delimitate. Multe aspecte ale activității de consultanță în acest domeniu nu pot avea un caracter inovativ, fiind necesară respectarea strictă a procedurilor. Motivația principală a consultanților, în cele din urmă este în cele din urmă existența economiilor de scară, care îi stimulează să dezvolte și să propună clienților soluții standardizate.

Și caracteristicile cererii din partea clienților pot fi reținute ca având un rol important în caracterul standardizat al serviciilor oferite de către consultanți. Deseori clienții nu sunt receptivi la soluții inovative, solicitând exact aceleași servicii de care au beneficiat în

trecut sau pe care le-au observat în alte cazuri (revenim aici la noțiunea de **modă** în management).

Din punct de vedere intern există, de asemenea, mai multe elemente care conduc la tendința de standardizare a serviciilor. În primul rând trebuie menționat specificul firmei de consultanță, tipul de servicii pe care este specializată aceasta. Unele servicii de consultanță în management lasă mai mult loc pentru inovare decât altele. Un alt element îl reprezintă capacitatea și dorința consultanților de a genera soluții inovative. Acest element poate fi nuanțat și privindu-l din perspectiva **preferinței** pentru generarea de soluții inovative sau a preferinței pentru utilizarea de soluții standardizate.

Surse ale inovării

În primul rând clienții în sine sunt surse importante de inovare pentru consultanți (Taminiau et al., 2009). Expunerea consultanților la situații diferite, în firme diferite, îi ajută pe aceștia să ajungă uneori la soluții ce pot fi considerate inovative. Desigur, pentru ca acest fapt să se întâmple este necesar ca și consultanții în cauză să posede aptitudinile și motivația necesare. Și, nu în ultimul rând, aceștia trebuie să beneficieze de un mediu organizațional (și social) propice. Trebuie menționat totuși că încercarea unui consultant de a transfera bune practici de la companii excepționale la companii mediocre nu reprezintă o inovație în management (Hamel, Breen, 2010).

Cererea din partea clienților este o altă sursă fundamentală a inovării. Una este ca un consultant să încerce să promoveze o soluție inovativă unui client și cu totul altceva este atunci când clientul nu acceptă altceva decât o soluție inovativă, complet personalizată. Pentru exemplificare putem privi la alte piețe unde dorința clienților pentru personalizare se manifestă foarte puternic. În piața articolelor vestimentare, spre exemplu, există piese de serie și piese create special pentru un anumit client. Poate scopurile articolelor vestimentare sunt mereu aceleași dar felul în care pot fi atinse acestea diferă de la client la client. La fel, dar poate într-un mod mai complex, se pune problema și în piața serviciilor de consultanță managerială.

Care sunt însă granițele dintre inovare și standardizare? Tendința firească a fiecărui consultant este ca atunci când a găsit o soluție nouă, inovatoare, care a dat rezultate bune în organizația client, să

codifice elementele soluției într-un mod care să îi permită replicarea ulterioară în altă organizație. În cele din urmă, printr-un proces de rafinare și adaptare, se ajunge la o soluție care poate fi considerată „standardizată”. Nu trebuie neglijat faptul că firmele de consultanță nu dezvoltă noi concepte de dragul inovării, și nici pentru obținerea unei recunoașteri științifice sau academice, ci pentru a dobândi recunoaștere în rândul clienților, majorându-și pe această cale profiturile. Cunoștințele în domeniu dobândesc o valoare comercială mai mare atunci când sunt transformate în **marfă** și sunt condensate într-un concept organizațional ce poate fi vândut pe piața soluțiilor manageriale (Heusinkveld, Benders, 2003). Ca urmare, de regulă, odată ce a fost identificată o inovație valoroasă, interesul consultantului nu este de a trece mai departe și a căuta noi inovații ci de a obține maximul de rezultate (financiare) din exploatarea descoperirii existente. Trebuie menționat faptul că inovațiile de succes sunt însoțite (sau precedate) de cele mai multe ori și de încercări eșuate, care presupun costuri ce trebuie acoperite. Capacitatea oricărei firme de a suporta astfel de costuri este, cu siguranță, limitată.

Revenind la întrebarea anterioară, apreciem că granițele dintre inovare și standardizare în consultanța managerială sunt difuze. Periodic sunt generate idei noi, iar multe dintre cele mai bune astfel de idei ajung să fie aplicate în mod repetat, în organizații diferite, apropiindu-se astfel de statutul de soluție standardizată. În timp însă, aceste soluții trebuie să facă față competiției generate de noi inovații care tind să dobândească importanță crescută în arsenalul consultanților. O problemă care se poate pune legat de procesul descris anterior este dacă ritmul de generare de idei noi este suficient de ridicat și dacă cei ce generează astfel de inovații o fac la maximul capacității lor. Altfel spus, se ridică întrebarea dacă nu cumva consultanții se mulțumesc să ofere soluțiile care le sunt lor cele mai convenabile, nu neapărat cele care le sunt clienților cele mai necesare. Această idee este afirmată și de Mol și Birkinshaw (2006), conform cărora consultanții preferă mai curând să propage practicile existente, care le permit să vândă în mod repetat același pachet de servicii, decât să participe la crearea unor noi practici. Astfel, oferirea de servicii standardizate poate ridica și probleme de etică. Se poate

pune problema dacă serviciile oferite clientului sunt prestate la maxima capacitate a consultantului sau doar la nivelul optim pentru consultant. Ca o concluzie a acestei probleme putem accepta perspectiva din care consultanții sunt văzuți ca având roluri potențial opuse: pe de o parte pot reduce nivelul de noutate în soluțiile alese de firme, oferindu-și propriile soluții standardizate, indiferent de necesitățile utilizatorului, sau să sporească acest nivel de noutate, încurajând firmele să-și găsească soluții noi, individuale (Birkinshaw et al. 2008).

O întrebare foarte importantă este dacă pot coexista inovarea și standardizarea în cadrul aceleiași firme de consultanță? O firmă poate să ofere numai servicii standardizate, deși probabil aceasta ar demonstra o capacitate profesională scăzută. Nu credem însă că o firmă poate să ofere numai servicii inovative, cel puțin nu într-o accepțiune exclusivistă a noțiunii de **inovativ**. Pot fi particularizate serviciile firmei, pentru a răspunde personalizat nevoilor fiecărui client în parte, dar este greu de imaginat situația în care o firmă de consultanță ar avea capacitatea de a genera soluții complet inovative și valoroase în cazul fiecărui client. De aceea, în cele din urmă problema importantă este a raportului dintre nou și vechi, dintre general și particular în oferta firmei. Dezvoltarea de produse și servicii inovative prin utilizarea cunoștințelor și ideilor consultanților nu este un proces liniar, lipsit de dificultăți, fiind necesar un efort organizațional substanțial pentru a transforma o idee într-un produs (Heusinkveld, Benders, 2005). Acest efort trebuie susținut și de o exploatare corespunzătoare a rezultatelor valoroase. Trebuie ținut cont de faptul că în relația client-consultant există o asimetrie a informațiilor: consultanții au informații mai multe și mai bune decât clienții lor despre relația profesională dintre ei. În fond, ceea ce este important însă este să existe clar demarcată granița dincolo de care interesele consultantului și ale clientului încetează să mai fie convergente, iar soluțiile propuse de consultant i-ar servi numai lui, prin prisma vânzărilor sporite.

Bibliografie

1. Birkinshaw J., Hamel G., Mol M. (2008), *Management Innovation*, Academy of Management Review, vol. 33, nr. 4.
2. Blind K. (2003), *Standards in the Service Sectors: An Explorative Study. Final Report*, Disponibil la: http://ec.europa.eu/enterprise/standards_policy/services/doc/study_report.pdf, [Accesat la 26.10.2009], 2003.
3. Crainer S. (2003), *The radical fringe: an interview with Gary Hamel*, Business Strategy Review, vol. 14, nr. 4.
4. Cristureanu C. (2004), *Economia invizibilului. Tranzacțiile internaționale cu servicii*, Editura All Beck, București.
5. Drucker P. (1979), *Why Management Consultants*, în Zimet M., Greenwood R.G. (editori) *The Evolving Science of Management*, New York: AMACOM.
6. European Committee for Standardization (CEN) (2011), *Management consultancy services*, SR EN 16114.
7. Hamel G. (2006), *The why, what and how of management innovation*, Harvard Business Review, februarie.
8. Hamel G., Breen B. (2010), *Viitorul Managementului*, Editura Publica, București.
9. Heusinkveld S., Benders J. (2003), *Between Professional Dedication and Corporate Design: Exploring Forms of New Concept Development in Consultancies*, International Studies of Management and Organization, vol. 32, nr. 4.
10. Heusinkveld S., Benders J. (2005), *Contested commodification: Consultancies and their struggle with new concept development*, Human Relations, vol. 58.
11. Mol M., Birkinshaw J. (2006), *Against the flow: reaping the rewards of management innovation*, European Business Forum, nr. 27.
12. O'Mahoney J. (2011), *Management innovation in the UK consulting industry*, Chartered Management Institute, octombrie
13. Sturdy A., Handley K., Clark T., Fincham R. (2008), *Re-thinking the role of management consultants as disseminators of business knowledge – knowledge flows, directions and conditions in consulting projects*, în Scarbrough, H. (ed.), The

Evolution of Business Knowledge, Oxford: Oxford University Press.

14. Taminiau Y., Smit W., Lange de A. (2009), *Innovation in management consulting firms through informal knowledge sharing*, Journal of Knowledge Management, vol. 13, nr. 1.

ON THE ECONOMIC MODELLING

Ph.D. Emil DINGA*
Camelia BĂLTĂREȚU**

This study is a development of some ideas determined during the research project financed by CNCSIS – UEFISCSU, no. 821/2008 PNII – IDEI 600 / 2008 – „Mix of policies of sustainable adjustment aiming to accomplish the economic convergence of Romania with the European Union”.

Rezumat

Scopul lucrării este de a oferi o imagine asupra conceptului de model în general, și asupra conceptului de model economic. În acest scop autorii identifică lista minimă de predicate suficiente care califică un artefact intelectual ca fiind model al realității (atât obiective, cât și subiective). Studiul identifică de asemenea și evaluează condiția logică pentru a obține un model (mai ales un model economic). Pe baza definițiilor și a condiției logice a unui model, autorii prezintă predicatele suficiente ale procesului de modelare și le analizează din punct de vedere calitativ. Modelarea modelului este un concept alternativ folosit în lucrare pentru a regăsi criteriul poperian de respingere.

Abstract

The paper is aimed to deliver an abstract view on the concept of model, generally, as well as on the economic model concept. In this

* Prof. dr., deputy general director of the Romanian Banking Institute, scientific researcher I with the Centre for Financial and Monetary Research – „Victor Slăvescu”, Romanian Academy.

**Scientific researcher, Centre for Financial and Monetary Research “Victor Slăvescu, Romanian Academy.

end, the authors identify the minimal list of sufficiency predicates that qualify an intellectual artefact as a model of the reality (both objective and subjective). Also, the study identifies and assesses the logical condition to get a model (especially an economic model). Based on the definition and the logical condition of a model, the authors introduce the sufficient predicates of the modelling process, and perform a qualitative analysis of them. The modelling of the model is an alternative concept that the paper uses in order to re-find the rejection Popper criterion.

Keywords: model, modelling, markets, national accounts

JEL classification: B41, C02, E01, E44

1. Setting the problem

The problem of modelling as method of knowledge is extremely complex and not yet fully elucidated (there is no point of view shared by the vast majority of the researchers in this matter). Our study cannot start without trying to clarify, at least for the limited necessities of the purpose of our research, the matter of modelling in general, and of the economic modelling, in particular. Therefore, this research is dedicated to the formulation of a point of view in the model and modeling.

2. What is the model?

In order to see what modelling is, we need first to ask another question: what is the model?

2.1. Elements of definition

First, the model is an object assigned to another object. Therefore, the model doesn't actually exist; rather, it is the pendant of an object from reality (existing or possible). If we cannot assign the examined object to a real¹ object, then we have a common object (another object which appeared in the world).

¹ Reality can refer both to the inner reality of the knowing subject, and to the reality which is exterior to the knowing subject.

Second, the model is an intellectual construction. There are no models in nature; only objects exist in nature. It results that the model must not necessarily have physical objectivity (for instance, it may be a system of equations).

Third, the model is an artefact. Being an artefact, it is the result of purpose objectification². The objects which are not artefacts cannot be associated to a purpose. At the same time, not all artefacts are models. Most artefacts are objects, not models³.

Fourth, the purpose of the model is not intermediated. By not intermediated purpose we understand a purpose which is the proximal link to model objectification. This is the reason why, as shown in the previous footnote, the child is not a model of its parent, although its birth can be planned consciously.

Fifth, the model is (or should be) reproducible, independently from other subjects. This means that the model has a public relevance. If this requirement – of the independent reproducibility – is not verified, then we don't have a model, rather an object.

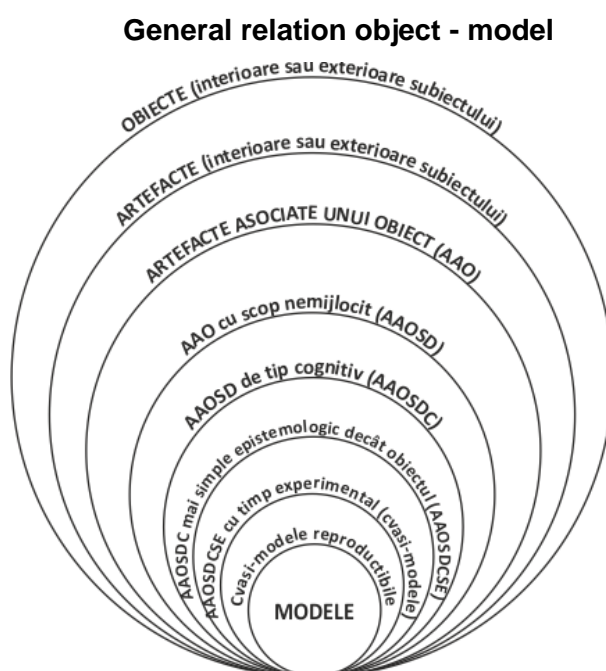
² *It is possible, for instance, to find in nature two object which are perfectly alike, even if at a considerable difference of scale (the immediate question would be: from what point of view are they alike? But we will ignore it for the time being), but this doesn't mean that one of them is the model of the other (of course, it is by no means obligatory that the smaller object is the model of the larger object; the reversed situation may also happen, as for instance the atom model). Think of the animal cubs, the whale calf, for instance: although the difference of size is enormous, the whale calf resembles perfectly its mother, and yet, it is not the model of the whale (and not vice versa, of course). The reason why we don't have models in the nature is because nature doesn't have purposes; therefore, the natural objects are not caused (generated) by intentions. What about the situation of the "human infant"? Although giving birth to a child may be generated by a purpose (of course, there also are accidents, situations in which there was no purpose to give birth to a child), the child is not the model of the parent, because the birth of the child is the result of a physiological act which is not under the rule of conscience, therefore we don't have a true purpose here. We will resume this discussion at another moment.*

³ *For instance, a robot built for specific activities is an artefact object. However, if the purpose of the robot is to simulate the walking of a man, it becomes a model of the human walking physiology.*

An object which has these defining characteristics will be therefore called a model. The defining features that we mentioned are the sufficient predicates of the model. The simultaneous verification of the sufficient predicates qualifies an object as model of another object.

The general diagram of the “place” of the model within the objects can be represented as shown in Figure no.1:

Figure no.1.

Using the diagram from Figure no.1, one may extract a general definition of the model: *the artefact associated to a real object (existing or possible), with the, not intermediated, purpose to simplify epistemologically the procedures of knowledge, in experimental time and in a reproducible way of the real object.* This definition will help us show the logical conditions of the concept of model.

2.2. Logical conditions

Let's examine the logical conditions of a model and draw some important conclusion regarding this special type of method⁴. The logical conditions of existence (or, rather, of construction) of a model refer particularly to the connections that should exist between the model and the object to which it is assigned.

First, between the model (M) and the object to which it is assigned (OA), there should be a structural isomorphism. This means that the subject has information about the structure of the object, which means that there is at least a pre-knowledge of it. We will call this pre-knowledge, pre-theoretical or pre-scientific knowledge. It may come either from the previous direct empiric interaction of the subject with the object, or from the examination, by the subject, of a set of pre-existing information about the structure of the particular object. Anyhow, this logic condition shatters seriously the presumptive claim of the model to form a method of knowledge⁵.

Second, between the model (M) and the object to which it is assigned (OA) there must be a causal analogy. If we accept the conjecture according to which the structure of a system generates the functions⁶ of that system then, the knowledge of that object's structure should provide accurate information about the causal links within the object or about those pertaining to the integration of the object within its general environment. As the term says, the causal analogy doesn't involve any kind of homogeneity of nature between the inherent causality of the object and the causality induced within the model. This second logical condition of the model rejects

⁴ We will not develop here further the idea that the model is a species of method of knowledge.

⁵ Any pre-knowledge is a knowledge, which means that at the moment when the model appears the object to which it is assigned is known, at least as supposition (hypotheses) or conjectures. As far as we realise, the model appears, most times, within the margin of conjectures.

⁶ In a rigorous expression, the structure of the system generates (or at least conditions) the functionality of the system (the intra-system) interactions) on the one hand, and its behaviour (the interactions between the system and the system's environment), on the other hand.

irrevocably any claim of the model to represent a method of knowledge. In our opinion, the model is no more (and no less) than a method to test the hypotheses of conjectures about the object. In other words, the object is already known or, anyhow, there is a theory about it and the model has the role (crucial if we are to follow closely Karl Popper) to test the pre-existent theory (particularly to refute the observable consequences of the theorems of that theory). The fact that between the two causalities (the real, ontological one and the modelled, epistemological one) there is analogy means that it is of no importance the way in which the ontological causality is reproduced in the model – it is important that the causal relation functions analogously: for instance, although in the objective reality the causality can be energetic, in the model it may be reproduced by an adequate equation.

Third, the model (M) must have functional stability. This means that the model can be used, according to its purpose, a large number (potentially unlimited) of times without hereby decreasing its specific performance: the relevance of its results⁷. If this logic condition is not met, the model can be used just one time, or a number of times which may be judged as sufficient to consolidate the tested hypothesis/conjecture.

Fourth, the model (M) must be characterised by epistemological simplicity in relation with the object to which it is assigned⁸. This

⁷ We draw attention of a possible confusion with the so-called law of the large numbers. Our example is not about the fact that the model supplies a testing which is asymptotically true as the number of the runs with the same model increases. Actually, the model provides, from the very first run of the test, the „verdict” on the tested hypothesis/conjecture: it either verifies (validates) it, or disaffirms (falsifies) it. The problem is that the results of the subsequent runs of the model must not be influenced by the previous runs. Although we might raise here the importance of the bottom-up learning (the model self-develops by self-learning generated by its use), it is not what we wanted to point out here, rather the preservation of the model’s quality during its several runs of the test.

⁸ This is the logic reason why, for instance, the clone cannot be accepted as being a model of the object it reproduces. The clone and the object to which it is assigned are of the same epistemological complexity. We may bring a counter-argument to the proposal to retain this logic condition of the model: from ethical reasons, some

means that subject has higher probabilities to get true answers to the interrogation of the model, in relation with the similar interrogation of the corresponding object (in many cases these chances are much higher)

Fifth, the interrogation of the model and its answer to the interrogations take place in experimental time, not in real time. We must not mistake this logical condition with the introduction of a specific time (inner time) of the model in relation with the object to which it is assigned. Actually, each class of objects from reality has its specific time (own, inner). Usually, the physical time, the clock time, is associated to the physical, non-living objects (and processes around them), although the general theory of relativity introduced here the relativity. The classes of complex objects, such as the living objects or the social objects have specific times revealed long time ago. Therefore, it is not this aspect of time that is of interest here⁹, rather the fact that the time in which the model is interrogated and in which it answers to the interrogation is an experimental time, not a real time (be it independent of the process or dependent on the process)¹⁰.

procedures of knowledge cannot use the human being (or natural beings, generally) as object. In this case, the use of the clone would function analogously with the use of a model to know the object to which it is assigned (actually, as shown before, not to know that object, rather to test its pre-existing knowledge). We give up discussing the legal condition of the clone (there are situations when the clone is considered to be a person). We reject, however, the mentioned counter-argument because the ethical criterion is not one of the logical conditions of the model, therefore it has no relevance for our discussion. Irrespective of the non-logical criteria which would lead to the use, in any way, of the clones in the process of knowledge, they are not models of the objects to which they are assigned: they still are objects.

⁹ *The problem of the specific time of the classes of objects will be resumed when discussing the problem of modelling, when we will need to build the time within the model as specific time depending in the process it measures/quantifies.*

¹⁰ *For instance, the Leninist socialism could not be studied on a model (in which the time of answer would have been infinitely shorter than the about 70 years needed for the emergence of the conditions which invalidated that social project) and, therefore, it was necessary to run throughout the entire historic time (a specific time, but a real, non-experimental time) in order to get an answer to the question whether the Leninist socialism is viable.*

Sixth, the model must allow the retroversion of the result of model (RM) into result of object (RO). This means that the answer given by the model to a specific interrogation must be of the same nature with the answer that might be implemented in the object to which the model is assigned. For instance, if a model which is assigned to a fiscal object gives an answer in the nature, say, of a temperature, then this answer (RM) is incompatible with that object: we cannot change a temperature hoping in a reasonable function of response from the fiscal object. The condition of retroversion of the result of a model seems much weaker than the other logical conditions that we mentioned, but we consider that failing to meet this condition creates difficulties of the same magnitude as the failure to meet any of the other five conditions. In other words, the model doesn't lose its quality of model, but its utility is arguable, because the reason to be of the model is to stand in the place of the object in order to obtain results which to be used by the object itself.

In the end of this paragraph we would like to ask the following possible question: is not any theory about reality a model of that reality?

Our answer to this presumptive question is the following:

- In its broadest meaning, the meaning in which a theory about reality is considered to be an intellectual representation of that reality, we might indeed say that any model is a theory, because the model, in turn, is a representation of the reality. However, we should notice that the theory represents not so much the reality as it is, but rather the reality as it may be described in an intelligible way, while the model is a construction, also intellectual, which aims to verify (test) the consequences which the theory prescribed about the reality. This means that the model might be considered a theoretical routine associated to those components of the reality that may be trustfully used to test the theoretic prescriptions (which means implicitly that not any component of the reality described by the theory is susceptible to modelling). It is thus obvious that not any theoretical description of the reality may be modelled and tested; only those descriptive components that may ensure the verification of one of the criteria of truth:

the corresponding-truth. With this meaning, therefore, the model might be a sub-multitude of the theory.

- In the narrow meaning, the model is just an extension of the theory or, rather an intellectual construction based on theory, as showed in detail above.

2.3. What is modelling?

Modelling is the intellectual process of model construction – the process by which a new object appears in the real world (exterior or interior to the subject), which verifies the sufficient predicates and which meets the logic conditions of a model, as they have been proposed above.

The sufficient predicates of modelling are the following:

- a. *Conscious process*: this sufficiency predicate result immediately from the sufficiency predicate of the model itself, which calls that the model is an artefact, an intellectual product „endowed” with a cognitive non-mediated purpose; this predicate limits the possible area of modelling to the man (a computer or any device with artificial intelligence cannot have purposes, just finalities predetermined by the programmer);
- b. *Praxeologic process*: this sufficient predicate distinguishes between knowledge and modelling – modelling is not a process of knowledge, rather an actional, praxeologic process which objectifies an intention (obtaining a model) by a practical intervention in nature;
- c. *Creative process*: this sufficient predicate narrows once more the possible area of modelling to the man. A computer (or any other artefact of artificial intelligence, no matter how evolved it may be¹¹) cannot actually create anything, it may just exploit

¹¹ *Maybe the most adequate way to quantify the feature of “evolved” regarding the artificial intelligence regards the self-learning capacity of the artificial intelligence device by running its software. Self-learning (which may mean, of course, self-programming) is, nevertheless, circumscribed by the basic software of the device: self-learning stretches as far as the self-learning software allows, while self-programming stretches as far as the self-programming software allows). Therefore, the artificial intelligence cannot be creative in principle, and not just depending on*

(ultimately, discover) the possibilities allowed by the software. Therefore, a device of artificial intelligence (DIA) cannot accomplish modelling actions, therefore it cannot produce models¹²;

d. *Process of cognitive abstraction*: the previous three sufficient predicates cannot distinguish between accomplishing an iconic model of the man and the production of an art work whose „model“¹³ is a living man, but the purpose is purely artistic. Therefore, we need to introduce an additional sufficient predicate. This might be a predicate which “demands” the abstract modality in which modelling is performed. Abstracting is not enough, however, because, for instance, the modern art frequently uses abstracting as a manner of artistic representation¹⁴. Therefore, we need a cognitive abstraction which ensures the cognitive purpose of modelling;

the given technological ort knowledge level at a particular moment. Although we may also discuss about the natural limits of the human creativity, for the time being we would just like to show that, principally, creativity can only be associated to the humans. By creativity we understand, of course, the emergence of novelty (the artificial intelligence cannot go beyond the stage of morphological combination – and the morphological combination cannot create novelty, it may only discover what is potentially possible. In other words, invention is associated exclusively to the emergence of novelty, to creativity).

¹² *Obvious, the fact that the computers of the DIA are used as instruments (prosthetic devices) for the practical accomplishment of the models (therefore in the process of modelling) changes none of our statements.*

¹³ *Here, the significance of the term „model“ is entirely different; it denotes an inversion of position between the object and the model: the object (the living human) is the model, and the model (the statue) is in fact an object. Ignoring the difficulties generated by the imprecision of the natural language, we must accept that, in principle, a statue which mimics a man should be considered, according to what we said so far, a model of the man (if, for instance, the purpose of making a statue is to investigate scientifically something about the living man).*

¹⁴ *For instance, the sculptures of Brâncuși, which don't aim an iconic representation, rather an essential representation, based on abstracting (representation of the flight instead of the bird). Not to speak of painting, where the abstraction is much stronger.*

3. Modelling the model

The problem here is the second order modelling. This means that once a model is accomplished, it becomes a new subject in the world. Is it possible that someone who doesn't know that it actually is a model, and mistakes it for a random object from the reality, can make a model of it? In principle, the answer is affirmative. Modelling the model, as it results from the necessity of the epistemological simplicity of the model in relation with the modelled object, will accomplish an additional epistemological simplification: the second order model will therefore be even simpler epistemologically than the first order model. What we can say about the case in which the cognitive subject knows that it has a model in front (a first order model, using the terminology used before)? In principle, modelling a model, in full awareness, is possible and may even be useful for the process of knowledge in some situations. Logically, modelling the models of different orders cannot be limited (a limitation can be imposed only from practical reasons). The second order modelling, in full awareness, is meant to test the first order model, not to know the reality (of the zero order model). Of a particular epistemological importance is here the proposition of the philosopher Karl Popper regarding the test of falsifiability: actually, when we try to reject factually a scientific hypothesis¹⁵ we only build a meta-model of the tested model, and we use this meta-model to experiment the factual that we have in mind.

¹⁵ According to the theory of Popper, a hypothesis can never be verified (attested); it may just be rejected (and, if the factual conditions observe exactly the conditions from the scientific hypothesis, the rejection is unique and final).

RELEVANCE OF THE OPTIMUM CURRENCY AREAS MODEL FOR THE PROCESS OF EUROPEAN MONETARY INTEGRATION WITHIN THE NEW CONTEXT OF CRISIS

*Ph.D. Adina CRISTE**

Rezumat

Pe parcursul timpului, zona euro s-a dovedit a fi o regiune experimentală, un model de analiză a procesului de integrare monetară și deci un suport pentru dezvoltarea conceptului de zonă monetară optimă. Criza financiară și economică globală, care s-a declanșat încă din anul 2007 și care a schimbat peisajul integrării economice și monetare în Europa, poate aduce noi observații cu privire la acest concept, poate întări sau reformula anumite criterii, această ipoteză fiind motivația realizării prezentului studiu.

Abstract

Over the time, the Euro area proved to be an experimental region, an analytical model for the process of monetary integration, therefore a support for the development of the concept of optimum currency area. The global financial and economic crisis which started in 2007 and which changed the landscape of the European economic and monetary union may bring new observations regarding this concept and may strengthen or reformulate specific criteria, reason why we conducted this study.

Keywords: criteria of the theory of optimum currency areas, monetary integration, Eurozone crisis, economic and politic environment.

JEL classification: F15, F42, F43

* *Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

The concept of “optimum monetary area” was formulated by Robert Mundell in his paper „*A Theory of Optimum Currency Areas*” published in the *American Economic Review* (1961). A whole range of ideas, concepts and problems originated from this notion and were presented in an extensive literature on the monetary integration.

Synthetically, the theory of optimum currency areas has six basic criteria which the states integrated in a monetary area must meet: three economic criteria, which actually form the traditional theory of the optimum monetary areas, and three political criteria, added subsequently as a consequence of the limits identified in time. The economic criteria (labour mobility, level of reciprocal opening, diversification of the productive and commercial activity) shows that giving up the exchange rate criterion increased the costs due to the asymmetric shocks. The political criteria, regarding the fiscal transfers, the homogenous preferences of economic policy and the level of solidarity – added in time, are the result of the attempts to identify different mechanisms to handle the asymmetric shocks, on the background of the rigidities existing in economy: the fiscal transfers are a mechanism regulating the regional misbalances within a monetary union, while the homogeneity of preferences rather prevents the contradictory effects generated by specific or common shocks.

The criteria formulated in time are not normative, rather as a guide, being hard to quantify¹. Furthermore, the development of the concept started from hypotheses which proved to be interpretable (for instance, the regulating role of the independent macroeconomic policies on the economic misbalances, the long-term stable connection between inflation and unemployment or the stabilizing effect of a flexible exchange rate).

The euro zone is an experiment of the monetary integration. Its history of more than 10 years and the reactions of the euro zone member states within the context of the recent shocks may serve to

¹ For a presentation of the theoretical criteria formulated in time see Criste A., *Theory of the Optimum Currency Areas – Implications for the Evolution of the Euro Area*, *Financial Studies*, vol. 1 (39), Bucharest: CCFM, „Victor Slăvescu”, 2008.

knowing and understanding the underlying principles of an optimum currency area.

According to past research (OECD, 1999 and CE, 1999), the European countries are characterised by a **high level of price and wage rigidity and by low labour mobility**. Flexibility is low in the European countries for the nominal and real wages (Calmfors, 2001), while the adjustment of the real wages to the economic shocks propagated throughout Europe is very slow (OECD, 1994). Labour mobility is low in Europe not just between countries, but also within the individual countries. Besides the social and cultural motivations (differences of language, traditions, customs), there also are economic and institutional-administrative reasons: limited transferability across borders of the social protection and of the additional retirement rights, administrative difficulties and high dwelling costs, lack of comparability and reciprocal acknowledgement of the professional qualifications, employment restrictions in the public sector. A rather recent empirical study (Alesina, Ardagna, Galasso, 2010), which analyses the **impact of adopting the euro on the structural reforms** (flexibilization of the products and work) highlights the fact that some reform actions have been undertaken on the market of some products from the countries from this monetary area, but that the labour market is still highly rigid. The **correlation of the economic cycles** between the member countries of a monetary area is a subsidiary criterion in the theory of the optimum currency areas presumed to be met as the economies are increasingly integrated. The existence of a long-term synchronization of the economic cycles between the member states of a currency area increases its optimality provided the decision of joint monetary policy is not obstructed by possible asymmetrical shocks. The evaluation of the correlation of the business cycles between the member countries of the Euro zone, made by Giannone, Lenza, Reichlin (2010), shows that there are no significant modifications of the path of the economic cycles from the adoption of the euro compared to the previous situation, and divides the surveyed groups in two groups. The first group includes countries with a similar level of the GDP per capita (Germany, Austria, Belgium, the Netherlands, France, Italy), as of the early 1970 years; the second group includes countries with different levels of the economic activity and which generally are more volatile

(Greece, Spain, Portugal, Ireland, Luxemburg, Finland). The survey reveals the constant synchronization between the economic cycles of the countries from the first group throughout the analysed period (1976-2006); the correlation of the economic cycles is weaker in the countries from the second group, feature which also existed before the adoption of the single European currency. These observations confirm the existence of the “centre-periphery” pattern of the Euro area and that the loss of flexibility of the exchange rate and of the monetary policy independence didn't affect the fluctuation of the economic activities between the countries, although the countries are heterogeneous in terms of competitiveness and real interest rates.

Differences in the pattern of economic growth (relying on the domestic consumption or on the foreign demand) have been noticed within the EMU, along the ten years and more of functioning, also reflected by the evolution of the macroeconomic indicators.

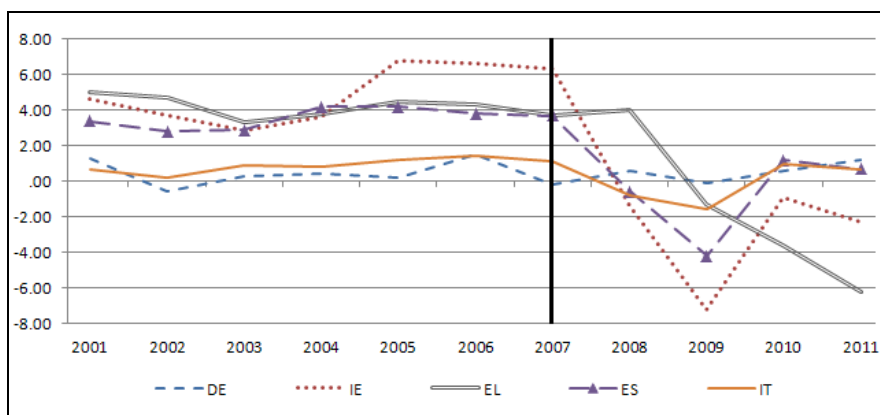
Before the onset of the global crisis, the world economy was marked by a general optimism, with a high level of global liquidity and with intensifications of the international flow of capital, including in the European countries. These phenomena stimulated the investment and crediting activities, to the detriment of saving, but in an asymmetrical manner in the countries from the euro zone, the peripheral countries developing mainly on the background of a **model of indebtedness**. Such development, doubled by the increase of the commercial and financial interdependence between the EU member states, also increased the risk of a possible blockage of debt financing, as it actually proved to be after the world financial and economic crisis broke out.

The incertitude of the investors manifested by the bankruptcy of the Lehman Brothers (shock of incertitude) determined a differentiated treatment of the debts of the countries from the euro zone. Thus, the investors oriented mainly towards the countries which were more macroeconomically stable and which had a better institutional maturity (Germany). Such phenomenon affected the countries which had spectacular economic growth during the recent years (Spain, Ireland, Greece, Portugal): their economic growth slowed down and adverse effects appeared: higher unemployment rate, higher budget deficits and public debt, dramatic corrections of

the current account balance of payment balance, as shown by the charts below

Chart no. 1

Evolution of the private consumption in some countries from the Euro zone (annual rate of increase) before and after the onset of the global crisis

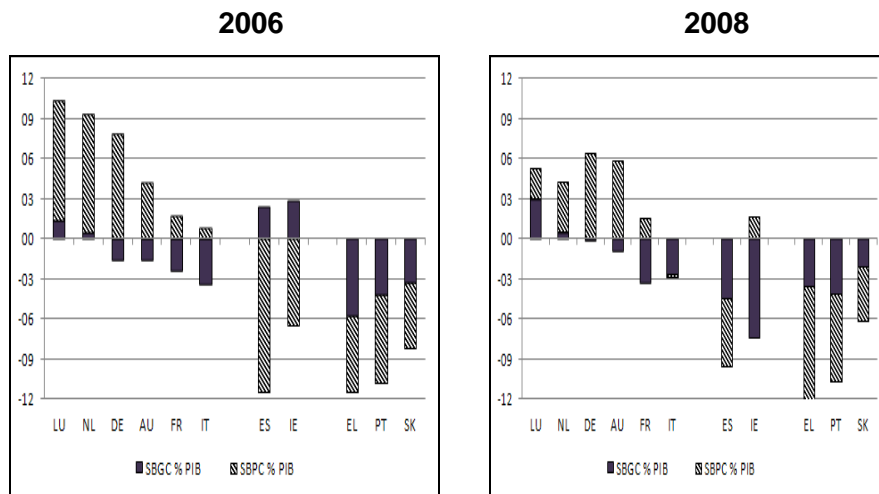
DE - Germany; IE - Ireland; EL - Greece; ES - Spain; IT - Italy.

Source: Eurostat data

Chart 1 shows the differences between the countries from the euro zone in terms of the patterns of economic growth and the reaction of these countries to the global crisis. Thus, in 2001-2007, the private consumption, shown as annual rate of increase, was stronger in Spain, Ireland and Greece and much weaker in Germany, and Italy, the difference being obvious. On the other hand, in 2007-2009, while Germany and Italy maintained the rates of increase of the private consumption, the household and company consumption “crashed” in the other three countries due to the speculative bubbles (from the real estate and technological markets) and due to the build-up of debts (enhanced crediting activity). After 2009, the private consumption bounced back in Spain and Ireland, while it continued to decrease in Greece. The contraction of the private consumption is also explained by the higher unemployment rate, mainly in Spain.

The fail to observe the “Pact of stability and growth” and the fail to take into consideration the level of indebtedness of the private sector developed into a drawback of the coordination at the euro zone level. The current crisis revealed the importance of this variable by the link it set between the current account balance and the balance of the consolidated general budget (see Chart 2).

Chart no.2
Situation of the consolidated general budget and of the budget of the private sector in some countries from the euro zone

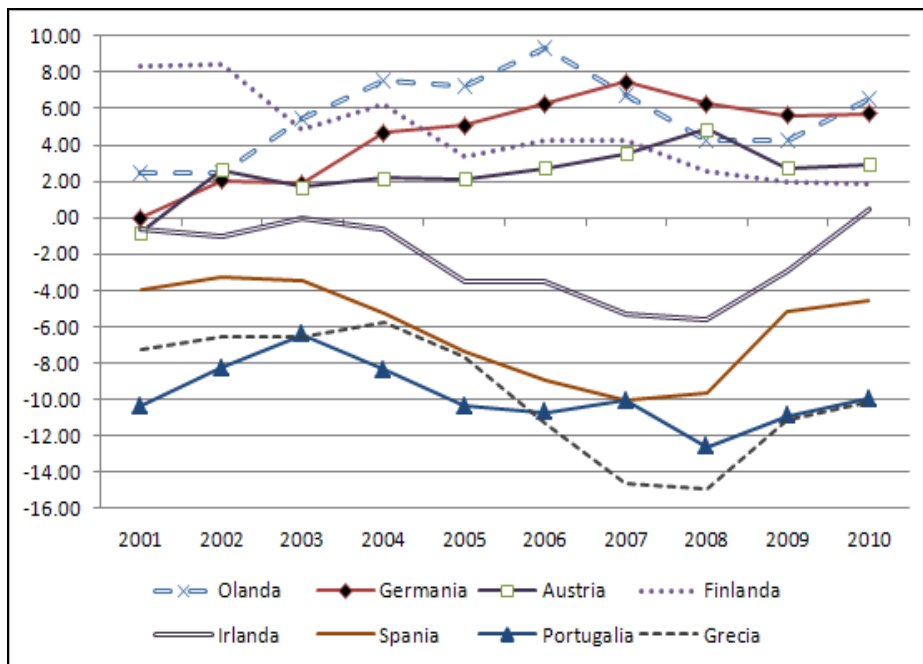
SBGC – balance of the consolidated general budget; SBPC - „budgetary” balance of the private sector

Source: Eurostat data

The analysis of the evolution of these variables reveals significant differences between the euro zone member states with significant misbalances in Spain, Greece, Portugal shown by current account deficits and important surpluses in Germany, the Netherlands and Finland (Chart 3); both these situations show an external misbalance due to the different evolution of the demand components. On the one hand, in Spain, Greece or Portugal, the economic growth relied on the final consumption and on the development of investments in

constructions, stimulating the imports. On the other hand, Germany followed a growth pattern based on export, deterring the private consumption.

Chart no.3
Evolution of the current account balance of the foreign payment balance in countries of the euro zone

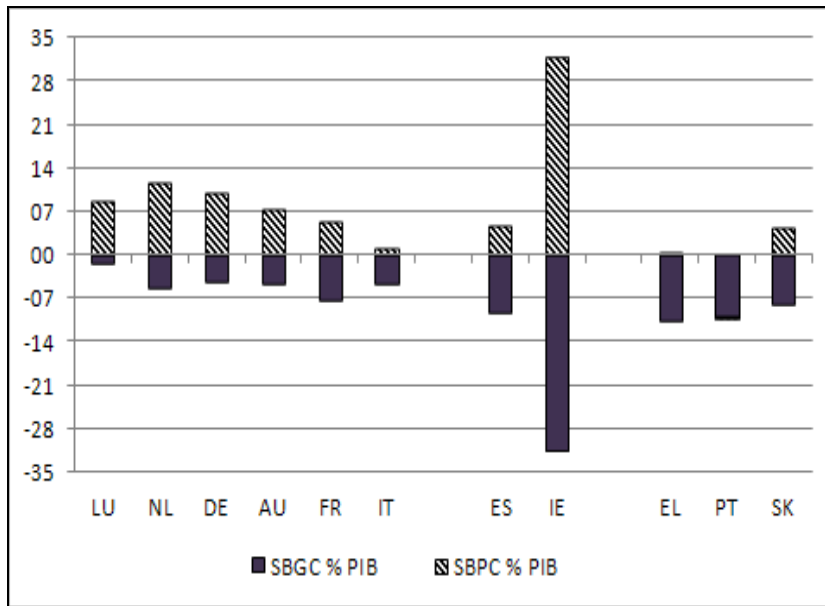

Source: Eurostat data

After the start of the economic crisis, the very strong correction of the current account balance of the foreign payment balance in Ireland was achieved by the accumulation of a significant surplus in the private sector (31.8% in 2010), while the deficit of the general consolidated budget was the highest of all European countries (31.3%), as shown in Chart 4.

Chart no.4

Situation of the consolidated general budget and of the balance of the private sector budget in some countries from the euro zone in 2010

SBGC – balance of the consolidated general budget; SBPC - „budgetary” balance of the private sector

LU - Luxemburg; NL - Netherlands; DE - Germany; AU - Austria; FR - France; IT - Italy; ES - Spain; IE - Ireland; EL - Greece; PT - Portugal; SK - Slovakia.

Source: Eurostat data, calculations by the author

The global financial crisis generated by the shock of mistrust has shown that the rules regarding the budget deficit and the public debt are not enough to avert the default of the euro zone member states, thus enabling a sustainable evolution of the euro zone. The crisis amplified not just the economic misbalances, but also the political dissensions. The disagreements between the two great European powers, Germany and France, were mostly visible about the method to solve the Greek situation. Germany favoured IMF intervention and

insisted initially to observe the *no bail-out* principle, while France was against IMF intervention and supported the establishment of a support fund to grant loans and guarantees to Greece, thus avoiding the phenomenon of contagion. The diverging opinions continue to exist between the large economies of the euro zone, which only aggravate the political situation of this union implicitly affecting its long-term operation.

An important element which influences the functioning of a monetary area is its **macroeconomic credibility and stability**.

According to Mongelli (2002), the fiscal integration presumes three conditions. The first one refers to the accomplishment of the fiscal convergence between the member countries of the monetary union. In the euro zone this condition means the accomplishment of the nominal fiscal-budgetary criteria stated by the two European treaties (the Maastricht Treaty and the "Pact of Stability and Growth"). Although some studies (De Bandt and Mongelli. 2000) noticed that from 1970 to 1990 the fiscal dispersion between the European countries decreased, this is no longer true after the adoption of the euro. As the statistics show, the differences between countries in terms of fiscal-budget position and public indebtedness are not only significant, but persist despite the process of economic integration, despite the fiscal-budgetary harmonization (including the fiscal-budgetary legislation). The second condition of the fiscal integration is the fiscal stabilization, with national budgets balanced or having surplus, with the purpose to use them as instruments for the absorption of the adverse shocks. Most countries from the euro zone not only don't have budget surpluses, but they don't even have balanced budgets. The Pact of Stability and Growth, which requires the observance of specific conditions with the very purpose to allow the euro zone member countries having balanced, even "positive" budgets, was often breached, thus compromising the capacity for national fiscal stability, yielding a poor capacity to use the fiscal instrument to absorb the adverse shocks. The "deficient" functioning of the national fiscal stabilizers thus claims the adoption of supranational mechanisms of absorption of the adverse shocks (fiscal transfers between countries, international distribution of the risk via the financial markets, change of the prices and wages or change of the real exchange rates). The third condition regards the capacity of

the currency area for the public distribution of the risk by way of a supranational budget. The latter condition presumes fiscal transfers between the member states depending on their necessities of financing. The euro zone has no own budget, and the EU budget accounts for less than 2% of the total GDP of the EU member states, being intended mainly to support the agricultural and environmental activities, job creation, cohesion and research activities. The amounts stipulated in EU budget are not used to absorb possible regional shocks. From this perspective, the euro area doesn't fit the criterion of the interregional fiscal transfers mentioned by the theory of the optimum currency areas; the lack of such instrument for regional stabilization makes it vulnerable to the potential asymmetrical shocks.

Roth, Nowak-Lehmann D. and Otter (2011), analysed, for EU-15 and EU-27 countries, therefore for the countries from the euro zone too, the relation between specific macroeconomic indicators (inflation, growth, unemployment, governmental debt) and the trust of citizens in the national and European political institutions, both before the onset of the financial crisis and during it. The authors noticed that unemployment caused a significant decrease of citizen trust in the European and national structures, particularly for the EU-15 member states (which can be associated to the euro zone), being stronger for the national structures. The increase of the public debt as proportion of the GDP decreased the trust during both periods, for both levels of the political governance. The analysis of the direct effects of the financial crisis confirms that the significant decline of the real economy (lower GDP per capita) was associated to a temporary increase of the trust of citizens in the national institutions, but the analysis of the entire period of crisis reveals a levelled image: this feeling of national association can be identified only for the national institutions, not for the European institutions. The trust in the European national and supranational institutions decreased to the historical levels in many European countries, particularly in the countries from the periphery of the euro zone which were most exposed to the financial crisis and to the crisis of the euro zone. Furthermore, Ireland, Spain, Greece and Portugal recorded significant increases of the unemployment rate (particularly Ireland and Spain) and sudden increases of the proportion of public debt within the GDP (particularly Greece and Portugal).

The authors conclude that the trust of citizens in the national European authorities during the period of crisis is strongly affected by the evolution of the unemployment rate and of the proportion of public debt within the GDP, particularly in the peripheral countries. They consider that the European national political authorities should first solve the crisis of the euro zone and assist the peripheral European countries to decrease the level of the public debt and increase the employment rate, and only afterwards hope to gain back the trust of their citizens. The decrease of the citizen trust in the national institutions is worrying by the effect it may generate: the increase of the long-term political costs in the euro zone. Focusing only on the way to avoid the risk of sovereign default in order to protect the European banking sector, the authorities from the euro zone (particularly the authorities leading this area – Germany and France) prejudiced severely the democratic and political stability in the peripheral countries (Ireland, Greece, Spain) (Roth, 2011).

The crisis of the sovereign debt in some countries from the euro zone is a consequence of the broken link between the two basic elements of the political authority in a state – the fiscal authority and the monetary authority, and this separation is a vulnerable element for such monetary union.

The studies of Willett (2004) and of Krugman and Obstfeld (2003), show that the euro zone is first of all an economic union, **not a political union**, which proves the existence of insufficient capacity to solve the internal misbalances within this union.

Conclusions

Although short, the history of the process of monetary integration in Europe reveals the weak fundamentals of this union, not just in terms of failing to meet some criteria revealed by the theory of the optimum currency areas, but also in terms of the vulnerable economic and political elements on which the construction was done, or which accumulated in time.

The idea of currency area optimum should be an element of reference for the functioning of the euro zone, but the concept needs revision on the basis of the specific conditions of the European monetary integration.

One of the important conditions for the optimal operation of a monetary union is the existence of a **stable domestic economic and political environment**, at least from the perspective of the decisions of the authorities governing that area. The existing regulations, specified by the Pact for Stability and Growth lost credibility because they were frequently transgressed, and because they are incomplete, ignoring the problem of the private debt and of the imbalances of the current account of the foreign payment balance.

A high level of **labour flexibility**, criterion of the theory of the optimum currency areas, is theoretically and important instrument for the correction of the regional macroeconomic imbalances in the monetary zone, but actually it is difficult to evaluate and the rigidity of this element is many times the consequence of the governmental policies from the member states.

The experience gathered by the euro zone proves the **importance of the political factor** of its long-term functioning. Focusing exclusively on economic rules for the accession to the euro zone, such as those from Maastricht, or from the PSG, cannot support on the long term the functioning of the euro zone. Furthermore, the diverging opinions of the political authorities from the euro zone will fail the euro zone project and the optimization of its long-term operation.

The lack of shock-absorbing mechanisms such as a **system of fiscal transfers** between the member states with the purpose to support or rebalance the economies of countries or regions in difficulty continues to be a shortfall of this monetary union.

The **criterion of solidarity** mentioned by the theory of the optimum currency areas proves to be important during this period of crisis. However, its interpretation and application are difficult. Empirically, one can notice that the level of solidarity depends on the economic and political conjuncture: it is high during periods of optimism and low during periods of crisis and uncertainty.

The research of this subject proves that the process of monetary unification has is meaningless without the permanent concern to optimise the monetary zone. The purpose of the euro zone is to have a competitive position on the international market and to support the development of the member states. If any of these objectives fails or is affected, then the euro zone cannot withstand on the long-term.

The current crisis is a survival test for the euro zone and an opportunity to rethink the optimisation of its long-term performance.

References

1. Alesina A.; Ardagna S.; Galasso V. (2010) – *The Euro and Structural Reforms*, in: Alesina A. and Giavazzi F. (ed.) **Europe and the Euro**. London: University of Chicago Press.
2. Calmfors L. (2001) – *Unemployment, Labour Market Reform, and Monetary Union*. Journal of Labour Economics, vol. 19, nr. 2, A, pp. 265-289. Chicago: University of Chicago Press.
3. Criste A. (2008), Theory of the Optimum Currency Areas – Implications for the Evolution of the Euro Area, Financial Studies, vol. 1 (39), Bucharest: CCFM, „Victor Slăvescu”
4. De Bandt O.; Mongelli F.P. (2000) – *Convergence of Fiscal Policies in the Euro Area*, ECB Working Paper No. 20, May. Frankfurt Am Maine: European Central Bank.
5. Giannone D.; Lenza M.; Reichlin L. (2010) – *Business Cycles in the euro Area*, in: Alesina A. și Giavazzi F. (ed.) **Europe and the Euro**. London: University of Chicago Press.
6. Krugman P.; Obstfeld M. (2003) – *International Economics: Theory and Policy*, 6th ed. Boston, San Francisco, New York etc.: Addison Wesley.
7. Mongelli, F.P. (2002) – “New” Views on the Optimum Currency Area Theory: What is EMU Telling Us, ECB, WP nr. 138/2002.
8. Mundell R. (1961) – *A Theory of Optimum Currency Areas*, American Economic Review, vol. 51, pp. 657- 65.
9. Roth F. (2011) – *The Eurozone Crisis and its Effects on Citizens’ Trust in the National Parliament*. FMA Bulletin nr. 34, March pp. 29-30.
10. Roth F.; Nowak-Lehmann D. F.; Otter T. (2011) –*Has the financial crisis shattered citizens’ trust in national and European governmental institutions? Evidence from the EU member states, 1999-2010*, CEPS Working Document, nr. 343, June 2011 (update), Centre for European Policy Studies, Brussels.
11. Willet T. D. (2004) – *Optimum Currency Area and Political Economy Approaches to Exchange Rate Regimes: towards and*

Analytical Synthesis, Claremont Graduate University (from: www.cgu.edu/include/spe_Willett6.pdf).

12. *** (1994) – *Employment Outlook*, Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development.
13. *** (1999) – *EMU: Facts, Challenges and Policies*, Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development.
14. *** (1999) – *The Competition of European Industry*, 1999 Report, Brussels: European Commission.

DIRECTIONS AND PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF SOME SECTORAL POLICIES OF THE NEW EUROPEAN UNION MEMBER STATES

Ph.D Camelia MILEA *
Ph.D. Candidate Alina AILINCĂ **

Rezumat

Articolul își propune să evidențieze unele direcții și probleme în implementarea unor politici sectoriale în noile state membre ale Uniunii Europene care nu fac parte din zona euro, menite să conducă la atingerea țintelor stabilite prin strategia Europa 2020. Astfel, în toate țările Uniunii Europene în care există probleme în domeniile sectoriale s-au elaborat sau sunt în curs de elaborare politici și strategii de rezolvare a acestor situații problematice, pentru ca până în 2020 să se atingă obiectivele Strategiei Europa 2020, un rol crucial avându-l fondurile structurale și de coeziune provenite de la Uniunea Europeană, dar și îmbunătățirea capacității de absorbție a acestora de către țările beneficiare.

De asemenea, autorii au arătat faptul că țintele politicilor economice și obiectivele de mediu nu trebuie să fie în contradicție, ci este bine să existe sinergii între aceste domenii; prosperitatea economiilor Uniunii

** Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

*** Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

Europene pe termen lung depinde de introducerea unor modele sustenabile de producție și consum, adaptate capacităților ecosistemelor de regenerare, dar și faptul că realizarea obiectivelor energetice și de mediu presupune investiții în cercetare și inovare.

Abstract

The purpose of the paper is to point some directions and problems in the implementation of some sectoral policies in the new EU member states which are not members of the euro zone, aiming to allow the accomplishment of the targets set by the Europe 2020 strategy. Thus, all EU member states having problems in the sectoral fields developed or are developing policies and strategies to solve these problematic situations, so that by 2020 they may achieve the goals of the Europe 2020 strategy. The Structural and cohesion funds of the European Union have a crucial role to this purpose, as well as the improvement of the absorption capacity by the beneficiary countries.

The authors show that the targets of the economic policies and environmental objectives must not be in contradiction, rather synergic. The long-term prosperity of the European Union depends on the introduction of sustainable patterns of production and consumption adapted to the renewing capacity of the ecosystems and on the investments in research and innovation.

Keywords: convergence, Europe 2020 strategy, sectoral policies, new EU member states

JEL classification: L9, O13, Q20

1. Introduction

Within the current macroeconomic context, the economy of the EU member states must cope with several important challenges, among which the fast technological changes, population ageing and the speeding globalization. These challenges require major efforts to improve the adjustment capacity of the EU economies in general, of the labour, in particular. An important role for the accomplishment of the adjustment necessary for an efficient operation of the European Union is played by the structural reforms. Their purpose is to establish a favourable environment for the implementation of the economic policies, on the background of transparent governmental policies, an efficient cooperation of the public and private sectors to promote prosperity and sustainable development, and to reduce the adjustment frictions in the economy.

The Lisbon Strategy marked some progress in the implementation of sectoral policies, but only with the start of Europe 2020 strategy (March 2010), the horizon of development and end of the crisis for the European Union seems to get a clear movement towards the macroeconomic stability, by the implementation of ambitious medium- and long-term structural reforms with the purpose to promote the sustainability of the public finances and to improve the economic growth.

The development of Europe 2020 strategy took into account the fact that the EU economies are intrinsically linked because no member state can approach efficiently the global challenges by an isolated action, so that the success of getting past the crisis also depends on the tight coordination of their macroeconomic policies.

The global economic and financial crisis shattered the fundamentals of the world economies, and Europe felt fully the effects of the shock waves of the crisis. Within this context, Europe 2020 strategy proposes to eliminate the basic problems revealed by the crisis by building a new economic model based on knowledge, on an economy

with low carbon emissions, with high productivity and social cohesion and with a high employment rate.

The success of Europe 2020 strategy depends crucially on the ability of the member states of the European Union to implement the national reforms necessary in order to stimulate the economic growth and to cooperate with the European Commission and with the other EU member states.

Europe 2020 strategy provides a framework for the economic and structural policies of the European Union. They provide added value and consistency to the national reforms by setting joint objectives and an increased macro-structural monitoring.

The progress towards these objectives will be measured against five reference indicators representative at EU level, which the member states are invited to translate into national reference indicators which reflect the starting points:

- 75% of the population aged 20-64 must be employed;
- 3% of EU GDP must be invested in research and development;
- The climactic and energetic objectives „20/20/20¹” must be met;
- The proportion of early school dropout must be below 10%, and at least 40% of the young generation must have tertiary education;
- The number of people exposed to the risk of poverty must be reduced by 20 millions.

With the view to accomplish these objectives, the Commission proposes and Europe 2020 agenda consisting of 7 pilot-initiatives. The application of these initiatives is a common priority which requires measures at all levels: EU level organisations, the member states, the

¹ *The European Union proposed the following environmental and energy targets:*
- 20% reduction (from the 1990 level) of the greenhouse gas emissions;
- the energy produced from renewable sources must account for 20% of the final gross consumption of energy,
- decrease the consumption of energy by 20% until 2020.

local and regional authorities. At the level of the member states, these initiatives are included in national strategies.

The *sustainable growth* presumes 2 *pilot-initiatives*:

1. A Europe which uses efficiently its resources – support the transition towards an economy using efficiently its resources, with low carbon emissions, with sustainable production and consumption models (based on quality, innovation, longevity, environmental protection, saving resources). Europe must reach the 2020 goals of production and consumption of energy and energy efficiency.

2. An industrial policy for green economic growth – support the competitiveness of the industrial basis of the post-crisis European Union, by promoting entrepreneurship and development of new competencies. This may create millions of new jobs.

The success of Europe 2020 strategy depends crucially on the ability of the EU member states to implement the national reforms necessary to stimulate the economic growth, and to cooperate with the European Commission for the 7 pilot-initiatives.

The progress towards the national objectives of Europe 2020 strategy is explained by the national authorities within two annual reports: the Program of stability/convergence and the National program of reform (NPR).

2. Some sectoral policies of the new EU member states (transport, energy, environment, agricultural policy and cohesion policy) and difficulties in their implementation.

Starting from the objectives of Europe 2020 strategy, all EU member states have set, through their *National Programs of Reform*, the national priorities and objectives defined so as to reflect the internal conditions and the priorities of each country, and which set the framework and directions of sustainable economic growth. The mobilisation of the institutional and financial efforts, doubled by a broad consensus of the entire society, were determining factors for the materialization of these national objectives and priorities.

In **Bulgaria**, the structural and cohesion funds play a crucial role in financing the infrastructure and environment² projects and of the transportation³ projects, with the aim of a better absorption.

The main priorities of the energy policy of Bulgaria for the next 10 years refer to the increase of the proportion of renewable resources into the final gross consumption of energy and to better energy efficiency. Thus, the actual objectives are:

- The energy produced from renewable resources must represent 16% of the final gross consumption of energy,
- The energy produced from renewable resources must represent 10% of the energy used by the transportation sector;
- 25% increase of the energy efficiency.

Bulgaria didn't set a target concerning the reduction of the greenhouse gas emissions by 2020, outside the one set by the Europe 2020 strategy. In the sectors outside the EU Emissions Trading Scheme (transportation, agriculture, waste recycling), Bulgaria proposed to increase the greenhouse gas emissions with less than 20% by 2020, compared to 2005.

The infrastructure investment projects are deterred by the high level of irregularities in the public acquisitions. Measures have to be introduced and implemented efficiently which to allow monitoring the public acquisitions based on risk evaluation. The capacity of the authorities to prevent and sanction the breaches and to improve the quality of public funds utilization must be improved.

The 2011 variance analysis of the Program of Convergence for 2011-2014 and of the National program of Reforms of Bulgaria, the European Union Council recommended the adoption of measures for 2011-2012, among other, to ensure the independence of the Authority for Regulation in Energy from Bulgaria, with the purpose to open the

² *The investments in environmental infrastructure focus on the supply and treatment of household water, waste recycling.*

³ *The investments in transportation infrastructure concern the railways, road and maritime infrastructure.*

markets of energy and fuels for competition, to remove the opacity of the price-setting mechanisms and to introduce stimulants for the increase of the energy efficiency of the buildings, which largely accounts for the high energy consumption of the Bulgarian economy. Although there is the possibility to use European structural funds for investments in energy efficiency, little investment has been done in this direction, while the income from taxes on energy and transportation decreased as proportion of the GDP. In conclusion, measures are required to increase the energy efficiency and the resource efficiency, to improve the opportunities for investments and economic growth.

Among the obstacles to the sustainable “green” economic growth in the Czech Republic is the infrastructure and transportation⁴ network which is insufficient and inadequately developed. Consequently, the NPR of the Czech Republic proposed to improve the transportation infrastructure and to promote the green economy.

Given the strategic geographical position which provides the premises for transit transportation services and the orientation towards exports of the Czech economy, the development of the transportation network is crucial for the economic activity.

The Czech Government considers that the policy of cohesion is an instrument for the sustainable, intelligent and inclusive growth. The cohesion policy is strong in the Czech Republic, supporting the public investments in the national fields of priority development. The Czech Government considers that the policy of cohesion is not just an important instrument which can close the gap between regions with different levels of development; it can also increase the competitiveness of the individual regions and of the national economy as a whole. As a consequence, in the period 2014-2020, the policy of cohesion will support the development of the transportation infrastructure, including intelligent transportation systems, which are essential for a competitive economy relying on industry and exports.

⁴ *Railroad, maritime, air and cyclist transportation.*

The Czech Republic is also supported in its common agricultural policy, particularly to increase the competitiveness of agriculture, of the food industry, of tourism and rural business, as well as of the alternative forms of energy production.

Other important problems of the Czech Republic which affect the economic growth, competitive at the European and global level, are the high consumption of energy and raw materials as proportion of the GDP, the high emissions of greenhouse gases and the inefficiency of waste management.

The Czech Government aims to cut the polluting emissions, to save energy and to build an efficient management of energy production, distribution and consumption. The Czech Republic didn't set yet a target for the improvement of energy efficiency.

During the first stage of transformation of the energy sector, the focus will be on the heating sector and on the use of energy for transportation (use of hydrogen).

The Czech Republic undertook the following pledges for 2020 in the field of environment and energy:

- 13% of the final gross consumption of energy must come from renewable resources;
- 10% of the energy used in transportation must come from renewable resources;
- Maximum 9% increase (compared to 2005) of the greenhouse gases emissions in the sectors outside the EU Emissions Trading System.

A significant obstacle for the economic development and competitiveness in **Lithuania** is determined by the lack of connections with the European Union in the fields of fuels and electricity. Thus, the energy sector is not integrated within the European Union. Due to its size, the problem of the insufficient energy infrastructure cannot be solved efficiently just by measures taken at the national level; the political and financial support of the European Union is crucial.

The environmental infrastructure too needs improvement. Thus, the supply of water and waste water treatment, the development of waste

management infrastructure lag behind the economic development and the increasing demand for water and for waste water treatment.

Lithuania set the following 2020 goals for environment and energy:

- 23% of the final gross consumption of energy must come from renewable resources (16% in 2010);
- 21% of the energy (36% of the energy used for heating) must come from renewable resources;
- 10% of the energy used in transportation must come from renewable resources;

The higher cost of the energy produced from renewable sources compared to the energy produced from fossil fuels cause the development of this form of energy to be supported only by the state so far.

The energy intensity of the Lithuanian economy is one of the highest in the European Union, although the consumption per capita of energy and electricity is lower than the EU average. This is largely due to the heating of households, the blocks of flats with no thermal insulation explaining this situation. Little investment has been done despite the introduction in 2004 of a strategy aiming to solve this problem. Lithuania pledged to consume 1.5% less energy each year until 2020. Furthermore, the number of private cars increased fast and the income from taxes on energy and transportation decreased as proportion of the GDP. A solution to the low taxes in energy, including of the taxes for the registration and purchase of transportation automobiles would support the short-term fiscal consolidation and would stimulate a more efficient consumption of energy.

The reform of the competition policy in the field of energy is slow. The conclusion of the reviewed national strategy for energy independence will help solving the problems pertaining to the security of the offer and will promote competition in the production of energy. The implementation of the *Third EU Package of Electricity and Fuel Markets* will improve the competition on the retail market of energy.

The Lithuanian potential to cut the greenhouse gas emissions depends on the evolution of the energy sector and on the environmental measures implemented in other sectors.

The development of economy presumes the development of the transportation infrastructure, which currently is underdeveloped and insufficiently modernized. Thus, the inadequate technical parameters and the quality of services may be an impediment for the full utilization of the Lithuanian potential for future transit services. The areas requiring improvement are the isolated railways system which lags technically and technologically behind other European countries because of the different rail gauge, the road system and the public transportation.

The European Commission and the Council of the European Union analysed the Program of Convergence updated for 2011 and the National Program of Reforms for 2011 and concluded that measures are necessary to improve the energy efficiency of the buildings, the strengthen the competition in the energy sector and to increase the taxes on energy.

In **Latvia**, one of the problems addressed in the NPR regards the efficient use and the acceleration of absorption of the European structural funds, which are one of the key instruments supporting the business environment.

The infrastructure of railroad, road, water and air transportation will be reconstructed and improved in 2011-2013. The targets for energy and environment are:

- 40% of the final gross consumption of energy must come from renewable resources (30% in 2008, one of the highest in EU); 10% of the energy used in transportation must come from renewable resources. The challenges for the increased production of energy from renewable sources refer to the existence of a legal framework which is not entirely in agreement with EU requirements and to the low competitiveness of the renewable resources in comparison with the fossil fuels.

- decrease the energy consumption by 0.48% by 2020 by increasing the energy efficiency. The challenges to energy efficiency regard the low energy efficiency of the end users, the large losses along the heating

energy supply network and the higher energy consumption for transportation.

- Maximum 17% increase (compared to 2005) of the greenhouse gases emissions in the sectors outside the EU Emissions Trading System. The challenges facing Latvia to reduce the greenhouse gas emissions regard the very high cost (one of the highest in the EU) because of the shrinking resources of financing compared to the period prior to the crisis; the lack of information of the population regarding the climate changes; the insufficient development of the new technologies with low carbon emissions.

The imported electric energy is to be replaced by energy produced locally from renewable sources and from imported fossil fuel. In consequence, the efficient consumption and production of energy at the local level will be a challenge not just in terms of energy efficiency, but also in terms of observing the environmental goals.

In **Poland**, the underdeveloped transportation infrastructure is an impediment to business and foreign investments, amplifying the regional disparities. Although the railway system of Poland ranks third in Europe as size, it cannot support efficiently the expansion of the economic activity because of the aged infrastructure.

The energy infrastructure of Poland ages rapidly and reached its limit in terms of capacity. Furthermore, it needs significant adjustments to meet the requirements of the policies aiming to temper the climate changes. Hence, the modernization and reconstruction of the energy infrastructure is a key aspect for the economic and social development of the country.

Poland has undertaken in its NPR and within the *Euro Plus Pact*, to close the gaps in the transportation and energy infrastructure.

In the field of environmental protection, Poland aims to promote the efficient use of the natural resources, to maintain the biodiversity and to support the adjustment to climate changes by developing the environmental protection infrastructure.

Poland pledged to attain 20% energy efficiency by 2020. It also aims to increase the proportion of energy from renewable sources within the

final gross consumption of energy and to reduce the greenhouse gas emissions, however, without setting clear targets for these objectives.

The European Commission and the Council of the European Union analysed the Program of Convergence updated for 2011-2014 and the National Program of Reforms and recommended Poland to promote the investments in infrastructure, in the capacity of energy generation supporting the technologies with low carbon emissions, to develop the transboundary connections between the energy systems, to implement a multiannual investment plan for the railway infrastructure and to draw a general plan for the railway transportation.

As early as in 2009, through the Program of Convergence and the National Program of Reforms, **Romania** pledged for the efficient use and high level of absorption of the European funds. One of the main macrostructural obstacles is the very low level of absorption of the structural and cohesion funds. Measures have been taken in this direction and the problems and deficiencies affecting largely the process of implementation of the structural and cohesion funds have been approached with the purpose to eliminate or reduce significantly the barriers to absorption.

The substantial allocation of EU funds must be used optimally because it is a key-resource for the short-, medium- and long-term development of the Romanian economy and society. It also is a central element of budget sustainability by means of the investment strategy and of the non-refundable character of these funds.

While the EU-IMF adjustment program has been implemented satisfactorily, in order to consolidate these positive results, a preventive program has been negotiated by the Romanian authorities with EU-IMF for 2011-2013. The new program pays special attention to the structural reforms of the products market (in the sectors of energy and transportation), reforms which are required in order to capitalise on the increasing potential of Romania, to stimulate job creation and to increase the absorption of the EU structural and cohesion funds.

The Government of Romania is determined to accomplish the profound reforms of the enterprises with majority state capital,

particularly of those from key-sectors which generate economic growth, such as the energy and transportation sector.

In the field of transportation, Romania undertook to improve the performance and efficiency of transportation, to increase the profitability of the companies in which the state is single shareholder, to balance back the railway transportation in relation with the road transportation, to provide opportunities for the participation of the private sector in transportation.

One of the major priorities of the Government of Romania is the environmental protection. Within this context, the policy of economic development must be judiciously correlated with the major objective of fighting the climate changes, in order to support the shift to a low-carbon emission economy and to implement the principles of sustainable development in all sectoral policies.

Until now, Romania adopted several policies and legislative measures in the field of climate change, oriented towards the two major directions of action in the field: reduction of the greenhouse gas emissions and adaptation to the effects of climate changes. Romania assumed, under the Kyoto protocol, to reduce by 8% the greenhouse gas emissions by 2012 compared to 1989. For the non-ETS sectors (not included into the EU Emissions Trading System), Romania may have 19% more emissions compared to 2005, by 2020.

The blockages and constraints identified at the national level regarding the fight of the climate changes in Romania can be classified within the following categories:

- **Institutional:** lack of staff specialised in climate changes in the institution which must develop the policies regarding the climate changes and in the institution which must implement them. No firm application of the strategies in the field of environmental protection due to institutional and educational reasons;

- **Procedural and legislative:** the lack of a National Strategy for Climate Changes with 2020 targets and of related studies performed by all stakeholders, which to provide the guiding lines for the other ministries, for the integration of the policy for climate changes in the

development of the other sectoral policies. Delayed implementation of the provisions from the Plan of action to prepare Romania for the entering in force and implementation of the legislative package “Energy – climate changes”, which applied the commitments to reduce the emissions of greenhouse gas by 2012;

- **Budgetary:** lack of the financial resources required for the research aiming to identify the trends and measures to be taken in order to decrease the greenhouse gas emissions and to adapt to the effects of the climate change. The poor financing of the applied research in the field of clean technologies.

In order to contribute to the accomplishment of the decrease of greenhouse gas emissions set by the Europe 2020 Strategy, Romania proposes two main lines of reform: one supports the transition to a more resource-efficient economy decreasing the greenhouse gas emissions, while the second supports the development of technologies and measures attenuating the effects of the greenhouse gas emissions.

Measures are elaborated to decrease the greenhouse gas emissions and pollution in the energy sector by increasing the proportion of energy produced from alternative, non-polluting sources and with no greenhouse gas emissions. The renewable energy sources will be used to this purpose accompanied by the rational and efficient utilisation of the primary energy resources and by the preservation of ecosystems.

The efficient use of the resources presumes disconnecting the economic growth from the use of resources. To this purpose, special efforts will be deployed to stimulate an ecological economy with low carbon emissions, which uses primarily renewable energy sources and clean, energy-efficient technologies; the preservation of the natural resources and of the biodiversity are basic for the efforts to develop the environmental infrastructure and the non-polluting transportation infrastructure with low consumption of energy and resources. Intelligent, modernized and interconnected energy and transportation infrastructures will be developed.

For Romania, Appendix 1 of EC Directive 2009/28/EC stipulates that by 2020, the proportion of energy from renewable sources within the final

gross energy consumption will be 24%. The measures aimed to attain this objective include investments in the modernization and construction of new capacities for the production of electrical and thermal energy.

The identified blockages hindering this objective are the low purchasing power of the population, the insufficient ecological education of the building owners, the insufficiency of the budgetary resources required for co-financing the investments, the reticence of the banking system to give credits (as means to increase the use of renewable sources of energy in buildings), the insufficient capacity of the electricity networks which prevents the full use of the electricity produced from renewable sources.

The use of the structural funds is crucial for the accomplishment of the target regarding the renewable resources.

Romania undertook to cut by 19% until 2020 the consumption of primary energy.

The investments in installations and equipment which save energy will allow the accomplishment of the target regarding the renewable energy sources.

The use of the structural funds is crucial for the accomplishment of the target regarding the energy efficiency too.

In **Hungary**, the public transportation shows deficits with adverse impact on the economic competitiveness. The public transportation services are supplied by companies which report losses. Part of the problem is the uncontrollable and opaque system of subsidies given to the public transportation system.

Hungary pledged to attain by 2020 the following objectives regarding the environment and the energy:

- The energy produced from renewable sources must account for 14.6% of the gross final energy consumption;
- An increase of maximum 10% (compared to 2005) of the greenhouse gas emissions in the sectors not included in the EU Emissions Trading System
- 10% energy saving.

Hungary intends to respond to the challenges generated by the climate changes on the economic and social development, by the worldwide higher demand for energy and by the unpredictable modifications of the fossil fuels price, by developing an economic model based on energy saving, energy efficiency, intensive use of renewable sources and use of the national sources of energy.

3. Conclusions

Making use of the benefits of globalization is a current major challenge for the long-term economic policies of any state, which will create the conditions for an efficient adjustment to the change.

Europe 2020 strategy is a large project aiming to eliminate the fundamental problems revealed by the crisis, facilitating the adaptation of EU economies to the new conditions, by building a new economic model based on knowledge, on an economy with low carbon emissions, with high productivity and social cohesion and high employment rates.

All EU member states which have problems in the sectoral areas developed or are developing policies and strategies to solve these problems, allowing thus the accomplishment of the goals of Europe 2020 strategy. The implementation of these policies started, in most cases, in 2010 and requires a longer period of time (both to overcome the possible rigidities and to observe the outcomes) and financial resources which not all EU member states have in sufficient amount. Hence, the EU structural and cohesion funds play a crucial role in the accomplishment of Europe 2020 goals, as well as an improved absorption capacity of these funds by the beneficiary countries.

Due to the importance of the structural and cohesion funds for the accomplishment of Europe 2020 goals, the cohesion policy of each member state should be integrated in the policies from the strategic areas for the accomplishment of Europe 2020 strategy.

The cohesion policy supports the regional sectoral policies. Hence, the priorities of the cohesion policy will be formulated in cooperation with the regions and municipalities. The regional and local priorities will be considered as a complementary element of the national priorities.

The climate changes are the greatest challenge ever and require global solutions; solving the environmental issues presumes international cooperation.

The targets of the economic policies and the environmental goals must not be contradictory: the synergy between these areas is beneficial. Promoting the environmental targets while disregarding the interests of the economic growth is unsustainable, same as the economic growth which disregards the rarity of the material resources and which pollutes the environment of the society is “serves”.

The long-term prosperity of EU economies depends on the introduction of sustainable patterns of production and consumption adapted to the renewing capacity of the ecosystems. This presumes a “green” economic growth by developing cleaner economies with low greenhouse gas emissions, energy-efficient – economies which use the resources in an efficient way, which don’t contaminate or destroy the environment and which don’t exhaust irreversibly the natural resources. This will decrease the consumption of energy and natural resources while improving the quality of life and the welfare of people. Reaching this target will also contribute to the accomplishment of the European pilot initiative “A resource-efficient Europe”

The accomplishment of the energy and environmental goals presumes investments in research and innovation in order to develop technologies with low carbon emissions which have solutions for energy and resource-efficiency⁵ and the possibility to produce energy from renewable sources. In the developed EU member states, these investments are financed from the budget. The new member states and the peripheral EU economies have problems in this regard because their budget must cope with multiple demands, all of them stringent. In this situation, the structural and cohesion funds are of great help.

References

⁵ *The energy efficiency is acknowledged worldwide as the most efficient method in terms of the costs of reducing the greenhouse gas emissions.*

1. Trichet, Jean-Claude, President of the ECB (2006), *Structural reforms in Europe*, Speech at OECD Forum, Paris,
2. *** (April 2011), *National Reform Programmes* of Poland, Bulgaria (2011 – 2015), the Slovak Republic (2011-2014), Latvia, Lithuania, the Czech Republic (2011), Hungary (Government of the Republic of Hungary),
3. *** (2011) Council Recommendation of 12 July 2011 on the National Reform Programme 2011 of Romania and delivering a Council opinion on the updated Convergence Programme of Romania, 2011-2014, Brussels, 12 July, (2011/C 216/03)
4. *** (April 2011), *National Program of Reform* (in Romanian) (2011 – 2013), Government of Romania, Bucharest,
5. *** (2011), *COUNCIL RECOMMENDATION, on the National Reform Programme 2011 of Bulgaria, the Czech Republic, Latvia, Lithuania, Poland and Hungary and delivering a Council opinion on the updated Convergence Programme of Bulgaria, the Czech Republic, Latvia, Lithuania, Poland and Hungary, 2011-2014*, European Commission, Brussels
6. *** (2011), Council decision of 12 May 2011, providing precautionary EU medium-term financial assistance for Romania, Brussels, 2011/288/EU
7. *** (2010), Council Decision of 16 March 2010 amending Decision 2009/459/EC providing Community medium-term financial assistance for Romania, European Commission, Brussels, (2010/183/EU);
8. *** (2010), *Directorate-General for Economic and Financial Affairs Publications*, European Commission
9. *** (2009), Council decision providing precautionary EU medium-term financial assistance for Romania, European Commission, Brussels, (2009/459/CE)
10. http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE TAXATION SYSTEM IN ROMANIA AND THE EUROPEAN UNION

*Ph.D. Candidate Nicoleta MIHĂILĂ**

Rezumat

Fiscalitatea este un rezultat istoric al mediului social, politic și economic dintr-un stat. În același timp, starea de dezvoltare a unui stat este dependentă într-o proporție însemnată de istoria propriului sistem fiscal, de modul în care acesta este conceput și funcționează.

Constituirea veniturilor bugetare trebuie să se realizeze în concordanță cu cerințele referitoare la randament, eficacitate, echitate. Pluralitatea acestor obiective și constrângerile politice, economice, administrative s-au concretizat în aplicarea unei reforme graduale în România după trecerea la economia de piață. Aplicarea acesteia nu a avut întotdeauna efectele scontate, modificările legislative repetate ducând la descurajarea investitorilor și aplicarea dificilă a legislației fiscale atât la nivelul agenților economici, cât și la cel al aparatului fiscal.

Abstract

Fiscality is a historic result of the social, politic and economic environment in a particular state. At the same time, the state of development of a country depends largely on the history of the fiscal system in that country, of the way in which it is conceived and it works.

* *Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

The formation of the revenues to the budget must be done in agreement with the requirements of yield, efficacy and equity. The plurality of these objective and the political, economic and administrative constraints materialized in a gradual reform in Romania after the shift to market economy. Its enforcement didn't always have the expected results, the repeated legislative changes discouraging the investors and causing the difficult implementation of the fiscal legislation by the economic agents and by the fiscal authorities.

Keywords: fiscal revenues, taxation level in Romania, taxation level in EU countries, profit tax

JEL classification: E62, H22, H32

Fiscality is a notion which cannot be separated from the state, being an essential component of the general policy of the state which influences decisively the economic and social life.

The subject frequently generates polemic, particularly between the authorities and the taxpayers. Thus, the increasing necessity for financial resources determines the trend of the state to obtain an increasing amount of revenues from taxes and dues. On the other hand, those who bear the fiscal duties want a lower fiscal pressure; otherwise they use tax evasion or go to the informal economy. It is therefore necessary to determine a bearable level of fiscal taxation which stimulates the development of the economy and which is accepted by the taxpayers. Unfortunately, this level cannot be quantified exactly, and the tendency of the taxpayers to reject the fiscal duties, to duck taxation, to speculate the imperfections of the legislation, and the tendency of the public authorities to collect as much revenues as possible without considering, at any moment, the economic reality, or to obtain political effects by manoeuvring the levers provided by the fiscal system generates many difficulties in ensuring the functionality of the fiscal system.

Each state promotes its own fiscal policy setting the number, type and size of taxes and dues. They are structured according to several

criteria used to evaluate the effects of taxation on the dynamics of the economy.

The most used criterion regards the legal and administrative characteristics, according to which the taxes are divided in direct and indirect taxes.

The direct taxes are set on a taxable matter belonging to a taxpayer; they are thought to generate both advantages and disadvantages. In terms of advantages we mention: the stable fiscal yield, the elasticity of the direct taxes (they depend mainly on the objectives aimed by the law-maker), taxation in relation with the size of the income or wealth. The main inconveniences are related to the gap between the moment when the fiscal obligation was generated and the moment of cashing; the tendency of tax evasion, particularly in the situations of increasing fiscal pressure; existence of branches or professions in which it is difficult to evaluate the income. However, the direct taxes are the main instruments of the fiscal policy and they have to be made compatible with the indirect taxes so as to produce the financial revenue necessary to the state to meet the public essentials.

Comparative analysis of the taxation level in Romania and the European Union

According to the last Eurostat report (see the Appendix), the proportion of the fiscal revenues within the GDP decreased in the European Union during the recent years of severe economic crisis although about half of the member states increased the VAT throughout 2008 to 2011. However, the European fiscal burden still is high compared to the USA and Japan.

Romania and Hungary had the strongest increases of the VAT in the European Union (increases of 5 percent points). However, Romania has the sixth lowest rate of company taxation and the fourth lowest rate of natural person's taxation in the European Union, in 2011.

In 2009, the proportion of the fiscal revenues within the GDP decreased in the European Union to 38.4% compared to 39.3% in 2008. Most of this evolution was caused by the economic recession.

The international comparisons reveal the preservation of a high fiscal burden in the European Union, more than one third higher than in the USA or Japan.

The fiscal burden varies in the EU member states from less than 30% to more than 45%. The lowest taxation rates are in Latvia (26.6%) and Romania (27%), while the highest rates are in Denmark (48.1%) and Sweden (46.9%).

- From the beginning of the economic crisis, the average value of the standard VAT rate increased by 1.3 percent points in EU-27 (from 19.4% in 2008 to 20.7% in 2011). In 2011, the standard VAT rates varied from 15%, in Cyprus and Luxemburg, and 25%, in Denmark, Sweden and Hungary. About half of the EU member states increased the VAT rate between 2008 and 2011. The strongest increases of the VAT rate were in Hungary and Romania (5 percent points), Greece (4 percent points) and Latvia (4 percent points).

- The taxation of the natural persons' income decreased at the European level from 37.6%, in 2010, to 37.1%, in 2011. In 2011, the highest taxation rates were in Sweden (56%), Belgium (53.7%), the Netherlands (52%) and Denmark (51.5%), and the lowest rates were in Bulgaria (10%), Czech Republic (15%), Lithuania (15%) and Romania (16%). Rumania has the fourth lowest taxation rate for the natural persons in the EU-27 in 2011.

- The taxation of companies continued to decrease in 2011. In 2011, the highest taxation rates were in Malta (35%), France (34.4%) and Belgium (34%), and the lowest in Bulgaria (10%), Cyprus (10%) and Ireland (12.5%). Romania has the sixth lowest rate of company taxation in EU-27 in 2011.

The implicit rate of work taxation continued to decrease in the EU. In 2009, it decreased to 32.9% from 33.8% in 2008. The lowest rates of work taxation varied between 20.2% and 41%. Malta (20.2%), Portugal (23.1%), Romania (24.3%) and the Great Britain (25.1%) had the lowest work taxation rates. Italy (42.6%), Belgium (41.5%), France (41.1%) and Hungary (41%) had the highest work taxation rates.

Analysis of the profit taxation in Romania

They say Romania has a low taxation rate. However, this is one of the myths which persist despite the countless evidence of the contrary. The main argument is the low level of the collection to the budget within the GDP. This approach has two errors:

► In Romania, the GDP includes the rural economy which is not levied, while we have the highest proportion of rural population within the EU. If we would take into consideration only the part of the GDP comparable with the social structure of the EU, the collection percentage would be higher.

► The level of collection doesn't show a level of fiscality; rather, it is an average of the people who pay and of those who don't pay. According to the data, this level is now of 32% and it can be obtained if three taxpayers "pay" 32% of what they produce, but also if one pays 96% and the other two don't pay anything. Thus, the average may probably show at most the (in)efficiency of the state to collect its own taxes. The people who insist to claim that the Romanian fiscality is low actually admit the positive role of tax evasion for this situation.

The 16% taxation of the profit seems, however, to be one of the lowest. This position is illusory, however. Over the recent years, several

countries introduced nominal rates lower than Romania, the closest example being Bulgaria, with 10%. Furthermore, the nominal rate of the tax on profit is a trap, because it actually is not the difference between the incomes and expenditures, rather the difference between what the state considers to be income and what the state accepts as expenditure. For instance, if the state suddenly decides that the expenditure with fuels is no longer deductible (which is what the current Government did in 2009 when it included the “lumpsum tax”), the actual taxation increases, although nominally, it remains in place.

PricewaterhouseCoopers makes an adjustment annually, at World Bank request, so that the taxation rates for the profit can be compared (see Table 1). Therefore, the actual taxation rate, if all possible deductions are applied, is lower than the nominal rate in almost all countries. In Romania, for instance, it is of just 10.4%. Ten European countries have even lower rates (for instance, France, where the companies are actually taxed with just 8.2% and Lithuania, where although the nominal rate is 15%, a company may ultimately have nothing to pay.

Table no. 1

Actual taxation rate of the profit

Great Britain	23.2%	Slovenia	14.8%	Latvia	6.5%
Germany	22.9%	Greece	13.9%	Belgium	4.8%
Italy	22.8%	Romania	10.4%	Luxemburg	4.1%
Poland	17.7%	Switzerland	8.9%	Bulgaria	4.6%
Hungary	16.7%	France	8.2%	Lithuania	0.0%
Austria	15.7%	Czechia	7.4%	Moldova	0.0%

Source: PwC, World Bank

Lower rates of the actual taxation may be found in seven countries close to Romania, which are not EU member states. The lowest taxation rate is in Republic of Moldova, where the tax of 0% is both real and nominal.

Impact of taxation on the companies from Romania

According to the study *Doing Business 2012*, of the World Bank, the companies have to pay each year 113 taxes. We are in the second place worldwide after Ukraine, which has 135 taxes. On the next positions are Jamaica, Sri Lanka and Venezuela, with 72, 71 and 70 taxes, respectively, which must be paid annually.

For comparison, Bulgaria has just 17 taxes, but their payment takes more than in Romania: 500 hours, compared to 222 hours in Romania.

For 2011, the cited study places Romania on position 72 in the world classification of business competitiveness, decreasing seven positions compared to last years.

Beyond the large number of taxes, Romania also has problems with their payment. At this indicator, Romania is on position 154 of 183 countries.

World Bank experts noticed, however, an improvement at the taxation chapter, by the introduction of a system of online payments, and in the field of insolvencies.

On the other hand, the study shows that Romania lost interest in the chapters "starting a business" and "trans-boundary trade".

According to the data from *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World*, the best improvement in business was in Georgia (position 16 in the general classification), followed by Moldova, which jumped 18 positions, from 99 to 81, and Macedonia, which jumped 12 positions, from 34 to 22.

Setting the fiscal burden for an investor is complex and involves much more than the taxation rate on company profit.

Regarding the cost of tax administration, Romania has a low rate of profit taxation (16%), but also has many other taxes. This means that the taxpayers have to allocate a lot of time for tax administration, using resources which might be used for the productive activity. Furthermore, the social contributions are large, and the benefits are limited, increasing the cost of the labour.

Taxation is just part of the many costs of a business when deciding where to implement an investment. Romania has the disadvantage of a poorly developed infrastructure, which generates higher business costs. For instance, the poor road system and railroad system means that the transportation of goods from one side of the country to another is slow and difficult. Given the European funds available to support the infrastructure projects, the Government should give the highest priority to the modernization of the infrastructure, besides maintaining an advantageous fiscal climate for the business.

References

1. *** (2010), *KPMG's Corporate and Indirect Tax Survey 2010*, KPMG.
2. Marinaş M.-C. (2010), *Efficiency of the fiscal policy in controlling the effects of the economic crisis. A review*, (in Romanian) *Theoretical and applied economy*, Vol. XVII (2010), nr. 11, General Association of the Economists from Romania.
3. *** (2011), *Report on taxation and occupation*, OCDE.
4. *** (2011), *Paying Taxes 2011*, PricewaterhouseCoopers.
5. Văcărel I. (2008), *System of taxes and dues in the European Union and Romania* (in Romanian), Centre for Economic Information and Documentation, Romanian Academy, Group of reflection "Evaluation of the state of the national economy".
6. *** (2011), *Doing Business 2012: Doing Business in a More Transparent World*, World bank.

Financial Studies - 4/2011

Appendices Table no.2 A Income taxation (%)

Countries	Tax on the personal income				Tax on company income			
	2000	2010	2011	Difference 2000-2011	2000	2010	2011	Difference 2000-2011
EU-27*	44.7	37.6	37.1	-7.6	31.9	23.3	23.2	-8.7
Euro zone17*	47.1	41.4	41.8	-5.3	34.4	25.6	25.5	-8.9
Belgium	60.6	53.7	53.7	-6.9	40.2	34.0	34.0	-6.2
Bulgaria	40.0	10.0	10.0	-30.0	32.5	10.0	10.0	-22.5
Czechia	32.0	15.0	15.0	-17.0	31.0	19.0	19.0	-12.0
Denmark	59.7	51.5	51.5	-8.2	32.0	25.0	25.0	-7.0
Germany	53.8	47.5	47.5	-6.3	51.6	29.8	29.8	-21.8
Estonia	26.0	21.0	21.0	-5.0	26.0	21.0	21.0	-5.0
Ireland	44.0	41.0	41.0	-3.0	24.0	12.5	12.5	-11.5
Greece	45.0	45.0	45.0	0.0	40.0	24.0	23.0	-17.0
Spain	48.0	43.0	45.0	-3.0	35.0	30.0	30.0	-5.0
France	59.0	45.8	46.7	-12.3	37.8	34.4	34.4	-3.4
Italy	45.9	45.2	45.6	-0.3	41.3	31.4	31.4	-9.9
Cyprus	40.0	30.0	30.0	-10.0	29.0	10.0	10.0	-19.0
Latvia	25.0	26.0	25.0	0.0	25.0	15.0	15.0	-10.0
Lithuania	33.0	15.0	15.0	-18.0	24.0	15.0	15.0	-9.0
Luxemburg	47.2	39.0	42.1	-5.0	37.5	28.6	28.8	-8.7
Hungary	44.0	40.6	20.3	-23.7	19.6	20.6	20.6	1.0
Malta	35.0	35.0	35.0	0.0	35.0	35.0	35.0	0.0
Netherlands	60.0	52.0	52.0	-8.0	35.0	25.5	25.0	-10.0
Austria	50.0	50.0	50.0	0.0	34.0	25.0	25.0	-9.0
Poland	40.0	32.0	32.0	-8.0	30.0	19.0	19.0	-11.0
Portugal	40.0	45.9	46.5	6.5	35.2	29.0	29.0	-6.2
Rumania	40.0	16.0	16.0	-24.0	25.0	16.0	16.0	-9.0
Slovenia	50.0	41.0	41.0	-9.0	25.0	20.0	20.0	-5.0
Slovakia	42.0	19.0	19.0	-23.0	29.0	19.0	19.0	-10.0
Finland	54.0	49.0	49.2	-4.8	29.0	26.0	26.0	-3.0
Sweden	51.5	56.4	56.4	4.9	28.0	26.3	26.3	-1.7
Great Britain	40.0	50.0	50.0	10.0	30.0	28.0	27.0	-3.0
Norway	47.5	40.0	40.0	-7.5	28.0	28.0	28.0	0.0
Island	:	46.1	46.1	:	30.0	18.0	20.0	-10.0

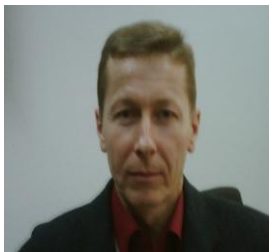
Note: * - arithmetic mean; : - no data /Source: Eurostat

Financial Studies

Table 2A
Income tax and fiscal burden function of the economic field

Countries	Income tax, % GDP			Implicit* tax on:								
				work			consumption			capital		
	2000	2008	2009	2000	2008	2009	2000	2008	2009	2000	2008	2009
EU-27*	40.5	39.3	38.4	35.7	33.8	32.9	20.8	21.4	20.9	25.0	25.3	24.6
Euro zone17*	41.1	39.7	39.1	34.5	34.0	33.5	20.4	20.7	20.4	25.1	25.2	24.7
Belgium	45.2	44.4	43.5	43.6	42.5	41.5	21.8	21.2	20.9	29.6	32.6	30.9
Bulgaria	31.5	32.3	28.9	38.1	27.4	25.5	18.5	24.9	21.4	:	:	:
Czechia	33.8	35.5	34.5	40.7	39.2	36.4	19.4	21.1	21.6	20.9	19.8	19.3
Denmark	49.4	48.1	48.1	41.0	36.2	35.0	33.4	32.6	31.5	36.0	43.4	43.8
Germany	41.9	39.4	39.7	40.7	39.2	38.8	18.9	19.7	19.8	28.4	23.0	22.1
Estonia	31.0	32.1	35.9	37.8	33.7	35.0	19.5	21.1	27.6	6.0	10.5	14.0
Ireland	31.5	29.7	28.2	28.5	25.3	25.5	25.5	23.3	21.6	:	16.3	14.9
Greece	34.6	31.7	30.3	34.5	32.2	29.7	16.5	14.8	14.0	19.9	:	:
Spain	33.9	33.2	30.4	30.5	33.1	31.8	15.7	14.1	12.3	29.9	31.7	27.2
France	44.1	42.9	41.6	42.0	41.5	41.1	20.9	19.1	18.5	38.4	38.1	35.6
Italy	41.8	42.9	43.1	42.2	43.0	42.6	17.9	16.5	16.3	29.5	35.6	39.1
Cyprus	30.0	39.1	35.1	21.5	24.7	26.1	12.7	20.8	17.9	:	:	:
Latvia	29.5	29.1	26.6	36.6	28.5	28.7	18.7	17.4	16.9	11.2	17.0	10.3
Lithuania	30.1	30.2	29.3	41.2	32.7	33.1	17.9	17.6	16.5	7.2	12.7	10.9
Luxemburg	39.1	35.3	37.1	29.9	31.7	31.7	23.0	27.3	27.3	:	:	:
Hungary	39.0	40.0	39.5	41.4	42.1	41.0	27.5	26.6	28.2	17.1	18.6	18.8
Malta	28.2	33.9	34.2	20.6	19.6	20.2	15.9	19.3	19.5	:	:	:
Netherlands	39.9	39.1	38.2	34.5	36.2	35.5	23.8	26.9	26.2	20.7	16.6	15.4
Austria	43.2	42.6	42.7	40.1	41.3	40.3	22.1	21.6	21.7	27.7	26.5	27.0
Poland	32.6	34.3	31.8	33.5	32.6	30.7	17.8	21.1	19.0	20.5	22.8	20.5
Portugal	31.1	32.8	31.0	22.3	23.3	23.1	18.2	18.0	16.2	31.3	37.5	33.8
Rumania	30.2	28.0	27.0	33.5	27.3	24.3	17.0	17.7	16.9	:	:	:
Slovenia	37.5	37.2	37.6	37.7	35.9	34.9	23.5	23.9	24.2	15.7	21.7	21.0
Slovakia	34.1	29.2	28.8	36.3	33.1	31.2	21.7	18.7	17.3	22.9	16.9	17.1
Finland	47.2	43.1	43.1	44.0	41.4	40.4	28.5	26.0	25.7	36.4	28.0	29.9
Sweden	51.5	46.5	46.9	46.8	41.2	39.4	26.3	27.8	27.6	42.8	26.2	33.5
Great Britain	36.7	37.5	34.9	25.6	26.4	25.1	18.9	17.5	16.8	44.0	44.7	38.9
Norway	42.6	43.0	41.4	38.3	37.1	37.6	31.2	29.4	28.9	41.1	43.6	37.8
Island	37.1	36.7	33.7	:	:	:	27.1	26.2	24.3	:	:	:

Note: * - arithmetic mean; : - no data /Source: Eurostat

RELATION BETWEEN THE MONETARY MASS AND INFLATION

Ph.D. Silviu - Marius ȘEITAN *

Rezumat

Pornind de la conceptul de bază al administrării macroeconomice, conform căruia rolul activităților din economia reală este producerea de resurse necesare dezvoltării societății, problema actuală, la nivel general, a administrațiilor macroeconomice naționale este aceea de menținere a unei situații de echilibru, dar și de facilitare a constituirii resurselor, situație care se transpune în conceptul de „echilibru macroeconomic sustenabil” și care asigură atât urmărirea atingerii obiectivelor de dezvoltare, cât și pe a celor specifice administrării riscurilor.

Acest cumul de situații și direcții de acțiune este perfect asociat atât conceptului, cât și stării reale de „conjunctură”, calea administrativă utilizată fiind formată dintr-o mulțime de căi personalizate spațio-temporal.

Eficiența și eficacitatea maxime ale dezvoltării societății sunt atinse prin colaborarea strânsă între factorii decidenți determinanți ai acestei evoluții, respectiva abordare îndeplinind, în acest sens, cele mai multe dintre cerințele asociate obiectivelor de dezvoltare și de administrare a riscurilor.

Abstract

Taking into consideration the main concept of the macroeconomic administrating according which the role of the economic real activities is to produce the necessary resources for the

** Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - “Victor Slăvescu”, Romanian Academy.*

society development, the actual main problem of the macroeconomic national administrations is also to maintain an equilibrium situation and to facilitate the resources consolidation – situation which is named „sustainable macroeconomic equilibrium” main either for the reaching of the development objectives or for the risks administration.

This situations and directions system is very well associated to the concept and also to the real situation of „specific situation”, the administrative way being a system of many specific personalized ways.

The maximum efficiency and also the efficacy of the society development are reached by the very closely cooperation between the main decision factors of the named evolution, such thinking way being able to respect also the development objectives and the risks administration ones.

Keywords: balance, sustainability, risks, development, decision.

JEL classification 61

1. THEORETICAL APPROACH

Knowing that all macroeconomic models are perfectible, that none of them has the capacity to reflect exactly the economic reality, this study will use, for reasons of research into the phenomenon stated in the title, to Fisher’s equation of the macroeconomic balance.

Before starting the theoretical analysis we must mention and argue, at the same time, the above point of view: incapacity of the economic models to reflect, closely, the reality comes both from the dynamic character of the real economy environment, and from the continuously increasing complexity, not always correlated with the strategic objectives, of the particular macroeconomic system, which induces the risk element. All these problems of the economic reality are a barrier to the identification of all the determined variables of the economic trend and to the identification and putting into equation of these administrated variables.

Reverting to Fisher’s equation,

$$M \times V = P \times T \tag{1}$$

where:

M = monetary mass in circulation;
V = speed of money rotation within the economy;
P = price level within the economy;
T = production level within the economy

and using the condition for a developed (or developing) macroeconomic system:

$$V = \text{constant} \quad (2)$$

we reach the following equation:

$$\frac{P \times T}{M} = \text{ct.} \quad (4)$$

Reverting to the title of this study, we may ask the following question about equation (4): what happens at the level of the monetary policy?

In order to answer this question, we need to reanalyse equations (2) and (4) according to the following aspect: the equalities of this type presented at the theoretical level of approach, are understood at the applied level of approach, as approximative equalities because of the insufficient capacity of the theoretical models to show a faithful representation of the economic reality.

In this situation, the condition of a developed or developing macroeconomic system becomes:

$$V \approx \text{ct.} \quad (5)$$

and:

$$\frac{P \times T}{M} \approx \text{ct.} \quad (6)$$

Under these conditions, theoretically, the monetary policy assumes the objective of maintaining a relation of correspondence between the level of prices, the level of production and the monetary mass – relation which, under optimal conditions and in dynamics, must have a margin of error as small as possible, as a strictly necessary condition for the state of macroeconomic balance.

This statement, from the applied point of view this time, brings back into discussion the concept of “state of macroeconomic balance”. This means the adoption of macroeconomic balance at the level of objectives, knowing that theoretically, we have the following degrees of balance: stable balance, rather stable balance and unstable balance, which have subordinated states which correspond to the different degrees of balancing.

Reverting to the practical view on the concept of “state of macroeconomic balance”, the real economic activity, by its nature, is compelled to work with the following approach of the concept: “sustainable macroeconomic balance”; we still have to define the sustainability of the concept applied to the specific conditions of the particular real system. Starting from this conclusion, generally speaking, the state of sustainable macroeconomic balance can be used for the several systems which have a similar evolution and different time coordinates. However, this use is possible only in principle, referring to the qualitative aspects of the approach; strictly speaking, the state of sustainable macroeconomic balance is a single state, associated to a particular macroeconomic system, at a unique moment of its evolution. This type of utilization refers to the quantitative aspects of the approach as much as it refers to the qualitative aspects.

2. THE CASE OF ROMANIA

Under these conditions, the analysis should start from defining the specific aspects of the state of sustainable macroeconomic balance. We need to start from the strategic objectives of the macroeconomic system:

- Preparation for accession to the Euro area;
- Go past the situation of crisis.

For the exactness of approach, particularly given the results of the above theoretical analysis regarding the uniqueness of

approaching the “concept of sustainable state of macroeconomic balance”, this study will focus on a single strategic objective without, however, ignoring the second one.

Of the two strategic objectives presented, this study selects as priority strategic objective “going past the situation of crisis”, from the following reason:

- From the point of view of the temporal coordinates, the selected objective is more urgent than the objective of getting ready to access the Euro zone;
- From the point of view of the necessity to create the basics of getting ready for the Euro zone, the selected objective is a condition of the subsequent stages of evolution of the macroeconomic system;
- From the point of view of the risks associated to failing either objective, the selected objective has priority compared to the second objective, first of all from the perspective of the need to administer these risks

Given these arguments, in the acceptance of this study, we don't consider necessary to approach two scenarios of analysis, to be dealt with in order of priority; rather, we consider enough to approach the priority strategic objective of getting past the crisis. On the basis of this priority strategic objective we will define the specific state of sustainable macroeconomic balance.

In the current stage of economic development of Romania, one can notice that in 2011, the incomes and the consumption of the population decreased continuously¹, which supports the deflationist process, but which is, at the same time, a factor opposed to the trends of economic growth.

Where from this decreasing trend?

This trend has nothing to do with the monetary policy; rather, it is the mixed result of some measures of budgetary, fiscal and microeconomic policy which, even if they are not coordinated and correlated at the level of a system of macroeconomic policies, with the monetary policy, come thus in support of the deflationist orientation of the monetary policy. All these together form elements of

¹ See BNR quarterly report in inflation - November 2011

macroeconomic policy of austerity and generate, outside the scope of this study, the question: is such imposed trend in agreement with the priority strategic objective approached by this study, i.e. getting passed the crisis situation?

Reverting to the subject of our study, from the perspective of the points of view associated to it, the macroeconomic policies, besides being coordinated at the level of objectives and coordinated at the level of measures within a system of macroeconomic policies, they should be directed towards two main objectives subordinated to the selected strategic priority objective:

- Risk administration;
- Facilitating the establishment of driving factors for the economic revival,

These objectives have nothing to do with the macroeconomic austerity, actually being diametrically opposed, requiring the establishment of facilities and opportunities for development, under the conditions approaching the economic-social development at the macroeconomic level as result of the perfect collaboration between the macroeconomic administrative system – the coordinating factor, and the real economy – the driving force. The two systems have the following roles:

- The macroeconomic administrative system sets the strategy and plans of action starting from the general needs for the future development of society and taking into consideration the specific resources of the real economy and its prediction aspects;
- The real economy ensures the necessary support for the development of the society using the general framework of development represented by the strategy set by the macroeconomic system and by the legislative framework, starting from the resources available on the market.

Starting from the subject of this study, we aim to answer the following question: can the monetary mass can be an inflationist factor?

Approaching the subject at the general theoretical level, the answer would be “categorically NO”, because the monetary mass, which belongs to the system of main macroeconomic variables and which, at the same time, directly linked through the instrument called “adjustment of the volume of monetary mass in circulation” of the

monetary policy, has no means to become an inflationist factor, being permanently monitored, particularly in a specific work environment such as the present situation of Romania – situation in which the monetary policy approaches a strategy based on the direct inflation targeting.

However, considering the practical aspect of the problem regarding the validity of the macroeconomic models, we must not expect after measures of monetary policy to adjust the monetary mass in circulation, things to go exactly as shown by Fisher's equation of the macroeconomic balance and its derivatives. This is because the model, as any other model, has a purely theoretical value and actually aids orientation towards the development of practical solutions. The use of such a method presumes, necessarily, the use of continuous discernment: knowing exactly how and when to put the theory into practice. Acting by measures of monetary policy in factor M, not always, or better said, most often, the proper effects of the theory are displayed on factors P and T, just because of the external factors, with the character of risk, which surely interpose in the macroeconomic evolution generating, decisively, the behaviour of the market actors.

Returning to the above question, for the meaning of our analysis, question is whether there would be the possibility that the actions of the monetary policy on the monetary mass in circulation (increase of the monetary mass in circulation) may transform it into an inflationist factor.

As previously mentioned, in practice we don't yet expect things to go according to the theoretical model. However, starting the analysis from the stage in which things go exactly according to the theoretical model, which corresponds to a possibly previous stage of economic development and comparing it with the present state of economic development, it is sure that if the monetary mass in circulation would increase following a decision of monetary policy, correctly based on macroeconomic forecasts, not all the surplus of monetary mass in circulation will be found in the increase of production due to the higher demand. This is due to the various behaviours or sudden changes of behaviour of the market actors (actors which are the decision factors influencing the operation of the transmission channels of the monetary mass in the economy) possible due to the

Monetary Studies

facilities and opportunities offered by the current state of development of the economic relations and possibly used by the market actors both to develop the basic activity and to administer the risk – decisions whose orientation is taken into calculation, implicitly with quite a large margin of error, by the decision-making factor of the monetary policy.

If the selected priority strategic factor is selected, the monetary policy is forced to work at a very high rate of incertitude of forecasting the decisions of the market actors. This high level of incertitude may be decreased, but not fully eliminated, by a partnership between the macroeconomic administrative factor and the decision-making factor in the real economy. The further reduction of this level of incertitude is given by the operation, at the macroeconomic administrative level, of a consolidated system of the macroeconomic policies sized to fit the situation of the real economy.

STANDARDIZATION VERSUS INNOVATION IN MANAGEMENT CONSULTANCY

*Ph.D. Tudor CIUMARA **

Rezumat

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului "Cercetarea științifică economică, suport al bunăstării și dezvoltării umane în context european", cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/62988". Titlurile și drepturile de proprietate intelectuală și industrială asupra rezultatelor obținute în cadrul stagiului de cercetare postdoctorală aparțin Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu” al Academiei Române.

În cadrul acestui articol propunem unele puncte de vedere cu privire la relația dintre standardizare și inovare în cadrul activității de consultanță în management. Majoritatea serviciilor de consultanță se situează undeva între standardizarea absolută și inovarea absolută. Aproximarea de oricare din acești poli aduce unele avantaje și dezavantaje atât furnizorilor de servicii de consultanță cât și clienților acestora. Este important să se găsească un echilibru între inovare și standardizare, care să permită maximizarea rezultatelor tuturor agenților implicați.

Abstract

This paper is supported by the Sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the

** Scientific researcher III, Centre for Financial and Monetary Research - "Victor Slăvescu", Romanian Academy.*

European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number SOP HRD/89/1.5/S/62988.

In this paper we propose some perspectives on the relationship between standardization and innovation in the management consulting business. Most of the consulting services are situated somewhere between absolute standardization and absolute innovation. Approaching any of these poles brings some advantages and disadvantages, both to the service providers and to their customers. It is important to find a balance between innovation and standardization to maximize the results of all agents involved.

Keywords: management consultancy, innovation, standardization

JEL classification: L15, L84, M10, O31

We propose in this article some point of view on the relation between standardization and management consultancy. The consultants are asked to give advice, to discover and propose solutions and to participate in their implementation in a wide range of issues related to company management. If we are to look just at the pole of the field of action of the consultants we may say that they can offer either classical solution, tested methods, properly defined instruments, in a standardized format, or new methods, solutions and instruments tailored to the specific situation of a client. Certainly, in real life, most cases are somewhere in the middle. Both innovative and standardized elements can be identified within the same mission of consultancy.

Currently, the innovative approaches are indispensable in all fields of activity because they can open the road to growth and development. At the same time, though, the importance of standardization must not be overlooked in the attempt to increase the efficiency and ensure a consistent quality of the products and services. Between the two concepts – innovation and standardization – there seem to be some kind of incompatibility, the perception being that as standardization increases, innovation decreases, and vice versa. Nevertheless, there is a market with demand and offer both for the new, innovative solutions, and for the already established ones.

From some perspectives, standardization can be considered as **inhibitor of innovation**, limiting some alternative lines of development (Blind, 2003). According to Hamel (2006), an important problem in connection with standardization is that it may lead to an over attachment to conformity, causing the rejection of the new seen as a dangerous deviation from the accepted norms. In the case of innovation too, we may say that the varied activities and approaches more are a more fertile field than the uniformized, standardized ones. Accordingly, some organisational environments tend to stimulate standardization, while others favour innovation. However, there is a danger that by innovative approach one may understand a disordered approach of the problems, lacking structure, which we think may not lead to their proper solving.

We may speak of benefits and lacks both in the case of innovation and of standardization, which can be identified both for the clients of the services of consultancy and for their suppliers.

Benefits of standardization

The benefits of the repeated application of similar managerial methods, instruments or solutions may be identified both at the consultants, and at their clients. An advantage for the clients is that the repeated utilisation of standardized methods and instruments allows the management consultants producing better results than when they are confronted for the first time with a problem. On the hand, the consultants are **exposed** (Drucker, 1979) to a higher number of similar managerial problems, which gives them expertise. Another benefit, when rather standardized services are used, is that the results are more predictable; they may lack the potential to be as spectacular as in the case of innovative solutions, but they are easier to anticipate, being thus easier to promote within the internal bureaucracy of the client firm. We may refer here to the so-called managerial “fashions” (Birkinshaw et al. 2008), when some solutions are copied from one company to another, knowing, largely, what will result. For consultants, an important benefit of using properly defined recipes is that they increase profitability obtaining large savings. They sell repeatedly the same service with marginal modifications and thus focus on selling to clients rather than on developing new concepts and solutions. A complementary benefit is that they can delimit rather

clearly an area of competence, which they promote intensely among their clients.

Problems of standardization

Often, the consultant-client relation is compared with the doctor-patient relation. Same as the patient expects the doctor to treat his/her disorder which he can't do by himself/herself, but for which the doctor has the necessary expertise, the client too, expects the consultant to support him/her in the problems pertaining to his/her expertise. Expanding the analogy we may also notice some problems, contrary to the benefits mentioned earlier. There clearly is a problem when a doctor prescribes a limited number of medicines or treatments for a wide range of diseases. Similarly, the consultants who attempt to solve a multitude of managerial problems with a limited number of standardized solutions have a professional problem, and may an ethic one too.

We must not overlook either that the clients may have unrealistic expectations, maybe naive even, when they ask for a fashionable receipt which may not be suitable for their company. Actually, the problems often appear to resemble from company to company, but there may still be significant differences. The companies may have complex internal environments which absorb differently the standard solutions.

Benefits of innovation

For the consultants, the benefits developing innovative services and proposing new solutions to their clients may be substantial. First, innovation may be a safe way towards differentiation. Actually, under the conditions of the asymmetric flow of information in the field of services, as Cristureanu noticed (2004) , the competition is not in the field of the prices, but on the field of the credibility and professional qualification of the bidders. What other can bestow more credibility than a series of successful innovations? Then, the discovery of valuable solutions may produce substantially higher incomes (particularly if there is a direct relation between the income of the consultant and the improvement of client performance). Given the fierce competition on the market of consultancy, such advantages may be decisive.

For the clients, the benefits of using innovative solutions may also be important. On the one hand, it seems that innovation in

management, when it is done successfully, may provide a long-lasting competitive advantage (Mol, Birkinshaw, 2006; Hamel, 2006). Furthermore, the use of tailored solutions may lead to a much better melioration of company performance than the use of “ready-made” solutions. Of course, the consultants are not the only source of managerial innovation available to the company. Anyhow, the generation of managerial innovation is not one of their explicit missions, rather solving the problems arising in the current managerial system of the company (even if this sometimes presumes the partial or even total replacement of the management). At the basic level of the client-consultant relation, the mere fact of using consultants and allocating results, makes the clients more receptive to the new, determining them to seek information from other sources too (Studry et al., 2008). Another potential benefit of innovation is that it may provide real solutions in a moment in which the standardized approaches no longer function. Otherwise said, in a discontinuous world, only the radical innovation may generate wealth (Crainer, 2003).

Problems of the innovation

The preference for innovative solutions may, however, be accompanied by disadvantages. First, we must mention the cost of innovation. Innovation in consultancy presumes the allocation of resources to this purpose. The main resource of the consultants consists of their knowledge and expertise, applicable to the problems of their clients. The main unit of measure is the time (hours or days of consultancy which they bill the clients). The benefits brought to the client organisation may be an alternative, but measuring them is very difficult in most cases. Therefore, the consultants are pressed to sell to their clients as much time as possible, which they charge. This fact reduces the volume of time available for innovation and “pure” research. According to O’Mahoney (2011), innovation is a rather inexpensive process in the consultancy companies, because unlike the technological innovation, there are no raw materials, long processes of development or complex testing procedures. However, we must not neglect the use of a raw material which can be very valuable and limited as volume: the time, knowledge and experience of the consultants.

Besides the cost, we must not overlook the difficulties of acceptance and implementation of the new solutions. Particularly the large, rigid organisations may display high resistance to the new solutions, untried before. Besides this resistance, the client organisations must also take into account the risks associated to the innovation. Actually, as we already mentioned, in consultancy there are no complex testing procedures. Testing is largely done directly on the “patient”. The consultants may possibly test again a concept which failed the first time, but it is unlikely that the client company will display the same availability. The implementation of innovative solutions presumes therefore, besides the promise of long-lasting competitive advantages, the acceptance of significant risks.

Sources of standardization

From the perspective of the consultancy firm, standardization may be seen both as an *external* impulse and as an *internal* impulse. Externally, standardization might be imposed by specific standards or regulations. For instance, the consultancy services in management are regulated by the European standard EN 16114:2011. However, this is a guidance tool which can be implemented voluntarily and which doesn't require any kind of certification. It supports and protects explicitly the “innovation and differentiation” among the suppliers of consultancy services in management (CEN, 2011). This standard is not meant to prevent the suppliers of consultancy services in management to use own methods and approaches or to prevent innovation and diversification.

Another external source of standardization is the specificity of the problems which the consultants must solve together with, and for their clients. In some cases, these problems presume the use of standardized approaches and solutions. When European funds are to be obtained, for instance, the activity of the consultants must follow specific, strictly delimited coordinates. There are several aspects of the consultancy activity in this field which cannot have an innovative character and the procedures are to be followed strictly. The main reason for consultancy is, after all, the existence of the scale economies which stimulates them to develop and propose standardized solutions to their clients.

The characteristics of the demand from the clients also have an important role for the standardized character of the services provided

by the consultants. The clients are often not receptive to innovative solutions, demanding exactly the same services which they received in the past or which they have noticed to other parties (recurring here is the notion of management **fashion**).

There also are several internal elements which lead to the trend of standardizing the services. First, it is the specificity of the consultancy firm, the type of services in which it is specialised. Some consultancy services in management leave more room for innovation than other. The capacity and availability of the consultants to generate innovative solutions is another element. This latter factor can be nuanced and seen from the perspective of the **preferences** for the generation of innovative solutions or for the use of standardized solutions.

Sources of innovation

First, the clients themselves are important sources of innovation for the consultants (Taminiau et al., 2009). The exposure of the consultants to different situation, in different companies, helps them sometimes reach solutions which can be regarded as innovative. Of course, for this to happen, these consultants must have the proper aptitudes and motivation. They also must benefit of a proper organisational (and social) environment. The attempt of a consultant to transfer good practices from outstanding companies to mediocre companies is not an innovation in management (Hamel, Breen, 2010).

The demand from the clients is another fundamental source of innovation. It is one thing to attempt promoting an innovative solution for a client and completely something else when the client expects only an innovative, fully tailored solution. For exemplification, we may look at other markets where the desire of the clients for personalization is very strong. On the clothing market, for instance, there are ready-made garments and there are garments tailored for a specific customer. The purpose of the clothes is always the same, but the way to accomplish this purpose differs from customer to customer. Likewise, but in a more complex way, is the problem of the services of consultancy in management.

Which are the borders between innovation and standardization? The natural trend of any consultant is that when he/she found an new, innovating solution which yielded good results in the client

organisation, is to encode the elements of the solution in a way which to allow its subsequent replication in another organisation. Ultimately, by a process of refining and adaptation, a “standardized” solution is obtained. We must not neglect the fact that the consultancy companies do not develop new concepts for the sake of innovation or for scientific or academic acknowledgement; they do it in order to acquire visibility among the customers, thus increasing their profits. The specific knowledge acquire a higher commercial value when they are transformed into **merchandise** and condensed into an organisational concept which can be sold on the market of the managerial solutions (Heusinkveld, Benders, 2003). Therefore, usually, once a valuable innovation has been identified, the interest of the consultant is not to go on and look for new innovations, but to get the maximum (financial) results from the exploitation of that discovery. The success innovations are accompanied (or preceded) most times by failed attempts, which incur costs that must be covered. The capacity of any company to bear such costs is, certainly, limited.

Reverting to the [previous question, we consider that the border between innovation and standardization in management consultancy is diffuse. New ideas are generated periodically and many of the best such ideas and by being applied repeatedly in different organisations, closing thus the stats of standardized solution. However, these solutions must stand up to the competition generated by new innovations which tend to acquire a higher importance for the consultants. The question is, however, if the rate of generation of new ideas is sufficiently high and if the people generating these innovations do it to the maximum of their capacity. Otherwise said, question is whether the consultants just offer the solutions which are most convenient to them, not necessarily those which are most necessary to their clients. This idea is also supported by Mol and Birkinshaw (2006), according to whom the consultants prefer rather to disseminate the existing practices, which allow them selling repeatedly the same package of services, rather than getting involved in the generation of new practices. Thus, the provision of standardized services may also raise ethical problems. Question is whether the services provided to the client are supplied at the highest capacity of the consultant, or just at the optimal level for the consultant. In

conclusion, we may accept the perspective according to which the consultants have potentially opposite roles: on the one hand they may reduce the level of novelty of the solutions chosen by the companies by offering their own standardized solutions, irrespective of the necessities of the client, or they may increase the level of novelty by encouraging the companies to find new, individual solutions (Birkinshaw et al. 2008).

A very important question is if innovation and standardization can coexist within the same consultancy company. A firm may provide only standardized services, therefore it may show a poor professional capacity. However, we do not think that a company can supply only innovative solutions, at least not from an exclusivist acceptance of the term **innovative**. The services which a company provides may be particularized so as to serve the needs of each individual client, but it is difficult to imagine the situation in which a consultancy firm has the generation to generate fully innovative and valuable solutions for each customer. Ultimately, the important problem is that of the old to new ratio, of the general to particular ratio, in the offer of that company. The development of innovative products and services using the knowledge and ideas of the consultants is not a linear process with any difficulties; a substantial organisation effort is needed in order to transform an idea into a product (Heusinkveld, Benders, 2005). This effort must be supported by a proper use of the valuable results. We must also take into consideration the asymmetry of information existing in the client-consultant relation: the consultants have more and better information than their clients about the professional relation between them. Actually, it is important to have a clearly identified border beyond which the interests of the consultant and of the client cease to converge, and the solutions proposed by the consultant would serve just his/her interests, due to the higher sales.

References

1. Birkinshaw J., Hamel G., Mol M. (2008), *Management Innovation*, Academy of Management Review, vol. 33, nr. 4.
2. Blind K. (2003), *Standards in the Service Sectors: An Explorative Study. Final Report*, Available at:
http://ec.europa.eu/enterprise/standards_policy/services/doc/study_report.pdf, [Accessed on 26.10.2009], 2003.

3. Crainer S. (2003), *The radical fringe: an interview with Gary Hamel*, Business Strategy Review, vol. 14, nr. 4.
4. Cristureanu C. (2004), *Economy of the invisible. The international transactions with services* (in Romanian), All Beck, Bucharest.
5. Drucker P. (1979), *Why Management Consultants*, in Zimet M., Greenwood R.G. (editors) *The Evolving Science of Management*, New York: AMACOM.
6. European Committee for Standardization (CEN) (2011), *Management consultancy services*, SR EN 16114.
7. Hamel G. (2006), *The why, what and how of management innovation*, Harvard Business Review, February.
8. Hamel G., Breen B. (2010), *Future of the management* (in Romanian), Publica, Bucharest.
9. Heusinkveld S., Benders J. (2003), *Between Professional Dedication and Corporate Design: Exploring Forms of New Concept Development in Consultancies*, International Studies of Management and Organization, vol. 32, nr. 4.
10. Heusinkveld S., Benders J. (2005), *Contested commodification: Consultancies and their struggle with new concept development*, Human Relations, vol. 58.
11. Mol M., Birkinshaw J. (2006), *Against the flow: reaping the rewards of management innovation*, European Business Forum, nr. 27.
12. O'Mahoney J. (2011), *Management innovation in the UK consulting industry*, Chartered Management Institute, October
13. Sturdy A., Handley K., Clark T., Fincham R. (2008), *Re-thinking the role of management consultants as disseminators of business knowledge – knowledge flows, directions and conditions in consulting projects*, in Scarbrough, H. (ed.), *The Evolution of Business Knowledge*, Oxford: Oxford University Press.
14. Taminiau Y., Smit W., Lange de A. (2009), *Innovation in management consulting firms through informal knowledge sharing*, Journal of Knowledge Management, vol. 13, nr. 1.

**ACADEMIA ROMÂNĂ
CENTRUL DE CERCETĂRI FINANCIARE
ȘI MONETARE „VICTOR SLĂVESCU”**

**Calea 13 Septembrie, nr.13, Casa Academiei,
Corp B, et.5, sector 5, cod poștal 050711**

Punct de contact: ccfm@icfm.ro, icfm01@icfm.ro

Telefon: 040-21-318.24.19

Pagina web CCFM: www.icfm.ro

EconPapers_RePEc: <http://econpapers.repec.org/>